بازدید شد
۱۳۸۲

۹۱۰۴

کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی
۱
کتاب چند مقاله طبی
مؤلف
مترجم
شمارهٔ قفسه ۶۹۸۴

جمهوری اسلامی ایران
شماره ثبت کتاب
۹۰۸۶۱

فلفل سفید زرنباد گرد رازیانه افیون تودریان پوسته

سعد کوفی درونج زعفران جوز بوا بسباسه سلیخه جعده اشقاقل

سادرون فرنجمشک حب بلسان زیره کرمانی تودری عنبر اشهب

اکر مشک افیون عسل سه وزن ترکیب نماید

معجون [illegible] المسمی [illegible] من القولنج [illegible]

[illegible] ترنجبین ۲م ۲م بسفایج اغاریقون

[illegible] زیره [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] زعفران [illegible] م

[illegible] زنجبیل [illegible] م م

دارفلفل [illegible]

معجون [illegible]

هلیله کابلی هلیله زرد هلیله سیاه بلیله آمله مقل زیتون

ماهودانه حجر ارمنی افتیمون تربد مکوک [illegible] ق [illegible]

بعسل منزوع الرغوة الشربة [illegible] خمسة مثاقیل بماء [illegible]

علاج وجع [illegible] بعد حمل [illegible] زعفران [illegible] کنند در [illegible] الوده کرده گذارد

[illegible]

تریاق الذهب من المعالجات بقراطی

لؤلؤ مرجان کهربا طین مختوم بسد سمنین سعد هندی
٨ ٨٢ ٨ ٨ ٨ ٨ ٨

نشا عاج طراثیث صندلین بیخ کرویا طین ارمنی
٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢

سبادج مغسول دم الاخوین اردکار عذبه عفص بزر لحم مورد
٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢

آمله طباشیر خرفه خشخاش کشنیز خشک بیخ الجبار دارچینی
٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٤ ٨٤ ٨٤ ٨٢

صمغ عربی عود خام ورق نقره رب بتمر هندی رب سیب
٨ ٨٢ ٨٢

رب مورد متساوی سه وزن ادویه ترکیب سازند [illegible]

تجربه [illegible] دربار [illegible] زیاده کند اخلاط [illegible]

زنجبیل ۰ [illegible] ۰ [illegible] ۰ [illegible] [illegible] [illegible] ۸۲

اردو کنجد دارچینی شقاقل بهمنین تودری گاوزبان

بوزیدان خشک مربی تخم شلغم بیون تخم گزر تودری

زرنباد زرنب زعفران قند سفید تخم ترب

۳ درم ۳ درم ۱۰ درم ۳ درم

۲۴۷۳

فایده اعلم ان الاختلاج [illegible] عم البدن [illegible] بالبراق [illegible] الصرع [illegible]

فایده

اگر عنکبوت را بگیرند در خرقه ببندند و بر صاحب تب ربع ببندند شفا بخشد اذا وضعت نملة راس فی ثقب نولة و سقیت صاحب حمی الربع نفعت مجرب ۱۲ اگر یک مثقال تخم خیار با عسل بسرشند و بخورند کرم کشد و دماغ را مفید بود

علاج الاذن

الدوی و الطنین فی الاذن [illegible] یقطر فیها [illegible] دهن [illegible] فرفیون [illegible]

یطبخ السداب او البصل فی الدهن و یقطر فیها ۱۲

طلاء [illegible] اصول الترکیب

صندل [illegible] ٨٢

گل ارمنی [illegible] ٨٢

[illegible] ٨

عفص [illegible] ٨٢

[illegible]

زر الورد هو الورد الذی لم یتفتح بعد علی التمام و بزر الورد هو الحب المستدرک الذی یحصل بعد انتشار ورقه ۱۲ فایده قوة [illegible]

[illegible]

کتابخانه مجلس شورای اسلامی
۶۹۸۴
۹۰۸۶۱

فائده

قال ابو... بن...

الايضا حليمو كه بپارسى بيخ ازاز خوانند و ان بيخ سلق جبلى بود ۱۲

تبليق شيطرج گويند درد دندان ساكن كند صاحب اختيارات گويد از خواص وى آنست كه هر كرا دندان درد كند شيطرج را مانند حنا بكف مخالف نهد و بر شيب وى نهد درد ساكن شود ۱۲ **مزره تعليقات**

[illegible]

صاحب اختيارات گويد نوعى از ستر ستانى است كه ان را ايكارند و تيز زبان از [illegible] گويد ۱۲

قال الرازى [illegible]

فائده الكافور اصناف اجوده القيصورى ثم الرباحى و منه المسمى الازاد والاسفرك و هو الازرق المصاعد عن خشبة و المختلط بخشبة و من خواصه انه يجلب بالشيب و هو نعم الدواء لحرارة القلب المفرطة و كندر قد يغش بالراتينج والفرق بينهما ان الكندر يلتهب والراتينج يدخن ولا يلتهب مختار ابن هبل **قال الشيخ في القانون**

[illegible]

قال ابن سرافيون وقال

منهم وقد انهضم بعض

الامعاء و يجرح الطعام

وبعده

واذا كان العروق قد

[illegible]

رتبة الاجنة انما يكون حمرا لانها لا يتنفس هناك بل تغتذى بدم احمر لطيف و انما تبيضها مخالطة الهوائية **فائده** الخمر حارة كلهم فيعرض للسكران منها البرد و يحدث لهم الاوجاع الباردة لان من شان السكران سوء الهضم فاذا دام ذلك كان اوكد لفساد الهضم و فساد الهضم يولد في البدن رطوبات ردية ۱۲ **التفصيل**

[illegible]

خطبه

قال الطبرى في معالجات البقراطية سبيل الطبيب ان لا يغفل عن مراعات مزاج العليل فمتى تغير مزاجه عن حالة الطبيعة صير اكثر اهتمامه في مداواة مزاجه حتى يرده الى الاعتدال الخاص به فليس يمكن مداواة مرض في عضو و مزاج ذلك العضو متغير ولا يزول ذلك العارض مع تغير مزاج العضو وان كانت جراحة لم يلتحم و مزاج العضو متغير وان كانت قرحة لم يندمل فلاجل ذلك يجب على الطبيب مراعات المزاج من اى عضو اراد معالجته من عارض عرض في عضو و اذا كان ذلك واجبا في عضو

فلان يكون واجبا في جميع البدن احرى واولى بيان ذلك انه اذا كان العضو
جراحه وجب حفظ مزاج ذلك العضو فان تغير مزاجه وجب حفظ مزاج
جميع البدن فان العضو لا يرجع الى اعتدال الا مع استقامة مزاج جميع البدن
كما لا يلتحم الجراحة الا مع استقامة مزاج العضو الذي فيه الجراحة ١٢

ف بيره
بشره ظاهر بدن ار ج [illegible] حلد [illegible] شير [illegible] الخلاف [illegible]
سعيد از جلد و باطن [illegible] ادمه [illegible]
رفته [illegible] سيكند عارض شود [illegible]
[illegible] بعد از [illegible] شود [illegible]

بكار دارند بعد از چند عطسه البته زايل ميشود مجرب ١٢ **طريق سفيد كردن**
مرداسنج بگيرند مرداسنج را بكوبند و در سنگ صلايه اندازند و با برگ
كاهي و با روغن زيت كاهي صلايه ميكنند تا سفيد شود ١٢ **اسهالي**
غسالي با كثرة اشتها نشان برودة جگر بود و با سقوط اشتها دليل حرارة
كبد باشد من حق علايي ١٢ **الفيا** المشهوا علم ان الاسفيوش
اذا دق كان سما وسببه غير معلوم عند اكثر الاطبا فكتب القوم
وساير الناس والسبب في ذلك ان في باطنه سمية اذا دق انفصل
منه وثابتة في البدن والنفل منها واثر في البدن والنفس وقيل انه

قوي التخس

قوي التسخين ١٢ قال الرازي ربما حدث عن شربها اذا دقت واكثر من
شربها غم وكرب وضيق النفس وسقوط القوة والنبض والغشي وربما قتل
شاربه قال دسقوريدوس في مداواة السموم اذا شرب البزرقطونا عرض
منه في جميع البدن مع خدر واسترخاء وغشيان البلاج ينفع شاربه بما
ينفع به من شرب الكزبرة الرطبة وقال حبيش من اضر به البزرقطونا المدقوق
فاسقه العسل بماء العسل وماء الشبت اوقية وبالاسفيدباجات والمثلث
والفلفل جامع ابطاكي در ذخيره ميگويد كه هر كه بزرقطونا بسيار خورد و ترش

پوست [illegible] الغثي
بردو في [illegible] الشبت خز
قال ابو [illegible] الربيع الزيادة
ماء الكزبرة الرطبة مثل
[illegible] دايره على [illegible] الغثي
دفع نفخ [illegible] دوفتر
ادرك [illegible] مغموم و الهموم شود
زايل شود در طب

وهي سم مجهد وقال الغافقي ومن الاطباء يصفون الكزبرة في حد الشوكران
والافيون من الادوية المخدرة ومثل ذلك منهم كذب وجهل قال ابن
البيطار الذي يظهر من الكزبرة لمن شرب عصارتها انما هو جنون وفساد
فكر وتوهيم كثير دسقوريدوس گويد در اداليكسي كه آب كشنيز تر خورده
باشد از خوردن آن حالتي بهم رسد شبيه بحال سكاري و گفتن هذيان

وازدهن او بوی کثیر آید علاج آن کردن بروغن سوسن آب فاتر
یا بافسنتین جوشیده با سفیده تخم مرغ را با آب بزنند تا کف کند بدهند
و قی کنند غذا از زرده تخم مرغ را با دارچینی در آب بپزند و بدهند و بخورد
شراب تیز مفیدست فی الجمله معالجه بقی کردن منسوبست قال حنین بن الحسن
الکزبرة ان اکل مع البقول کانت بقلة وان اکل مع البقول السمی

صاحب ذخیره [illegible]

زردهٔ تخم نیمبرشت با نمک و فلفل و شوربای مرغ فربه با نمک بسیار و فلفل و
گوشت مرغابی و شراب صرف قوی اندکی مزد و افسنتین و دارچینی و فلفل
بپزند شور و بپخته بغایت نیکو بود **قال الخجندی فی تنقیح المکنون**

[illegible]

وقال ایضا فی ذلک الکتاب ما نقلا عن جالینوس ان الالم واللذة

یحدث

یحدث فی الحواس کلها وکلما کان الحس اکثف کان استحفاظ لما یقبل
من تاثیر المنافی اشد فعلی هذا اقوی الحواس اللذاذة هو اللمس ثم
الذوق ثم الشم ثم السمع ثم البصر اذ البصر تیم بالنور الشبیه بالنار
والسمع بالهواء والشم بالبخار والذوق بالرطوبة بمنزلة الماء واللمس
بما یقوم مقام الارض وذکر الشیخ فی الفصل السادس من المقالة
الثانیة من علم النفس ان البصر لا یلتذ بالالوان ولا یتألم وانما
اللذة للنفس وفسر اللذة بانها ادراک الملائم من حیث هو ملائم
وهو یستلزم عدم ملائمة الالوان الرائقة للبصر لکن ذلک بیّن البطلان

[illegible]

فائدة لحمی المواظبة کان علة الطحال لازمة لحمی الربع ووجع الراس للغب

[illegible]

زنگار ۱۰ درم کاسه ۸ درم طفلان ساخته
همه صلایه بوده با روغن گاو مرهم
و لیکه [illegible] بر زخم کرده بر یکی کیچ واشر [illegible] شود ۵
باشد بر بندند روزی دو بار فرشود
[illegible] سه روز
اگر غسل بر زخم [illegible] چهار درم
[illegible] زده و روز چهارم [illegible] کرده
با دو دخول کنند الشق [illegible]

قال الامام العلامة فخر الملة والدين الرازي رحمة الله عليه

اعلم ان بدن الانسان مركب من اربعة اشياء وهي الروح والعضو والخلط والغضا وكلما يرد على البدن دواء يسخن الغضا فهو في الدرجة الاولى وما يفعل هذا ويسخن الخلط فهو في الدرجة الثانية وما يفعل هذين الفعلين ويسخن العضو فهو في الدرجة الثالثة وما يفعل هذه الافاعيل ويسخن الروح او يبرده فهو في الدرجة الرابعة وهو بمنزلة السم ايضاً منه الدواء الذي في الدرجة الاولى هو الذي يظهر اثره للحس ظهورا خفيا والذي في الدرجة الثانية يظهر تاثيره ظهورا بينا والذي في الدرجة الثالثة هو الذي تاثيره قوي والذي في الدرجة الرابعة هو الذي تاثيره في الغاية وما دون الاولى لا يستعمل في الطب فائده

الادوية مجرب
ما ونظم البلاذر فهو نعظا
ابا [illegible] علیه منه
ایضا
و [illegible] زنبور بدان
[illegible] في فتح [illegible]
[illegible] با [illegible]
[illegible] الكلب اذا

ایضاً دماغ ابن عرس گوشت او با سرکه خوردن مزیل صرع بود بالخاصیة

ازجمله [illegible]
بادود [illegible] مفید بود صفحه [illegible]
این روغن [illegible] زنجبیل [illegible] ۱م
دار فلفل ۱م ۱م زرد چوبه [illegible]
سونجان ۱م زیتون ۱م [illegible]
[illegible] ۲م بانند و خود را [illegible]
دارند [illegible] کند ۵

سم کوره خربوزه بندد و خاکستر آن بجوزد صرع را زایل کند فایده

اگر [illegible]
[illegible] ایضاً
[illegible]

دفع دوار تخم کرفس را زیانه تخم کاشنی ریوند چینی جوشانیده صاف کنند وبا گلقند آفتابی بنوشند ایضاً زراوند طویل صرع وکزاز را نافع بود

ایضاً قال افلاطون ان الشيء لا يصير مع ضده ابدا لكنه اذا كان الشيء في جسم من الاجسام بطل ضده الذي حصل كان في ذلك الجسم مثلا جسم ابيض يصير اسود فلا يقال ان البياض اشتق الى السواد بل نقول ان احدهما ابطل الآخر وذوس الحكمة فايده كل كيفية فانها تستحيل على قدر سعتها وكثرتها وقلتها كما كان منها اوسع واقوى فانه ابطأ استحالة مما قل وضعف مثل العسل فانه اذا طبخ تغير اول لونه ويبقى طعمه ولزوجته لان مائين القوية اغلب عليه واوسع فيه من لونه ومثل الخمر الذي تغير طعمها قبل ان تغير لونها لان لونها اقوى واكثر فيها من طعمها والاستحالة ان يستحيل الشيء الى ما يضاده من احد الطرفين مثل استحالة

مرهم [illegible]
کتیرا [illegible] ۱۰م ۲۰م
[illegible] صبر ۲م
[illegible] ۱۰م ۲م
روغن [illegible]
[illegible] ۳م ۱۰م
کتیرا [illegible]
[illegible]
[illegible] ۵
[illegible] ۲م ۱م

الماء الى الارض وعسر الاستحالة ان يستحيل الشيء الى ما يضاده من الطرفين

جميعاً مثل استحالة الماء الى النار والنار الى الماء فانه لا يستحيل احدهما الى

الآخر الا لمتوسط بينهما كالماء الذي يستحيل اولا الى الهواء ثم من الهواء

الى النار وقس استحالات الاشيا كلها من وود طلكرم **فايده**

نفث الدم فانه يقبل

بلتقو من عامة دقيقة

الشمة الرعاف بزوده ان

ايضاً يقتل اوز

ممازده دو کرشتا ده دو ساده

بخشخاش سیاه و ريغ امرخل

ازقوامنی کمنرت کاوزوید

فى قطع الرعاف شم الاياريج المنتنة يقطع الدم **ايضاً** چون دم

الاخوين با روغن زيت بجوشانند و سه نوبت بر حراقه ناسور بمالند

نيک شود و مجربست **فايده** قال الشيخ من ابتلى بجزيع

الدم فعليه ان ياخذ من العفص المسحوق المنخول عشرة دراهم

ويجعل في العجين مع شيء من السمن ويخبزه وياكله ثلث دفعات

او اكثر فلم يخرج بعده وان خرج ذبل وتراح جربناه مرارا فوجدناه

صادقاً **ايضاً** قال العلامة الشيرازي في شرح الكليات

اعلم ان التشنج على ثلثة انواع تارة يكون من الامتلاء وتارة

يكون

[illegible]

يكون من الاستفراغ وتارة يكون من كيفية سمية وتشنج الصرع يكون

من الاول والثالث اما من الثاني فهو مستحيل لو جهين احدهما ان

الصرع يكون دفعة والتشنج اليابس لا يكون دفعة بل قليلاً قليلاً

وثانيهما ان الآلة لا يبلغ من تجفيف رطوبات الدماغ بحيث اليابس

يوجب التشنج الا ذلك بهلاك البدن ١٢ **ايضاً** قال

الطبري الثلثة بعضا

في البدن فتو في الحلل

على الرية الرطوبة والفوار

من الرية الالية والعليلة في البدن

والمعدة والرحم فاذا برئ

كلما صح من بدنه الا الاصل

لشيان يتبع الرية وحفظا لامادة

المادة لم يومن على صاحبه المرض الشديد **صاحب ذخيره**

ميكويد از خواص شربت ريواس آنست كه اكر بلغم يا آب سرد بخورند

معده را ضعيف كند ١٢ وقال الطبري من خاصيته شرب الريباس

انه ادبر دالم المعدة **فايدت من كتاب المختار** واعلم ان

الاسهال القوى صديق الدماغ عدو الكبد الا ان اعتداله بالغ

النفع لمجاريها وجداولها والادرار صديق الكلى عدو المثانة و

القي صديق المعدة والاطراف عدو الصدر والدماغ والفصد

صديق الكبد والقلب لا في القليل لان الاسهال في زمن الحر اخطر من
الاسهال في زمن البرد والقي في زمن البرد اخطر من القي في زمن الحر
من النفع الاشيا للعليل حسن سياسة الطبيب والنفع من ذلك ملازمته
اياه في مدة مرضه وانفع له منها ملازمته في حال صحته ومعرفته ما كان
يدبر بدنه **قال ابن هبل في كتاب المختار** قد يكون المرض
شفا من امراض فان درور الدم من افواه عروق المقعدة ينفع
من اوجاع الظهر والورك والكلى والارحام والرمد وثقل الرأس
والاذنين وحمى الربع تبري من النقرس والدوالي وتباعد نوب
الصرع السوداوي وربما اشفت منه ومن الجرب والحكة و
كذلك الاسهال من الاسهال فان الذرب يشفي من زلق الامعاء
ومن الرمد والدوار ويؤمن من حدوث ذات الجنب وقد
ينتقل المرض الى مرض آخر فيكون في انتقاله خطر كانتقال
ذات الجنب الى ذات الرئة والرسام الحار الى السرسام البارد
العرض دليل والدليل عرض لانه يسمى عرضا بقياسه الى المعروض
له وهو المريض ويسمى دليلا للطبيب لمطالعته اياه واستدلاله

منه على

منه على احوال المريض **الصيف** قد ذكر عن كتاب بقراط الذي وجد
في قبره انه قال اذا عرض وجع في الكبد ووجد الانسان حكة شديدة في مقدم القحف
وموخر الراس وفي ابهامي الرجلين وظهر في القفا بثر شبيه بالباقلا مات
العليل في الخامس قبل طلوع الشمس وآية ذلك ان يعرض عسر البول مع
تقطير **قال الشيخ** في القانون واما تحديد حال الذكر والانثى في
تفاصيل المدد فامر يحكم به طائفة من الاطباء بالتقريب والمجازفة ه

مختص ابن هبل
وقال في هذا الكتاب ثلاث من
بحرانها ان رجا ظهر في يوم انقضا الحم
في اليوم الثالث من الحمى ربع فهي ردي البحران
يتخلص من المرض وان رجا ظهر في يوم انقضى
بر ابيض منشث في اليوم العشرون
فات الحادي في البحران وقال اذا ظهر
في النفس وكان رسوبا في حمى

واختلاط عقل وسقوط من الشرف فانه يدل على رجوع العقل والذهن
وهذا الحمد في نضج المرض واما اذا ظهر في اول المرض فليس بحمد **قال قطب**
المحقق في شرح الكليات القولنج مرض معوي يؤلم تعسر خروج ما يخرج
بالطبع وانما سمي بذلك لكثرة عروضه في المعا المسمى قولون وذلك

لبرده وكثافته وقلة انصباب الصفراء اليه وقلة حسكبلة عنها لكثافته واذا
كانت اسباب القولنج حاصلة في الامعاء الدقاق فالاسم المخصوص به
ايلاوس على ما ذكره جالينوس في كتاب العلل و قال معناه يا رب ارحم ۱۲

قال الشيخ في القانون الدواء
الشراب خصوصا في
السنبل منقذ لسبل
[illegible] الدواء الخاص
تعب [illegible] لا [illegible] بعضه

فايده جگر کباب هر کاه نیم مثقال چون گرم بود فرو برند صرع را
مفید بود و اختیارات مرزنجوش با شراب پخته مصروع بخورد شفا یابد ۱۲
متردماغ کنگر حب با شراب صاحب یرقان بخورد شفا یابد **الصيد**
السمك ذات ذوق ولذلك يميل الى بعض المذوقات دون بعض
وقيل ليس يظهر للسمك آلة السمع والشم ومنخر السمك ليس يؤدي الى دماغه
بل الى اذنه ولو لم يكن تسمع ما كانت تهرب من الاصوات الهائلة
ولو لم يكن يشم ما كانت يجتمع الى المصيدة برائحة اللبن وغيره اقول
اني شاهدتها تغوص في الحياض التي ترقص فيها اللبنات فتصاد
بسهولة وقد عاينت السمك تتجه نحو الغناء وضرب العود والصنج فاذا

قاربت

قاربت المجلس قرت قرار المستمع لا تبرح فاذا انقطعت الغناء تفرقت واذا
اعيدت عادت وقال المعلم الاول ان الدلفين وانواعا من السمك تذعر
من جرس الآنية وصوت الرعد وتهرب الى القعر فتصاد وصيد السكران
وان الملاحية اذا احتموا لصيد السمك كفوا المجاديف وغضوا الاصوات
لئلا تنفر وارجوانا لئلا يسمع له حفيف فالسمك يسمع بل قد شهد
اهل التجربة ان سمعها ذكي ولذلك ان السمك تشم فيصاد بعضه
برائحة منتنة وبعضه برائحة حامضة وبعضه برائحة حراقة ودخانية
وبعض السمك يهرب من غسالة السمك ومن دم الرئة وبعضها يتقرب من
ونتن ما يصاد فيه **در مختارات حاوی ابن التلمیذ** دم البكارة
لا يزول في الغسل بالملح وحامض الاترج و باقي الدماء يزول بها وهذا فرق جيد ۱۲

اگر زن را درد بچه [illegible] ۹
[illegible] درد بچه [illegible] ۱۲
انجه [illegible] آبکامه [illegible]
منقطع شود ۱۲ قی [illegible] حیض [illegible] ۱۲
[illegible] قوت [illegible] بیند دون
منقطع شود [illegible] قوت دهن خود
اگر کسی را [illegible] تا دهن

در تب ما لنه که شیر دردی منعقد شده باشد در و او زایل شود ۱۲ اگر بول کودک را

نصاب برقان دهند چنانکه مذاند برقان از و زایل شود ۱۲ قنطوریون
دقیق را در سرکه بجوشانند و قدری زاج سوخته بادی همراه کنند و در
بینی چکانند رعاف زایل کند ۱۲ ان احتملت دم الحیض فی خرقه
وجعلت علی وجه المصروع افاق و بری و اعلت المراة **فایده**
باید دانست که اقصی زمانی که مرکبات را میگذارند که مزاجی پیدا کنند
و ممتزج شود و افیون از صرافت برده و بپوست و کیفیات غالبه تنزل
کند شش ماهست از تریاق کبیر که اشرف مرکباتست ما دون ایشان
که اصناف مرکبات نازله است مده شش ماه زیاده نیست و المراد
دیگر که افیون بسیار در و نیست تقدیر مدت او بحسب قلة و کثرة
افیونست مثلا در جوارش عنبری کسروی مدة دو ماه مقرر داشته اند
و اما جمهور مطلق افیونیات تقدیر شش ماه حتی در جوارش مذکور
هم ششماه تقدیر کرده اند و اولی آنست که فرقی باشد میانه قوی
و ضعیف و قلیل و کثیر و سبب آنکه تراکیب را غالبا قوة تا دو سال
باقی می ماند می تواند بود که این باشد که بسایط ادویه نباتیه در یک
سال ضعف اضمحلال و زوال می یابد هرگاه که اتفاق افتد که از

مفردات

مفردات خارجه محفوظ ماند یکسال قوه او دیر رسد و هرگاه که عسل
حفظ آنها کند و نگذارد که هوا کیفیات غالبه که در وست باطل سازد
یکسال دیگر باند و نادر باشد که زیاده از یکسال دیگر حفظ تواند کرد مگر
در بلادی که بواسطه حرارة قوی هوا قوة لزوجة و قوام عسل را ضعیف
کند یا بواسطه کثرت رطوبة قوام او رقیق شود و منع تاثیر مفسدات نتواند
کرد درین هنگام زود تر فاسد شود و اما اگر اتفاق افتد که قوام عسل در
مدت دو سال باطل نشود قوة دوا خود بخود کم شود تا بدان درجه
رسد که اصلا در و اثر نماند و اگر بماند اثری ضعیف خواهد بود **فایده**

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
فی الدم [illegible]
[illegible]
کهربا [illegible]

تا نیم درم بتدریج بدهند تا قولنج نکند اول دانگ داده آید اگر کفایة
نشود روز دیگر دو دانگ اگر کفایت نشود روز دیگر دو دانگ و نیم
و اگر کفایت نشود نیم درم و اگر روز نخست از دانگ غرض حاصل نیاید همان
دانگ دیگر باید داد و هکذا

از حضرت شیخ الاسلام شیخ بهاء الدین محمد العاملی خلد الله
ظلاله العالی از فقیر سالک الدین محمد الحموی سوال نمود که اختلافی
که در بعضی ادویه میان اطباء واقع شده اکر بحسب عروض درجات
می بود مثلا کوییم فلان دوا در درجهٔ دوم کرم یا سرد است و دیگری
کوید در درجهٔ سیوم یا چهارم راهی بجایی میبرد اما انکه میکویند فلان
دوا کرم و خشک است و دیگری میکوید سرد و تر است بغایت بدیع می نماید
آیا سبب و منشاء این اختلاف چه تواند بود فرمودند که بچند وجه
جواب میتوان کفت می تواند بود که طبیعت شرب دوا بحسب نبات
اختلاف پیدا کند در بقعه از بقاع بحسب هوا و آب مزاج دوای سرد
و تر باشد و همین دوا اگر در بقعه دیگر رسته باشد بحسب آب و هوای
آنجا کرم و خشک شود و می تواند بود که اختلاف هوای امکنه بحسب
اختلاف اوضاع فلکی بوده باشد بسیاری از امکنه هست که قبل از این
هوای آن سرد بوده باشد و الحال بحسب تغیر اوضاع فلکی کرم شده
دوایی که در ان محل که هوای آن زمین سرد بوده در ان زمین
ادمیکر فتاند مزاج ان مخالف همان دواست که درینحال از همان

زمی

زمین رسته پس طبیبی که دران محل تشخیص مزاج آن دوا کرده حکمی
که کرده درست کرده و حکیمی که درین وقت بر مزاج آن دوا اطلاع
یافته هم حکمی که کرده درست و می تواند بود که بحسب امزجه انسانی
بوده باشد در مزاج بعضی اشخاص افادهٔ حرارت کند و در مزاج
بعضی افادهٔ برودت فرمودند که حقایق اشیا کما هو بر هیچکس
ظاهر نیست ۱۲ **فایده** اگر مقابل معای صایم شکم را سوراخ
کند بیمار همیشه کرسنه باشد و هر چیز خورد در معده او درنک نکند و شکم
اماس کند ذخیره ۱۲ هر کاه زمستان جنوبی بود و بهار شمالی و تابستان
کرفته و انبانک باشد و کاه کاه باران آید تزله بسیار افتد و از
تزله اسهال و سحج بهم آید و در بلاد جنوبی بوقت انکه باد جنوب
آید و باران بسیار بود و اسهال بسیار افتد و اگر شخصی را باسهال یا دوار
بالنفث ریم و صدید آید و عمر او از سی و پنج سال کذشته بود
و پیش از آن کارهای سخت با تعب کرده باشد و از آن باز ایستد
و آسایش کند او را امیدوار باید داشت که در مدت چهل روز
تا دو ماه تا شصت پاک شود و خلاص یابد ۱۲ **الصنیا**

جالینوس میگوید مرکرا از پس طعام معده درد گیرد و قی افتد باسهال شدت
شود و میگوید من این گروه را مسهل دادم از هر گونه بعضی را که صبر توانستند
خوردن خیارشنبر دادم با آب کرفس و آب رازیانه و آب کشنیز تر
و از پس اسهال گلقند دادم با آب انار ترش و بعضی را کندر و
سماق و زیره دادم مفید آمد و بعضی که صبر توانستند خورد صبر اندر
آب کاشنی دادم و بعضی را صبر با طریفل معجون کردم و بدادم
فایده القی و الاسهال مرضان یزول احدهما با
لاخر مثلا الاسهال تمنع القی و القی تمنع الاسهال ۱۲ **صفت حبی**

[illegible]

کرد یا جوز بوا قرنفل مصطکی ترید کوفته بیخته با آب [illegible]
سرشته حب سازند شربتی یک درم تا یک مثقال با شراب
افسنتین با [illegible] میدهند ذخیره **قال الرازی فی الفاخر**
اذا وقع التربد فی المطبوخ اخرج الفضول العفنة والیسر من الرطوبات

وان سقی

وان سقی مسحوقا اخرج الرطوبات والیسر من الصفراء العفنة **حسن ابن الطبیب**
از داروهای مسهل در اسهال سودا هیچ دارو با منفعت تر از برگ
حنظل ندیدم که او را وقت چیدن حنظل بچینند و در سایه خشک کنند
و متقدمان از ذکر او غافل بوده اند و من او را آزموده در مالیخولیا
و صرع و وسواس و داء الحیة و داء الثعلب جذام سخت سودمند یافتم
و تا سه وقیه آورد **محمد زکریا در کتاب حاوی میگوید** اگر خواهند
که سودای بسیار استفراغ کنند شش مثقال افیتمون را با دو وقیه سکنجبین
بخورند و مردی را سپرز بزرگ شده بود این علاج کرد بیک روز نیک
شد یوسف الساهر میگوید افیتمون با دو وقیه آب سرد سودای خالص بیاورد
و در ذخیره مذکور است که شربتی از دو درم تا چهار درم بود و جرم او
از یک درم تا دو درم جایز بود اصلاح او آنست که او را بروغن بنفشه بادام
شیرین چرب کنند گروهی در مطبوخ شربتی از پنج درم تا ده درم بکار کرده اند

[illegible]

[illegible]

قال الشيخ في القانون اعلم ان القدماء اذا قالوا فم المعدة
عنوا تارة المدخل الى المعدة وهو الموضع المتضيق الذي لم يتسع بعد
من اجزاء المعدة التي بعد المري وتارة على المدخل الذي هو الحد المشترك
بين المري والمعدة ومن الناس من يسميه الفواد والقلب كان من
الناس من يجري في كلامه فم المعدة وهو يشير الى القلب اشتراكاً
في الاسم او ضعفاً في التميز وهولاء هم الاقدمون جداً من الاطباء
واما ابقراط فكثيراً ما يقول فواد ويعني به فم المعدة بحسب تاويل ١٢

قيل لما مات جالينوس
وجد في جيبه رقعة فاذا فيها مكتوب
هذه الكلمات جمعت الحق من علم الطب من سئل
ما وجدت كثرة الطعام اصل كثرة الاسقام
الحمية راس الطب فما اكلت قصداً فلجسمك وما
تصدقت فلروحك وما خلفته فلغيرك
المحسن حي وان نقل

الى دار البقا والمسيء ميت وان بقي في دار الدنيا بالقناعة تستر الخلة بالصبر
تدرك الامور بالتدبير تكثر القليل لم ار لابن ادم انفع شي من
التوكل على الله سبحانه ١٢ **من فوايد الاستاد المحقق نصير الحق
والدين رحمة الله عليه** قال الشيخ في الكليات الماء لا يغذو لانه

بسيط

لانه بسيط والبسيط لا يغذو ولانه غير شبيه بالمغتذي ضرورة انه
يبدله ويقوم مقامه فيجب ان يكون مثله في المزاج والبسيط
لا مزاج له قلت ان جالينوس والشيخ اعترفا بان الهواء يغذو الروح
اما عند جالينوس فعلى صرافته واما عند الشيخ فبان يختلط بالدم
الجائي الى القلب ثم يطبخه الطباخة التي في القلب ويمزجه به ويميز
عن ذلك الدم ما لم يصلح للزوجة ويخرجه بالنفس وغيره ويبقى الباقي
من الهواء ولطيف الدم فيصير روحاً ويقوم بدل ما يتحلل منها وهو
المعين بتغذية الهواء للروح عنده اذا تقرر هذا فنقول لم لا يجوز ان
يتصور في الماء كذلك اعني ان يغذو على صرافته كما هو مذهب جالينوس
او يختلط بالدم او الغذاء فيصير بالانضاج ممزجاً امزاجاً يخرجه عن صرافته
التي كانت له ويصلح للغذائية فالحاصل ان الدليل نقض اجمالي
لقيام في الصورة المذكورة مع اعترافكم بتغذية البسيط فيها انتهى

قال الاصمعي
نخع مردن الارض ثبرابنة
من الاطبا ۲ اقی ودوبا
دیمیا وسود بایقول
صفت کل وعن الهم الدوار
الذي لا دوا له

فقال العراقي الاهليلج الاسود وقال الرومي حب الرشاد وقال الهندي الماء
الحار والسودي ساكت وكان احذقهم فقيل له تكلم فقال الاهليلج الاسود
يحرق المعدة وحب الرشاد يحرق الاخلاط والماء الحار يرخي المعدة قالوا فما
تقول قال الدواء الذي لا داء فيه ان تقعد على الطعام وانت تشتهيه
وتقوم عنه وانت تشتهيه **حكي عن الكندي** انه سقى شيا قيل اشقو
سحوقا واوقيتين سكنجبين رجلا كان به طحال عظيم فبرئ من يوم ١٢

اتفق اطباء الهند والروم والفرس ان الا
ربع خصال كلها تولد [illegible] من الجماع [illegible] والنوم
[illegible] الاكل [illegible] والنوم في النهار
في الليل [illegible] الليل [illegible]
الماء [illegible] الليل الاول

معنى اسامي بعض تراكيب شليثا معناه بلسان اليونانية هبة الله
ويفسر بالفارسية الزهر الاكبر سوطيرا معناه المخلص الاكبر زامهران
اسم طبيب هندي اتخذ هذا المعجون ارسطون معناه الفاضل
اثاناسيا معناه دواء الذيب وهو منسوب الي الذيب والمنزلات
يدخل فيه كبد الذيب قرن المعز سجزنيا معناه دوا آرجار كرنج

قال

خيربادو مصطكي سعد كوفي اسارون سفوف لك قرص زرباريس كوفته بيخته
سفوف مانع القي ايضا منه گل سرخ دانه موبز طباشير صندل فوفل
كشنيز خشك زريان قرنفل نعناع چوب عود پوست سردن غده به گرد سماق
كوفته بيخته سفوف سازند **ايضا منه سفوف دابغ المعده** خيربادو گل سرخ
دانه موبز گلنار صمغ عربي طباشير آبنوس صندل دانه مورد
فوفل آرد كندر كشنيز خشك نعناع چوب عود گرد سماق ثلث اجزا

باب في الاسهال من حادي كبير قد نقل من خط

مخدومي عماد المحمد ادام ظله دواء لاسهال المحرورين في القيظ يوخذ رب
البقراء لص اوقيتين يذاف فيه من السقمونيا المشوي دانق ونصف ويشرب
دواء **مسهل اسهالا صالحا** بغير اذى ولا مشقة ولا تهيج في الحرارة ويشرب
في القيظ ولا يضر بالمعدة هليلج اصفر زبد محكوك دانق سقمونيا دانق حب النيل
نيم درهم عصارة الافسنتين مطبوخ كافور درهم ودانق عود يتخذ حبا بماء
الهندبا او ماء عنب الثعلب **مسهل الصبيان** خذ اللباب الابيض فاسحق
وصب عليه دهن ورد او دهن بنفسج **دهن مسهل** يوخذ شحم حنظل
غير مسحوق ثلث اواق فيلقى في رطل دهن خل طري ويشمس اسبوعا ثم

مخدومی [illegible] دوا [illegible]
[illegible]
مجرب [illegible]
[illegible]
[illegible] فائده

يلقى فيه ثلث اواق آخر انفع ذلك ثلث مرات ثم صفه وادهن به
الموضع الذي فيه الوجع خاصة الوركين والظهر والمفاصل فانه انما
عمل لقلع الخام من الموضع الذي فيه وقم في الشمس ساعة موضعاً لا يصيبك
ريح فيه **قراباذين القديم صنعة ماء الجبن** عن شابور يسهل الصفراء
وينفع من الحكة المتولدة من احتراق الدم واحمد شربه في زمان الربيع
يوخذ كل يوم ستة ارطال لبن ماعز حليب فيسخن ويمرس فيه من الانفحة
ويترك حتى يتجبن فاذا تجبن خلط بالسكين طولاً وعرضاً وذر عليه
وزن درهمين ملح اندراني مسحوقاً فاذا ذاب علق نصفه في قدر
حجارة وصب عليه سكنجبين سكري اوقيتين ويطبخ بنار لينة ويوخذ
رغوته حتى ينفصل منه اللور كله منه ماءً ثم يصفى ويشرب رطل ونصف
في ثلث مرات في ساعة ونصف واجود ما يشرب معه او يخلط الملح الاصفر
درهمين او ربع نصف درهم سقمونيا مشوي دانق بحيث هي شربة
رجل الغراب يجفف اخلاطاً جيداً للقروح الشربة منه كالذي
من السورنجان غير انه جيد للمعدة **اللبلاب** ان اكل ورقه لين
تليناً كافياً **البسفايج** يسهل بلغماً ومراراً وكيموساً ماءياً قدر

ستة

ستة وثلثون حبة من حب الخرنوب الشامي محكوك الظاهر ولتوكل قطعة شيء من
الطبيخ ثم يوخذ بماء العسل وقد يطبخ مع فروج ويحسى مرقه فيسهل بلا اذى
روفس في كتاب الحوانيا يعين على احدار الفضول من البول والغائط
وتبرزهما بقوة وحينئذ من جميع منافذ الجسد يخرج الماء المار به الحذار الغذاء
وهضمه **من محنة الطبيب قال جالينوس** اعرف قوماً سقوا الناس ادوية
الاسهال فلما لم يسهلهم بعد الادوية رووا ما يعملون قال فاذا دعينا لذلك
امرنا بعضهم بقيء ما انغمس واطعمنا بعضهم فاكهة قابضة فحين ينفعل بهم ذلك
تنطلق بطونهم الى الذي يسهل البطن من بذرة واحدة وهي اكل الفاكهة
القابضة واما الباقية فانما هو علاج للامر من مضرة الدوار الا انه
يسهل البطن وقال جالينوس ايضا في باب آخر احذر جل سقمونيا فلم يسهل
وحصل بصرف لونه وتعتق ويغشى نفسه ويكرب فامرت ان ياكل سفرجلاً
قابضاً او تفاحاً او رماناً ففعل ذلك فانطلقت طبيعته دفعة انطلاقاً كثيراً
وذلك ان الدواء كان باقياً في اعالي معدته فقويت ودفعت عنها ما يوذيها
الى اسفل **الحنظل** يسهل بلغماً وصفراء السقي من شحمه ثمانية عشر حبة
خرنوب بماء العسل فان اردت ان يسهل اسهالاً رقيقاً فنور حنظلة

والملح فيفتح ويدقها فيها حتى يثخن ثم اسقه فانه اسهل للبلاذي وينفع القروح
السوداوية التي في ظاهر البدن والجذام وداء الفيل ودوالي **الصبر**
ليس بالقوي ولا السريع الاسهال موافق جداً للراس والمعدة الشربة
ستة وثلثون حبة خرنوب بشراب العسل يسهل مرارة وبلغماً ويجوز ان
يسقى بعد الطعام لانه يسهل البطن ولا بعد الطعام ومع ذلك يقطع العطش
ويعين على الهضم فليسحق بماء الكرفس ويحبب حباً كالحمص بماء الهندبا قال
فان خلط بالسقمونيا دفع مضرته للمعدة **الافيتمون** يسهل سوداء وبلغم
يدق وينخل بالطرية ويشرب منه وزن تسعين حبة خرنوب وهو حسن
في حميات ويسقى منه اكثر من ذلك بشراب العسل ينفع من النفخ والرياح
التي يقال لها المراقية **غاريقون** يسهل مرة وبلغماً واسهاله ليس
بالسريع الشربة درهمين وهو ستة وثلثون حبة خرنوب بماء العسل قال
حنين خاصية الغاريقون تنقية العصب والدماغ من الاخلاط الردية
الفربيون يسهل اخلاطاً كثيرة مائية ومرة وهو اشد ما علمته من الادوية
حدة واني بها الى الادوية يوافق المستسقين واصحاب القولنج وجميع
الذين معدتهم باردة وما عدا ما قلنا فانه يسهلهم قوياً ويعطشهم عطشاً

شديداً

شديداً الشربة منه ابولوسات وهو ستة حبات خرنوب شامي بماء العسل **القرطم**
يسهل مراراً وبلغماً فيدق لبه ويطبخ معه فروج ويشرب ومن الناس من اخذ لبه
فليخلطه بتين ولوز وعسل ويتخذه حباً فيكون جيداً لليرقان والشربة من لب
القرطم اربعة دراهم **السقمونيا** ليس دون عصارة شيء من الطار في الحدة
ولا في القوة وهو مولم لفم المعدة ويعطش جداً ولاجل ذلك يخلط بالصبر فيسهل بلا اذى
مراراً مرناً وشيء طيب لرائحة الشربة ثمنية عشر حبة من الخرنوب **بزر السرمق**
اذا سحق وشرب اسهل الصفراء بقوة **اجاص** الاجاص اذا اكل وشرب بعده ماء
العسل لين الطبع في شراب البنفسج قال وقد يعمل فتيلة توتية من حب فيدس
وتابس وينفع ان يمسح به من **فيلغزويس** قال يلقى الحب في العسل ثم
تبلغ لمن يعي نفسه فيطعمه بعد شيء شيئاً قليلاً يمكن يطيب نفسه **الوصيح الاب**
قال المسهلات اما بالقبض واما بالحدة واما باللزوجة والجلا والملوحة
او مشاركة السموم في فعلها وهذا هو يسهل اسهالاً عنيفاً **الفربيون**
اذا سقي منه شيء يسير اسهل البلغم اللزج المفرط والخام الغليظ وان جاز به
على المقدار المعتدل اورث غماً وكرباً وعصراً في المعدة وعرقاً بارداً
وغشياً والمقدار المعتدل منه خمسة شعيرات والاكثر ثلث طسوج والاقل

نصف دانق تعدان يسحق بسمن ويركب مع الادوية الملائمة ولا يسقى
الحار المزاج ومن الغالب عليه الصفراء والدم ولا ينبغي ان يتم سحقه

السقمونيا لا يستعمل منه الاسود والصلب ويستعمل الانطاكي مصلحاً
وقدره من دانق الى دانقين فان شرب منه نصف درهم او اكثر
من ذلك امسك الطبيعة واصاب شاربه كرب وعرق بارد وغشي ثم ربما
دفعت الطبيعة افراطا حتى يتلف فلذلك لا ينبغي ان يزيد منه عشرين
شعيرة وفيما بين ذلك حتى ست شعيرات الى عشرين شعيرة وخاصته
اخراج الصفراء واللزوجات واجتذاب الصفراء الردية من اقاصي البدن نفصول
وكثيرا ما يعقب صاحبه اذا كان حار المزاج حمى حارة وتركه في اولا الى ان
يدعو اليه الضرورة **الصبر** قال العربي ليس له فعل قوي وكثيرا ما يورث
كربا ومغصا ويبقى منه البطن بقايا ولا يكون له من القوة ما يسهل
به يومين والاسقوطري يفضل ذلك انه ان شرب صعدت
منه طائفة الى الراس فيقوي البصر ويجده لانه على العصب الاجوف و
لهذا يدخل البصر في الايارجات الكبار ولا ينبغي ان يسقى في صميم البرد
لانه ربما اضربها بالمعدة ويسيل منها الدم لانه يفتح افواه العروق

البواسير

البواسير وهو ينقي المعدة والراس واصلاح الصبر ان يمزج بالمصطكى والورد المطحول
وان احب المبالغة فاغسله على ما وصفت **الحنظل** قال يسهل البلغم الغليظ
الذي ينصب الى المفاصل وله ايضا تصعيد الى الراس ويسهل ايضا الاخلاط
السوداوية قال وينبغي ان يجتنى وقد اصفر ولا تقرب ما هو اخضر فان بحرانه
اخذه هو اخضر اليسير منه ثقل ويمغص ويقي قيئا عنيفا ويسحج ويكرب ويورث
ضيق النفس والغشي والعرق البارد فاذا احس عند اصفراره كان نافعا
ولا ينبغي ان يخلط بشي من الادوية المشروبة لي هذا غلط لانه يريد بشي
منه الاغذية قال ولا ينبغي في شدة الحر والبرد فان شحم الحنظل ان شرب
في شدة البرد اضر بالسفل جدا وفتح افواه العروق وان سقي في الحر كربا
مفرطا ولم يكد الطبيعة يحل في المغص فاصلاحه ينقي حبه وقشره الخارج و
ليخلص الشحم وحده ويسحق مع الصمغ العربي والكثيرا والنشا مفردة او
مولفة بوزن شحم الحنظل من هذا ومن اخذها فاني جعلته في معجون فلا يحتاج
الى اصلاحه وبهذه داخل ما يشرب قيراط واكثره دانقين واعلم ان
الاصل الذي يحمل بطبخه وحده يسيل حتى يقتل لفرط قوته فليحذر وشحم
الحنظل ما دام في القشر يبقى قوته وان اخرج نقصت قال تولب

اهل الطبائع باردة لا يستقى فيهم من المسهل الا اقواها واحدها شحم الحنظل
وورقه وخاصة والشبرم والمازريون والتربد والشبه واما السقمونيا
فلا يكاد يعمل فيهم وان ذلك شحم الحنظل اسفل رجل المجذوم في البيت
الاول من الحمام ولكان شديدا اسهله دقيقا وامسك عليه ان يزداد
وان القي في الحقن ولبلغمي صحيحا فانه ينفع من القولنج ويسهل الخام والسوداء
وورق الحنظل يجتنى بعد طلوع البطيخ واصفراره ويبرد الهواء ويجفف
في الظل ويستقى منه عند الحاجة او يسحق ويخلط بنشا او صمغ فيكون
له فعل عجيب في اخراج السوداء اذا هو خلط بالافتيمون والملح الهندي
وان سقيته مع ايارج فيقرا كان بالغا ولم ار من المسهلات اعمل في الاخلاط
السوداوية من ورق الحنظل فاني امتحنته في الماليخوليا والصرع و
الوسواس والشعث الجذام فوجدته بالغا جدا وربما قيئا فينفع
ايضا واما الجذام فتوقف عليهم فلا يزيد ولا ينقص الشربة من
دانقين الى درهم وهو يسهل من لا يكاد طبيعته يجيب من اهل البلدان
الباردة واهل الهند يأكلون اللبن والجبن وان القي منه في الحقن اسهل
الخام والمرة السوداء ويلقى في حقن القولنج والقدر منه اربع م وينقص قوة

اذا ما عليه ثلث سنين فينبغي ان يزاد كميته **التربد** قال يسهل البلغم اسهالا
في رفق فاذا امزج بالسقمونيا اعتدلا واخرج الصفراء والبلغم واصلاحه
ان يحك حتى يبلغ البياض ولا ينعم دقه لئلا يسحج واكثر اصلاحه فيه بدهن
اللوز المطوف ان اردت ان تقلع البلغم اللزج فانعم سحقه ليلتصق بالبلغم فيقلعه
الشربة من درهم الى درهمين وان طبخ مع الادوية فارتفعه **الشبرم** ان شرب
غير مصلح يبيض اللثاة وطرف المري ويحدث باصحاب مزاج الحارة حبات فاذا
اصلح اسهل الماء الاصفر وحل القولنج سريعا ويخلف المرة السوداء والبلغم الغليظ
من المفاصل واصلاحه ان ينقع في اللبن الحليب يوما وليلة ولا يزيد على ذلك
فيبطل فعله ويجدد اللبن في ذلك اليوم ثلث مرات ويجفف في الظل حتى يرجع الى
عنه الذي كان عليه اصل ذلك به وهو قطع غير مدقوق فان اردت خلطت به
الانيسون والرازيانج والكمون والتربد والهليلج فان هذه الادوية تلطف
وتعدل فاعليته فان اردت ان تصرفه الى القولنج فامزجه بمقل اليهود والسكبينج
والاشق واجعل معه شيئا من خرء الذيب فانه يسهل سريعا فان اردت لعلاج
الماء الاصفر وسدد الكبد والاورام فانقعه بعد اللبن اذا جف في عصير الهندباء
والرازيانج وعنب الثعلب اياما بلياليها ثم جففه واسحقه واجعل معه تربد

وهليلج اصفر وهليلج هندي وصبر فانه يحيي دوا، فايق عجيب فاما لبن الشبرم فلا خير
فيه وقد قتل به اطبا الطرقات خلقاً كثيراً ولقد سالت بعضهم عما كان يسقيه
فاذا هو لبن الشبرم به من الملح فكان يسهل حتى يبلغ الموت ومنهم
من ينقع الهليلج في المنقع الرطب الذي لم يدرك ثم يخرجه فينقعه في
اخرى فيسهل الواحدة خمسين مجلساً ومنهم يسقي الغافوطين وفيه من
افساد المزاج وتهييج السدد ووجع الكبد ما يجل عن الوصف وبعضهم يسقي
العرطنيثا وهو الذي يغسل به اصول الصوف فيبيضه وهو كالاول في المضرة
والحيتنا وهو حشيشة تنبت على الانهار وعودها احمر وورقها يشبه ورق
الفربيون يخرج لبن اذا قطف وكل هذه يفرط في القي والاسهال
وقدر الشربة من الشبرم ثلث درهم الى ثلثي درهم **الماذريون** ان اخذ
بغير مصلح اكرب جداً وقيّاً واسهل وتخلف خراطة واشيا سحجيه
يحمله على الامعاء ويحتمله البلغم والمشايخ لان مثل هذه الادوية لا تكاد
تسلم منها الشباب اصحاب الامزجة الحارة ومن في معدتهم صفرا بل
يكرهون عليها جداً ويعطشون ويقيؤن والاجود هولاء الهليلج و
الشاهترج والفواكه والسكنجبين وينبغي ان يسقي الحب الماء الفاتر لا الحار

المحن

المحن فانه شربوه وهو لا يالما الحار اكرب وقيّاهم فاما المشايخ واصحاب المعدة
البارده فاسقهم الحب بما حار ومن ان يغلي الما غلياً جيداً ثم يبرد بعد
ويسقيهم به لان الذي يغيره البارد ولا يغليه يغثي **السقمونيا** قال فاما
السقمونيا فانه يحتمل ان يشربه كل ضرب من الناس الشاب والكهول و
المشايخ ومن كان لا يغثه الدوا في معدته ويقيئه فليسقى على الحمية يوماً ويحتمي
من غد ذلك اليوم ثم يشرب ان كان يكثر عليه فليتقيأ قبل الدوا بيومين
متواليين قيّاً قوياً على التملي ثم يتقيأ قبل اخذ الدوا بساعتين فادون
ذلك ثم ياخذ الذين يختلف الماء والبلغم الذي ينصب الى المفاصل والخام
ولا ينبغي ان يسقى في الابدان الشديدة الحر وهو موافق في الابدان
البارده فان افرط في الاسهال فاقعده في الما البارد وصب عليه منه
فانه يسكن فلا يستعمل السنجري فانه يبطي عمله ويورث كرباً ومغصاً فقشره
الهندي بالسكن ولا تقرب شفتيك فانه يذهب صبغهما ويحدث فيه
شبيه البرص فاذا اقشرا خرج منه تلك الالسن التي تخرج عن جوفه وخذ بعض
الحب مع شي من السنا ورد الورد الاحمر وشي من الزعفران ولا يخلطه بافربيون
ولا فربيون البتة فاذا اصلحت على ما وصف كان دوا كثيراً يسهل البلغم

والسوداء الخام ويحلل اوجاع المفاصل ويمسك الشعر الاسود ان ميض مقداره
نصف درهم **قثاء الحمار** قال هو اشد حرارة من الحنظل يسيل الخام
والسوداء والماء الاصفر ويوافقه ان يخلط بالصبر والقنطوريون و
السورنجان والبوزيدان والغافة والاسطوخودوس والقسط والمر وحب البلسن
فانه اذا خلط بهذه نفع من وجع المفاصل والقولنج والسوداء والفالج واللقوة
والخدر ولا يخلط مسهلا قويا غيره مثل السقمونيا وغيره فانه يكفي والشربة
منه دانقين ويكسر حدته اذا خلط به صمغ عربي وطين ارمني **لبن لاعيه**
يخلط حيث يؤخذ بدقيق الشعير فان اصيلته فاخلط بالكثيراء وليلته
بدهن بنفسج او دهن لوز ويخلط بالهليلج والافسنتين والنانخواه والملح
الهندي فاذا اصلح ونزع بهذه يقع حمى الربع واسهل الماء الاصفر اما
ان سقي غير مصلح افسد الكبد والمعدة وقدره مصلحاً ثلثي درهم وان
عتقت نقصت قوته **حب السمنة** ان عصر ورقه قدر نصف
رطل اسهل صفراء وبلغما ونيه بهم في الاسهال مذهب لب القرطم
ماهودانه ان اخذ لب حبه وسقي منه درهمين اسهل الصفراء
والبلغم الخام قال محمد ينظر في هذا فان فيه عندي غلط **البسفايج**

ان شرب

ان شرب مع سكر اسهل برفق ويصلح ان يسقى في الاطعمة لمن كان يكره الدواء
فيسهل السوداء برفق الشربة درهمين وان طبخ بوزن اربعة م وفيه حرارة
يسيرة **السورنجان والبوزيدان والماهيزهرج** ينفع اوجاع المفاصل
ويشرب وحده م وشقاقل مع غيره ثلثة م الى اربعة والماهيزهرج ينفع
من شقاق اصابعه نفعا بليغا **الايارج** يسهل ويخرج الديدان وله خاصية في تنشيف
الرطوبات وقلع البلغم من المفاصل **السنا** حار يابس يسير الحرارة
وله بشاعة وتوقف في المعدة يسهل الصفراء والسوداء ويقوي جرم القلب
وشرب طبيخه اصلح من عصيره وشربته منه نقيه درهمين ومطبوخا عشرة
اللبلاب يخرج الصفراء برفق اذا خلط بسكر وهو بارد فان اديف
فيه لب الخيار شنبر زيدت قوته ولا ينبغي ان يغلي اللبلاب لئلا يذهب
لزوجته الشربة ثمني رطل الى رطل **الشاهترج** يسهل الصفراء في رفق
وينفع البثور والجرب اذا شرب ماؤه غير مغلي مع عشرة م سكر وان جفف
والقي في طبيخ الهليلج صفر اسهل اسهالا قويا ومقدار شربتها ثمني رطل الى
نصف رطل ومجففه عشرة م ١٢ **في مداوات البواسير**
قرص كهربا هليله اسود بليله روغن زيت بريان كرده مقل ازرق
ما ۸۲ ۸۲ ۸۲ ۸۲

الشربة ثمثشم بآب فاتر معیار ۲ **للبواسیر التی یخرج فیها الدم** بلیله سیاه
بسیله آمله منقی کمده م بزر الکراث سبد کهربا ودع محرق مقل کحیل
المقل بماء الکراث او بماء ورق السرو الشربة ثمثشم نا قبار **ما مجیب**

الدم فی البواسیر بعد القطع
شب یمانی قاقیا سکن رغبار الرحی
ما یقطعه اذا انزف بعد استعمال الکی
تنا یه ودوا صفته عوط کرده جمع عرابه کبرا
ثبت یطلی مختوم ترص عل بسلان الکندر
ویت ول شه بشراب یعع بیه الحل بدوف
وله طلاء آخر ویطعم الزبیب
صبر وکندر بیان بیاض البیض

ویطلی به او یوخذ سمسم محرق عروق تحت به بهن ورد دقیق الشیر
مع مخ البیض ودهن الورد بموضع الذی یکوی بالنار **اطریفل مقل استعمل**
پوست بلیله کابلی پوست بلیله آمله مقشر کمد عشرة م مقل ازرق ۳۰ م
مقل را بآب گندنا بخیسانند و با شصت درم عسل بقوام آورند
بجهت بواسیر مجرب است ناشتا **اطریفل مقل بلیس** بلیله سیاه پوست
بلیله زرد آمله مقشر اسطوخودوس افیتمون وسفایج فستقی از هر یک
ده درم مقل ازرق فلوس خیار شنبر از هر یک ۲۰ م مقل و خیار شنبر

در آب

در آب گندنا حل کنند و با عسل بقوام آورند و داروها بدان بسرشند سروزن اجزاء
فائده واما البواسیر الحارة فعلاجه ان یوضع علیه خرقة حارة وخرقة
باردة فان سکن بالحار فحار والا فبارد عدس مقشر خطمی سفید اکلیل الملک
یعجن بماء عنب الثعلب ودهن الورد ان کان مع الورم استرخاء ضمد بعدس
وورد ویطبخ جیدا ویسحق بماء عنب الثعلب ودهن الورد ان کان الورم بلا استرخاء
والطبیعة یابسة فالمعجون المذکور واذا اعتدلت الطبیعة فالاطریفل الکبیر
المتخذ بالخبث والمعقود فی الماء الفحم عفص آس جلنار قشر الرمان
ورد جفت عدس ازجوز السرو وورقه ثمرة الطرفاء یطبخ ویصفی بماء
ورد ویصب علیه نبیذ الزبیب ویجلس فیه ثم یذر علیها غدیه عفص
واقاقیا واسفیداج وکندر مرصاف وان غسل المقعدة بشراب قوی
ثم یذر بهذا الدواء الذرور ودواء محرق قشر الکندر قلیما مرداسنج
بالسویة **مجرب** بجهت بواسیر از شخصی ثقه غیر طبیب استماع
افتاده میگفت که در هند مرا بواسیر پیدا شد و اطباء آنجا معالجات بسیار
کردند مفید نیفتاد باین حب او صحت کردم و نجاة یافتم جوزبوا را
در لته پیچیده در زیر آتش کنند تا بریان شود و کلوی انار دانه

انار نارسیده مصطکی دانه عود قماری زیره هر اجزا متساوی کوفته
بیخته بگلاب سرشته حب سازند و بخوردن آن مداومت نمایند نافع بار

ایضاً للبواسیر بزر الشبت یحرق و یذر علیه مرارا باذن الله
واذا طلیت البواسیر بشحم الحمار ثلثة ایام تسقط مثل القشور و یبری
و یضمد البواسیر ببول ثور مرارا ایبری و للبواسیر ایضاً من اخذ جزا
من الشمع و مثله زفت و بول ثور و یرفع علی النار حتی ینعقد فانه من
انفع المراهم للبواسیر الظاهرة و الباطنة تحملا و ضمادا او لکل
فی الجبد ضمادا نافع بزر الکراث اذا تبخر به صاحب البواسیر نفعه باذن
الله تعالی منفعة ظاهرة و اصلح ما کانت المداواة للبواسیر الکراث
اذا سلق ولیغسل مائه و هو حار یبل به قطنة و تحمل ایهام

فایده

هرگاه بزرالوزی خداوند با سورشهای سیاه بسیار پدید آید بعد از
بیست روز بمیرد بدان که بواسیر هفت نوعست یکی مانند دیه بود
پرباد که در حوالی شرج میگون شود و بی وجع بود دوم تحلی که ساقها
و پیچهای بسیار داشته باشد سیوم آنکه گرد و پهن باشد مانند انجیر
چهارم عنبی و آن گرد بود مانند دانه انگور پنجم ثولولی آن دانهای

بود خرد

بود خرد مانند عدس و نخود ششم آنکه هیاة آن دراز و سخت بود مثال
استخوان دانه خرما هفتم توتی و آن مانند دانه توت سیاه بود
و بدترین همه تحلی بود پس تمنی ذخیره

طریق استعمال طوغج

و از معالجات نافعه بواسیر و انواع آن دیلاج بواسیر بلکه اسهال موی
دموی را دوا ئیست که از طرف ما وراء النهر می آورند و مسمات بطوغج
که از بعضی اطبای زمان همین لغة استماع افتاده و از بعضی دیگر بلفظ تیواج
والعلم عند الله تعالی و آن قشریست شبیه بپوست درخت خیار اما از آن
رقیقتر و در طعم آن عفوصتی هست و طبیعة آن آنچه بخاطر رسیده آنست که حرارة
او در اواخر درجه اولی است بلکه اول ثانی و پیوست در آخر درجه ثانی
و در قوة قبض هست امعاء و مقعد را از بثور و خراجات پاک می سازد
و دیلاج بواسیر را بغایة غایت نافعست و دم بواسیر را قطع میکند و ظن بنده
آنست که این افعال از و بالخاصیة صادر میشود و طریق استعمال آن ضابطه است
که چهار روز یا پنج روز بحسب صعوبت مرض و سلاطه آن هر روز مقدار
دو مثقال از آن کوفته با آب بی نمک میل کنند و در آن ایام از میوها
و ترشیها و طعام نمکدار اجتناب نمایند و بعضی از اطبای زمان ادام

الله تعالی برکات القاسم الشریف بالمجذوب جوز رومی انفع دانسته اند و بعضی
بابات جلکیده تیر مجوز داشته اند غالب بحسب اشخاص مورد استعمال را متفاوت
ساخته اند مجملا بحیثیت این مرض اکسیر اعظمست و اسم این دوا باین
لغت در کتب قوم نیست و در معالجات این مرض در هیچ یک از کتب
قدیم چیزی که مشابه باین باشد نیافته ایم می تواند بود که بلغتی دیگر
در مفردات مذکور باشد و می تواند بود که تازه ظاهر شده باشد
والله اعلم بحقایق الاسرار **فی ماهیة المسک** الخ معروفست

مشک

مشک هشت نوعست چینی و تبتی و طوسی و خطایی و خرخیزی و بحری
و قشیری و تتالی بیشترین مردمان چنین گویند که بهترین مشکها
تبتی است لیکن درست آنست که بهترین همه چینی است و نادر بود
که وزن نافه او کما بیش بیست درم بود و وزن پوست او نیم درم تا چهار
دانگ و بر پوست او هیچ موی نباشد و تا کافور نبویند سر نافه را نتوان
کشاد زیرا که حدت بوی او خون از بینی روان کند و هر جا که یک
مثقال از مشک استعمال باید کرد از وی دانگی کافی بود و سوده او همچون
زعفران باشد و نافه تبتی نیز لطیف ماند که عی باشد و وزن نافه او شش

یا پنج

یا پنج درهم بود تازه آن چون بیابند زرد بود آنچه کهنه باشد سیاه باشد و آنچه
سخت تازه بود بسرخی زند و گروهی گفته اند بعد از تبتی قیشری بهتر باشد و چینی فروتر از
قیشری باشد و بوی چینی پایدار نباشد و سخت سیاه باشد و اما طوسی گویند میان او
و تبتی فرقی نیست الا آنکه موی نافه او سفید باشد و لختی بزردی زند و نافه
او هشت درم باشد تا ده درم و تتالی بیشتر ریخته آرند مشکی اصلیت و به
سیاهی زند و شیاف و تیز باشد و اندر کتاب آورده اند که اگر از تبتی یک
مثقال باید ازین نیم مثقال کفایت بود و خطایی مشکیست مانند چینی الا آنکه
نافه او سخت تنگ و پست بود و در ریخته او مانند تبتی باشد لیکن بقوه او نباشد
و قیمت او نیمه قیمت تبتی باشد و خرخیری معروف بود در عطرها بکار نیاید مگر
در هیچونها و بحری از ناحیه عمان آورند مشکی اصلی است اما بخار بحار
بوی او زایل کند و قشیری از همه اترل بود و خوشبوی نباشد و در عطرها
بکار نبرند و چون بیابند همه پوست بود و وزن نافه او ده درم بود

کهربا

فی ماهیة الکهربا صمغ شفاف اصفر یجذب التبن و قال بعض المحققین
انه رطوبة تقطر من ورق الروم و هو شجر المقل المکی کالعسل فینعقد و
یوجد فی داخله اذا کسر شیء من الذباب او الحجارة او التبن و نحو

نحو ذلك مما يتفق ان يكون في موضع سيلان تلك الرطوبة وغلط من قال
انه صمغ الجوز الرومي لان جالينوس ذكر ان دردي هذه الشجرة حار في
الدرجة الثالثة وصمغ ما اسخن من الورد وليس في الكهربا شيء من هذا
الاسخان وقال ديسقوريدوس انه اذا فرك فاحت منه رائحة طيبة
وليس في الكهربا شيء من طيب الرائحة قال الكندي شجرة المقل تنبت
في بلاد الصقالبة على شاطي الهند ۱۲ک **في ماهية الكافور وبيان
اقسامه وطريق استعماله** في جامع ابن بيطار ذكر ماسرجويه ويوحنا
ورازي ماء الكافور يخرج من بدن شجرة الكافور اذا شرطت
سال منها وهو لاهم شيوخ الصيادلة وذكر شيخ بعده وقال
ان الكافور منه ما هو في ابدان الشجرة صافيا وهو القيصوري
ومنه ما يوجد مختلطا بالحاء والقشر وهذا يطبخ ويصنع فيتميز منه في طبخه
هذه الماهية الدهنية وخاصيته اذا القي على الطعام لم يقربه الذباب ۱۲
الفيض كافور چند نوع بود شيخ الرئيس گويد قيصوري رياحي سفيد بود
بعد از ان ازاد و اسفرك و بهترين آن قيصوري رياحي سفيد بود
مانند برف اختيارات **الفيض** كافور قيصوري آن بود كه در اندرون

درخت

درخت بود صافي و شفاف و آنچه بطريق صمغ بيرون درخت بود رياحي بود ۱۲
الفيض قال النفيسي في شرح الموجز ما يوجد منه في خلل خشبة اقوى اصنافه فان
رخشب ابيض رخو خفيف يوجد في خلاله الكافور وهو المخلوف وهو المسمى بالكافور
الرياحي نسب الى رياح وهو اول من عرفه وهو ملك من ملوك الهند وبالقيصوري
ايضا نسب الى الموضع الذي يوجد منه وقيصوري قيل هذا الموضع في جزيرة
سرانديب مقام آدم ابينا على نبينا وعليه الصلوة والسلم **الفيض** ماء الكافور
نيكوترين آن كه مانند روغن بلبان بود وطبيعت آن گرم و خشك بود در سيوم
فايده هو صمغ شجرة ببلاد الهند الصين عظيمة قيل انما تظل ماية فارس
وبالقها النمور ولا يوصل اليها الا في مدة معلومة من السنة ويستخرج الكافور
منها بان ينقر في مواضع كثيرة منها فيخرج من كل موضع نقره جز من ماء يسمى
ماء الكافور ثم ينقر بعد ما نقر ادون تلك النقرة فيخرج الكافور ثم يجف
الشجرة في تلك السنة وقد تشق الشجرة فيوخذ الكافور من فرقها الممتدة
في طولها ۱۲ک **منفع** اعلم ان سبب استعمال التوابل في الاطعمة
والقاءها في القدر امور ثلثة اما تفاهة الطعام وكراهة رائحته
فتطيبه وتحببه الى الطبع واما برودة مزاج الطعام فيخلطه ليعدله ويصلحه

ويرده الى الاعتدال واما غلظه وعسر انهضامه فتلطفه لسهيل انهضامه وليهضم
الطعام لطيفا وتلطف ايضه للاخلاط البلغمية والفضول النية واللزجة منقى
للمجاري جاليا لها وذلك يصلح لمن كان في بدنه فضل بلغمي غليظ لزج فقط
فلذلك ينبغي ان يكون استعمالها على حسب هذه الاعراض المختلفة ولا يستكثر منها
فانها ان غلبت على الاطعمة لذعت الات الغذاء التي تمر بها وحدثت في
الكيموسات كيفية حادة حريفة وربما كانت سببا للقروح والاورام والامراض
الصعبة وذلك لان الذي ينفعه كيفية الدم باستحالته من طبيعته وقوامه
اضر بالانسان مما ينفعه بكميته اذا ازدادت على المقدار فهذه الاشياء
للعلاج اصلح منها للغذاء الا بمقدار ويحصله به هذه الاعراض والمرض
الاخر منها اشبه بالعلاج فالذي يوافق الاغذية الملطفة اشبه بالمرضى
منه بالاصحاء فلذلك يكون استعمالها في هذه المرض اكثر واما الكوامخ فليس
يصلح ان يعتمد عليها في الادم بها كل الصطبع على المائدة بعد الطعام
المسدود الدم فيشد باللذاذة وينبه الشهوة واما دوامها فمضعف
للبدن محلل له مفسد للدم ضار للعين والراس

مفرح ياقوتي

ياقوت لعل مرواريد كهربا مرجان ورق طلا ورق نقره

صندل سفيد صندل سرخ طباشير زرشك منقى كشنيز خشك تخم خرفه تخم كاسنى
تخم كاهو خشخاش افتيمون تخم بالنگو بهمن سفيد درونج زرنباد بهمن
زعفران قرنفل پوست ترنج پوست بيرون پسته گاوزبان بادرنجبويه
سادج هندى عود خام ابريشم مقرض گل نيلوفر مغز تخم خيارين گل ارمنى
سنبل بسباسه مصطكى مشك عنبر اشهب اب انار شيرين اب سيب
اب امرود رب به نبات سفيد عسل سفيد يك چهار يك تركيب بايد

فايده ذهاب الشهوة في الامراض المزمنة دليل ردي في ذلك
ان الذين تخلصون من مرض لا تقوى شهوتهم اكثر فان ساعد ذلك براز
مرار ردي فاحرى ان يكون رديا لان هذا البراز يكون من مرار قوت
في البدن ويدل على ان الرطوبة اللطيفة قد احترقت من حرارة الحمى البراز المرار
الذي لا تخالطه رطوبة مائية وليس فيه سوى الخلط الردي يخبر وحده
محض صفرا كان ذلك الخلط او سودا وبرد الاطراف يكون اما من ورم
حار عظيم في الاحشاء ويكون ايضا من الغشي ومن انطفاء الحرارة الغريزية
او من قبل غمورها بكثرة البراز والرطوبات عليها وخاصة ان كانت باردة
ويكون ايضا من وجع شديد في الطرف وينقبض من اجل الطبيعة

الی داخل ویتبعها الدم فیجمد اطراف البدن کله مثل الیدین والرجلین والانف
والاذن والجلد او امال باللسان مثل الحمص الاسود فی حمی حادة فانه یموت
من غد ذلک الیوم اذا کان مع العطش والعرق بارد ونفس متتابع و
نبض منشاری فان ذلک یدل علی ضعف القوة وورم الحجاب ویموت
سریعًا اذا تغیر اللون بغتة ولم یقدر العلیل ان یبلع شیئًا فی حلقه بغتة
فی المرض حادة فذلک ردی قال الیهودی قد رایت انه من تعرق
قبل کثرة الحمی ثم تاتی الحمی بعد العرق فطال مرضه جدا او هذا الحمی یمکث
طویلا والعرق الکثیر مع الحلفة قاتلة وخاصة ان سقطت الشهوة
البراز الابیض یدل علی الیرقان والاترجی علی صحة البدن والذی
هو اکثر من المقدار یدل ان الکبد لا یحیل شیئًا والکیلوس الرطب یدل
یدل علی ضعف المعدة او الکبد فان لم یکن ثقل والاحشا حامض
یدل علی ضعف الکبد والیابس اذا لم یکن من التخمة یابسة یدل علی
شدة حرارة فی الجوف ویکون دایمًا مع الاورام الحارة اذا اختضب بالصفرا
والسودا الاصلیة بالشیء فهو تحت الموت وعلامتها ان علیهما

۱۵

۵ ورق

فی امتحان تریاق الفاروق ومنافعه

شناختن تریاق فاروق

لی

یکی از دو جهت اول آنکه آدمی را دوای مسهل مثل سقمونیا بدهند بعد از ان قدری
با قلیای کوجکتر تریاق بدهند اگر قطع اسهال بکند تریاق فایقست والا مغشوش
بود دوم آنکه خروس بچه ای را اول تریاق بدهند پس افعی یا گزنده دیگر بروی مسلط
سازند اگر بمیرد مغشوش بود و اگر بعد از تسلط افعی تریاق بدهند روا بود
ومنافع آن بسیار است اول آنچه در منهاج آورده یاد کنیم در گزیدن همه جانوران ۵
وخوردن همه زهرها وتمام ادویه سمیه را نافع و رد نفعت و اقل شربت آن [illegible]
واکثر آن دو مثقال داد و مقوی قلب و دماغ ضعفیست که عارض قلب شود نافعست
بجمیع اعراض باز دارد و کثیری از امراض که خالص البرء باشند ومصلح فساد
اخلاطست و قرحه امعا را مفیدست و اسهال دم را نافعست و خون کبود را
نافعست و سوء استمرار سرور را مفیدست و سرفه و تنگی نفس و درد سینه و پهلو
و تشنج و وجع روده و نفخ معده و مغص و قولنج را نافعست و ادرار
بول و حیض بکند و استسقا را مفیدست و تحلیل اورام باطنی بکند و کرم دراز
و پهن را اخراج کند و صرع و درد سر و شقیقه و گرانی گوش و تاریکی چشم و ضعف
مذاق و جذام و بهق و برص و اوجاع مفاصل و امراض سوداویه و بلغمیه
و صحیح آنست که هر مرضی که عارض شود از خون یا صفرا و مخالطان هیچ خلط

سرد باشد تریاق آن را نافع نیست و اگر در آن استعمال کنند ضرر عظیم کند و تریاق
آن را مضر بود بصاحب مزاج گرم و خشک مقدار الشربة منه فی کل مرض
بحیث گزیدن افعی و حیات قتاله مقدار یک بندقه با چهار وقیه شراب
ریحانی باشد دهند و کسی را که کلب کلب گزیده باشد یک مثقال با یک درم
خاکستر سرطان نهری و کسی را که عقرب گزیده باشد یک درم با شراب یا پند
زهر دهند و کسی را که زنبور گزیده باشد دو درم با سرکه دهند و بر محل گزیده
طلا کنند و کسی را که سمی یا دوای قتال داده باشند مثل افیون و بیخ و زرنیخ
و ذراریح و بهرجه با بینا ما نیم مثقال تا یک مثقال با یک وقیه شراب دهند
و کسی را که نفس بی نبض گرم باشد دو دانگ تا نیم درم با آب گرم
دهند و کسی که سعال و درد سینه و درد پهلو باشد مقدار یک ترمس با عسل
بدهند و کسی را که باد در معده و روده باشد دو دانگ تا نیم درم با آب زیره
دهند و صاحب جوع الکلب را مقدار بندقی با دو وقیه شراب تا چهار
وقیه با جندبیقون ممزوج با آب دهند و از برای اخراج مشیمه و جنین
مقدار یک ترمس با جندبیقون دهند هر دو ممزوج با آبی که در آن سداب
یا شکاعی یا ابهل با ترمس پخته باشند و اصحاب یرقان را مقدار یک

ترمس

و از برای [illegible] کرده بدهند
و بهند و از برای قرحه امعا یک
بندقه با آب سماق دهند

ترمس بطبیخ اسارون دهند و مستسقی را هر روز یک بندقه با سرکه ممزوج با آب دهند
بستانی یا خیار
و از برای سنگ گرده یک بندقه با آبی که در آن کرفس جبلی یا تخم انیسون پخته باشند
و از برای دشواری نفس مقدار یک ترمس با دو وقیه سکنجبین عنصلی دهند و از برای
ورم صلب جگر یا سپرز مقدار یک وقیه سکنجبین عنصلی عسلی خورد سه روز متوالی
و از برای صرع یک مثقال با سکنجبین ممزوج با آب سیسالیوس حل کنند و یک قیراط محلول
در سکنجبین عسلی غرغره کنند و کسی را که هیضه بلغمی باشد دو دانگ با شراب
سفید دهند و از برای قولنج یک بندقه با آبی که زیره یا رازیانه جوشانیده باشند
و از برای صرع قدیم یک ترمس با آب کشته دانه خورند و از برای فالج و لقوه یک ترمس
با ماء العسل خورند و از برای جذام یک ترمس با ماء الجبن خورند و از برای برص یک
ترمس با ماء الاصول یا ماء العسل خورند و بجهت رمل کلیه با این طریق خورند مقدار
یک ربع مثقال تریاق در صباح فرو برند و از عقب آن خار خسک نیم درم تخم
کرفس نیم درم تخم خطمی یک درم مغز تخم قرطم نیم درم حب بلسان دانگ نیم
عود بلسان دانگ تخم خربزه نیم درم تخم خیار نیم درم پرسیاوشان نیم درم
دو درم
جوشانیده صاف کنند و با نبات خورند و غذا نخود آب یا کباب بلبله
با زیره دارچینی مصطکی خورند و از منقلات نبات و آب نبات شکی و از

پنج مثقال هم

و از مربیات مربای بالنگ سیب **نسخهٔ تریاق کبیر معتمد موافق نسخهٔ قانون**

وکامل قرص عنصل قرص افعی قرص اندروخورون فلفل اسود
۸ ۴۸ ۸ ۲۴ ۸ ۲۴ ۸ ۲۴
افیون اعلی دارچینی ورق گل سرخ تخم شلجم بری اسقوردیون
۸ ۲۴ ۸ ۲۴ ۸ ۱۲ ۸ ۱۲ ۸ ۱۲
ایرسا غاریقون رب السوس دهن بلسان مر صافی زعفران
۸ ۱۲ ۸ ۱۲ ۸ ۱۲ ۸ ۱۲ ۸ ۶ ۸ ۶
زنجبیل ریوند چینی تخم فنجنکشت فودنج جبلی فراسیون فطراسالیون
۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۶
اسطوخودوس قسط مر فلفل سفید دار فلفل کندر ذکر [illegible]
۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۶
نقاح اذخر صمغ البطم سلیخه سودا سنبل الطیب جعده [illegible]
۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۴
تخم کرفس سیسالیوس حرف بابلی کمادریوس کمافیطوس
۸ ۴ ۸ ۴ ۸ ۴ ۸ ۴ ۸ ۴
زرنیان عصاره لحیة التیس ناردین شیح جبلی ساذج هندی
۸ ۴ ۸ ۴ ۸ ۴ ۸ ۴ ۸ ۴
مو جنطیانا رومی رازیانه طین مختوم زاج اخضر مشوی حماما
۸ ۴ ۸ ۴ ۸ ۴ ۸ ۴ ۸ ۴ ۸ ۴
وج ترکی حب بلسان هیوفاریقون فو صمغ عربی قردمانا
۸ ۴ ۸ ۴ ۸ ۴ ۸ ۴ ۸ ۴
انیسون رومی اقاقیا دوقو قنه فقر الیهود جاوشیر
۸ ۴ ۸ ۴ ۸ ۲ ۸ ۲ ۸ ۲ ۸ ۲
قنطوریون دقیق زراوند مدحرج جندبیدستر عسل حاشا
۸ ۲ ۸ ۴ ۵ رطل
یدق ما یدق و یذاب الصمغ فی الشراب الجید الصافی و یلت
الادویة بدهن البلسان و یقوم العسل و یخلط الجمیع به و یظرف

فی اناء

فی اناء فضة او رصاص او زجاج او صینی ولا یملاء الظرف و یکشف رأس
الظرف فی بعض الاوقات حتی ینفصل عنه البخارات و یستعمل بعد ست سنین
فانه یبلغ **اتخاذ اقراص العنصل** یوخذ من بصل العنصل الصغار التی
لیست بکثیرة الرطوبة و یطلی بالعجین الخمیر ثم یطین الحکمة و یشوی فی التنور حکمة
حتی ینضج ثم یخرج و یوخذ لبه اللین و یسحق سحقا جیدا ناعما و یخلط به دقیق
الکرسنة المدقوقة الجید بوزن البصل و یسحقها سحقا ناعما و یعجنها بشراب
ریحانی جید بقدر الحاجة و یعمل منه اقراصا رقاقا و یمسح الید بدهن الورد
و یجفف فی الظل **اتخاذ اقراص الاندروخورون** من نسخة حنین
التی اختارها یوخذ دارشیشعان مصطکی سلیخه اسارون [illegible]
۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۶
عود بلسان فقاح اذخر زعفران الحوان دارچینی حماما یجمع
۸ ۶ ۸ ۶ ۸ ۱۲ ۸ ۴ ۸ ۲۴ ۸ ۲۴
هذه الادویة معجونة بالشراب الصافی و یقرص اقراصا و یجفف
فی الظل **اتخاذ اقراص الافاعی** یوخذ افاعی فتیة السن اناث
اثنی یصاد فی الربیع و یقطع اذنابها و رؤسها قدر اربعة اصابع
و ینظف بطنها و یغسلها بماء الکرم و الملح و یقطع و یطبخ فی قدر برام
مع الحمص و الشبت حتی یتهرا لحومها و ینفض من عظامها و ینزل عن

النار ویدق اللحم فی هاون حجارة دقاً ناعماً ویخلط معه من الخبز السمید
الجید بوزن اللحم وقال قوم یکون الخبز مثل ربع اللحم وهذا هو الصواب
ویدقان فی الهاون حتی یستوی یعجن الماء والمرق المصفیین عن
اللحم حتی یکون عجیناً ویقرص اقراصاً رقاقاً ویجفف فی الظل [illegible]

دستور العمل در استعمال جدوار که بعد از امتحان ماخوذ شد
بطریقی که مقرر است یکدرم یا یک مثقال به سه حصه کنند و هر روز
حصهٔ ازان بگلاب بسایند و در صباح بر نهار بپاشامند و بعد ازان
شربتی از نبات و گلاب عرق بید مشک بنوشند و بعد از سه ساعت
طعام نخود آب با جوال مرغ با دارچینی و زعفران فلفل و اسفناج و قدری
برنج خورند و از لبنیات و حموضات مطلقا احتراز کنند و اگر بیش
از خوردن ان تعلیل در نان و اغذیهٔ غلیظ بفرمایند اولی خواهد بود.
و منافع آن بسیارست و در بعضی کتب کمیده میت خواص نوشته از
ان جمله دفع سم بیش که آنرا زهر هلاهل گویند بغایت مفیدست
چنانچه تریاق فاروق ازین بیش ماخوذ نیست و بجهت ضعف
معدهٔ قدیم و اوجاع باطن و ضعف اعضاء رئیسه بسیار مفیدست

وجهته

وجهته اوجاع مفاصل نافعست بخوردن و مالیدن و در دفع سموم حیوانی
شرب و طلا کردن فایدهٔ تمام دارد و تقویت باه بکند و این فوائد
در کتب متقدمین نیست و آنچه محقق است آنست که جدوار بشکل سعد طعم
آن تلخ باشد و از نواحی خطا و کشمیر و هند آورند و آنرا الوان مختلفه باشد.
مانند بنفش و زرد و سفید و بهترین آن بنفش باشد و بنفش آنست که چون اجزا
بسایند سودهٔ آن بر چیزی سفید مالند بنفش شود و هر چند آنکه بنفشی بصفا
بود بهتر باشد و در مفردهٔ ابن بیطار آورده است که انشله سوداجدوار است
وگفته که اول اسم انشله الف مفتوحه است بعد ازان نون ساکن پس تار
منقوطه و لام مفتوحه پس ها و این نام نباتیست که آنرا وزن شبیه بورق
نباتی که عامه مغرب آن اخضر من الف گویند و آن کزبرة الثعلب و در بیخ
کوهها باشد و آن را بیخهای بسیارست ناشی از یک اصل همچنانکه نبات خنثی یعنی
سریش باشد الا آنکه آن از نبات خنثی بزرگتر باشد بشکل نباتی که در بیخ
ثمار باشد که آنرا اسحق ابن عمران بموطا الارض نامیده بود الا آنکه جدوار
صلب بود و لون آن سیاه و کرای شبیه بورق هنظافلون و چون شکسته شد
درون آن مایل بسرخی فی الجمله بود و طعم آن بطعم دانه شفتالو بود یعنی الخ

بیخیست صح

حکمای صح

وسیاه صح

مرارتی بود ممزوج بعفوصت و نقل کرده اند از کتابی که از مردی موثوق
شنیدم که در زمین سوقسطه درختیش می روید که مردم خیال کنند که از
یک اصل ناشی شده اند بسیار نزدیک بیکدیگر رسته اند و کم باشد که تنها رسته
باشد یکی را طواره نامیده و آن زهر قاتل بود و دیگری را اشلو و آن تریاق
عجیب بود قایم مقام تریاق فاروق بود خاصه در اوجاع بطن و اوجاع
ارحام و ما درین امر تجربه کرده ایم و نیز نقل نموده اند که بسیار است که گوسفند
حشیشه بیمه را بخورد جهت آنکه طعم آن شیرین است و آن دیگر که تلخ است
میگذارد و چون احساس سمیت آن فی الفور میکند از آن حشیشه دیگر تناول میکند
و از سم آن خلاص میشود اما آنچه ما دیده ایم آنست که جدوار را از نواحی خطا
و کشمیر و هندی آورند و طعم آن در غایت تلخیست و عفوصت آن محسوس
نیست و لون ظاهر و باطن او یک دستور نیست و آنچه ابن بیطار نقل نموده
برخلاف است و شنیده ام که در اقطار عالم جای دیگر آن بیخ می باشد
و محقق نماند که او و بیش متشابه القوی و الاشکال بسیار است تواند بود که این بیخ
از آن قبیل باشد صاحب اختیارات گفته که جدوار را بفارسی زدوار گویند
و این را از صاحب تقویم نقل نموده و گفته که بغوی معرب آن یا مغیر
آنست

آنست و گفته اند که بهندی نربسی گویند یعنی فادزهر بیش و بیش بزبان هندی
بیش باشد و گفته اند که آنچه هندیست از ما فربین اکثر سیاه باشد و آنچه خطایی است
اکثر بنفش باشد و این معنی شنیده ام که ما فربین زرد و سفید از کشمیر آرند و گفته اند
که در حوالی هند کوهی است عظیم که آن را قراجل گویند یکجانب آن بهند متعلقست
و یک جانب آن بخطا این بیخ در آنجا می روید و از بعضی شنیده که کمپا سنا این کوه که بخطا
تعلق دارد ما فربین می روید و آن جانب که بهند تعلق دارد بیش می روید و این
قول چنین شهرت یافته که نسبت جدوار و بیش قریب بیکدیگر منافات دارد
اما بعد ازین تعریف بیش خواهد آمد تا مقرر شود میان آن جدوار و جدوار نر
بجهت استسقا بیابند و بخورند نفع بسیار رساند و بجهت عسر ولادت سوده آن
بگلاب بپاشند و قدری هم از سوده آن بگلاب بیشتر و در حلق طفل ریزند
شفا یابد و دیگر بجهت تب ربع هر روز دو دانگ بگلاب سوده گرم کرده
بپاشند هشت روز چنان نفع برساند اما باید که بعد از تنقیه بدن بود
دیگر جهت رمد بلغمی یا سوداوی سوده آن را اکتحال نمایند و رمد صفراوی
را با آب کشنیز تر تازه بر اجفان طلا کنند ورم تسکین کند و ورم اجفان را
ببرد و دیگر مداومت آن بدن لاغر را فربه کند و بهق و برص را زایل کند

یا انکه طلا کنند بران وجهت تقویه باه اثر عظیم دارد نیم درم یا نیم مثقال
بیاشامند وجهت خوانیق بر حلق طلا نمایند نفع دهد دیگر اگر در روز نوروز
دو دانگ از ان بگلاب بسایند و بیاشامند و نبات و گلاب شربت سازند
و از عقب آن بیاشامند تا سه روز پیوسته چنانچه شش دانگ که یک مثقال تمام
خورده خورده شود تمام سال قوة حیوانی را تقویت کند بمرتبه که دفع اکثر
سموم مشروبه و ملدوغه کند چنانچه در فادزهر و تریاق کبیر و کیا مجمعه
گفته اند اما باید که آشامیدن بعد از تنقیه بدن باشد تا قوة دوا در دفع
مواد فاسده مصروف نشود و از تقویه قوة که مطلوب اصلیست باز ماند
و آن روز که آن را می آشامند از سرکه و لبنیات احتراز کنند **ایضاً**
الجدوار تریاق لجمیع السموم الحیوانیة والمعدنیة وهو یسکن جمیع الالم
الظاهرة والباطنة شرباً وطلاء وینفع جمیع الاورام الباردة والحارة وهو
علاج بالغ للطاعون والخنازیر وینفع بجمیع الجراحات العتیقة وینفع لضعف
القلب والخفقان واوجاع المعدة خصوصاً ان کان بلغمیاً ویفتح سدد
الکبد وینفع قروح المثانة والبواسیر ویصلح لصعوبة وضع الحمل وینفع لام
الصبیان مقدار نصف دانق الی نقیین بلبن ام وینفع للرمد الصفراوی

والبلغمی

والبلغمی وحمی الربع ویسکن لاوجاع النقرس وتهیج الباه ویسمن ویزیل البهق
الابیض والبرص الخانق وینفع الاستسقاء وسوء القنیة قال الشیخ فی
الادویة القلبیة هو من المفرحات والمقویات العظیمة وهو اصل تریاق للبیش
وللسع الافاعی ولیست حرارته مفرطة فلذلک سمع انه تریاق وهو ایضاً
مفرح بقوة وهو حشیشة یشبه الزراوند ینبت مع البیش فای شی جاوره لم ینفع
ولم ینم وظن انه الذی یسمی نیوعا لان هذه الصفة یصفه ولکن لا قطع

معجون تلخ چینی دار فلفل قرنفل جوزبوا بهمنین بیل ساسا
م۳ م۵ م۱۰ م۱۴ م۱۰ م۱۰
دارچینی اشنه تخم جزر تخم شبت تخم کرفس رازیانه قرنفل
م۱ م۳ م۳ م۳ م۵ م۵ م۲
مصطکی فلفل زرنباد زینان کرویا شقاقل اسنون سعد
م۵ م۱ م۵ م۱۰ م۵ م۸ م۳ م۳
هندی کندر چوب چینی سنبل الطیب زنجبیل گل سرخ عاقرقرحا
م۵ م۵ م۱ م۳ م۸ م۳ م۳
زعفران ورق نقره عنبر مشک عسل ترکیب زند بافعال
م۱ م۱ عدد م۱ م۱ سه وزن
اخری چوب چینی خولنجان ماهیزهرج بوزیدان بوشع کبر
م۳ م۳ م۳ م۳ م۳ م۳
شیطرج پوست هلیله زرد تخم کرفس رازیانه فلفل سنقر نمک هندی
م۳ م۳ م۳ م۳ م۳ م۳ م۳
دارچینی افیون گل کیرخ زنجبیل تربد سفید مجوف قرنفل قاقله
م۳ م۲ م۳ م۳ م۳ م۱ م۲ م۲
مصطکی زعفران روغن بادام عسل سه وزن ترکیب زند شربتی مثقال
م۳ م۳ م۳ م۳

طریق استعمال بیخ چینی آنست که مقدار یکصد و پنجاه مثقال از بیخ چینی
بگیرند و به بیست و یک قسم کنند و آن را بتیشه نجاری تراشند و هر روز
یک حصه از ان در یک من و نیم آب در دیگ سنگین بجوشانند تا بنصف آید
و صاف کنند و آن دیگ را اول به پیش خود آورند و سر و روی ابخار
آن بدارند تا عرق شود و خود را در لحاف بپیچند و یک دو پیاله از ان بخورند و تتمه
باقی را در عرض آن روز بجای آب بکار آرند و در طهارت کردن بهمین آب خود را
بشویند و در وقت تقسیم می باید که چهار دانگ سنگین باشد و دو دانگ
سبک می باید که سر دیگ را محکم بخمیر بگیرند تا منافس آن بسته شود و آن بیخ
که جوشیده باشد نگاه دارند و چون بیست و یک روز تمام شود باز بهمان دستور
بیست و یک روز دیگر عمل نمایند و از لبنیات و ترشیها و سبزیها و نمک
احتراز کنند و غذا یخنی و نان و مرغ بی نمک خورند و شربت قند
و نبات خورند و در طعام دارچینی کنند و درین مدت اصلا مباشرت
نکنند و در آخر روز چهلم بحمام روند و منافع ان بسیارست نهایت **استعمال
بیخ چینی بطریق اهل فرنگ** اما فرنگیان پیشتر بطریق سفوف
استعمال میکنند و آن چنان است که همان قدر که مقررست هر روز بسفوف

پاشامند

پاشامند و از عقب آن قدری آب نیم گرم پاشامند و از طعام آنچه بی نمک
باشد میل کنند **و بعضی** تجویز نمک میوه ها تیز کرده اند **و فرقه دیگر** بیخ را صلایه
میکنند و گاه با عسل سرشته میخورند و گاهی با دارچینی و امثال آن حلوا میسازند
و بکار میدارند **و بعضی** از اطبا از ان عرق میکشند و میخورند و عرق آن
با نواعست گاه با دارچینی بالمناصفه عرق میکشند و گاهی با جوزبوا و گاه
با خیر و قرنفل اما الطف انواع آن آنست که با دارچینی عرق بگیرند و فی
الواقع عرق می باید در غایه لطافت و خوش طعمی و منافع آن نهایت ندارد

**معجون بیخ چینی منقول من نقل عن خط مولفه و هو عالیحضرت عمادا
محمود الطبیب سلمه الله** بیخ چینی سورنجان دارچینی قرنفل هیل
۸ ۵ ۸ ۱ ۸ ۱ ۸ ۲ ۸ ۲
جوزبوا بسباسه کندر زعفران سنبل درونج عقرقرا زراوند مدحرج
۸ ۳ ۸ ۳ ۸ ۲ ۸ ۲ ۸ ۲ ۸ ۲ ۸ ۵
زراوند طویل بعسل سرشته شربتی دو مثقال صباح تناول کنند ناهار
۸ ۵

معجون بیخ چینی چوب چینی مایه شتر اعرابی دارچینی اشنون قرفه
۸ ۱۴۰ ۸ ۱۰ ۸ ۱۰ ۸ ۱۰ ۸ ۱۰
مصطکی حصه الثعلب عسل کف گرفته سه وزن ادویه بمعجون زنند
۸ ۱۰ ۸ ۱۰
و هر صباح ده مثقال بخورند و بحمام روند و اندک توقف کنند که عرق شود
ناهار **معجون مفاصل حار** سورنجان لوزبیان لوست هلیله زرد از زیره
۸ ۴ ۸ ۴ ۸ ۳ ۸ ۳

تنگ هندی گل بنفشه هلیله سیاه سفایج فستقی افیتمون سنا مکی سقمونیا
تربد ریوند چینی روغن بادام تلخ عسل سه وزن ترکیب زنند تا مثقال

معجون بیخ چینی تألیف حکیم خباز بیخ چینی سورنجان بوزیدان
دارچینی شقاقل گاوزبان ورق گل بنفشه فلفل زنجبیل مصطکی
زعفران عسل سه وزن ترکیب زنند تا مثقال **عرق بیخ چینی**

دارچینی چوب چینی گل بنفشه ریحان سنبل الطیب هیل بابونه
آب ده من گلاب با عرق گاوزبان دو شبانروز خیسانیده
سیب لبنی پاره کرده با همین نبات و همین سیب بطریق معهود عرق
بکشند و شراب پس آب را جدا نگاه دارند و بعد از آن هر روز بعد از
آنکه طعام بهضم کیلوس رسیده باشد پنجاه مثقال اندک اندک بخورند تا مثقال

مسهل پنج مثقال

معجون چوب چینی از ترکیب مولانا صدر الشریعة گیلانی چوب
چینی مصطکی عود هندی زعفران سنبل الطیب دارچینی
سورنجان ساذج هندی اشنه قرنفل قاقله کبار فلفل
دارفلفل بوزیدان جندبیدستر اسنون خولنجان بهمنین سرخ و سفید
زنجبیل گل بنفشه زیره کرمانی جوزبوا مشک قند سفید عسل کف گرفته

بهمن

بهمن ترکیب زنند شربتی دو مثقال تا مثقال **تریاق الذهب من تراکیب بعض المتأخرین**
من اطباء الفارس لؤلؤ غیر مثقوب عود نی و بزر البنج الابیض کمه درهمین ورق الفضة
درهم بسد و کهربا و یشب و عاج و طباشیر و طرا ثیث کزبرة البئر بهمن ابیض و احمر
و صندل ابیض و قرنفل و سعد و کمون کرمانی و بزر و مصطکی و کرد مانا و عفص و طین
ارمنی و شادنج مغسول و صمغ عربی و حب الاس و دقیق الباقلی والکثیرا و عذبة
و نوی الزبیب المقلو و القشر الخارج من الفستق کمه ۳ م بزر البقلة الحمقاء و خشخاش
ابیض و نوی العنب کمه خمسه م ورق یعجن برب السفرجل و التفاح و الاس متساویه
و یسقی مثقال **فی منافع الفادزهر و طریق استعماله** بدانکه فادزهر حیوانی
را حکما مبارک داشته اند و تجربهات کرده اند و آن مادة الحیوة نامیده اند
و گفته اند که هر که یک نوبت در هفته شش قیراط فادزهر حیوانی بخورد
عمر طبیعی که عبارت از صد و بیست سال است بیابد و همیشه صحیح المزاج
بود و دارنده پازهر البته دلیر و شجاع بود و از چشم زخم ایمن باشد و حیوانات
ذوات السموم نزدیک او نروند و پازهر حیوانی بهترین وی آنست که از
گوسفند کوهی گیرند که در شبان کاره شیراز می باشد و گفته اند که همچنانچه مشک
منحصر است بآهوی ختا فادزهر و مومیایی نیز منحصر است به بز کوهی معادنی

که در شبانکاره که اعظم ولایت شیراز است و مشهور است که بزی که صاحب پادزهر است
غیر محصر چیزی دیگر نمیخورد و در میان فادزهر البته چوبی یا ریگی از ان هست
و پادزهر در شیردان آن حیوان می باشد و چون از آن موضع بیرون آرند در
دهن اندازند و در دهن منجمد شود و گویند که در کله سر پازن نیز می باشد
و از جانب هند نیز می آرند اکثر مدور است و بسیاری مایلست و می گویند که آن را
از میمون میگیرند و آن از انواع پازهر است هم عجب قیمة و هم عجب
نفع و زیاده قدری ندارد **فی امتحان الفادزهر** یسحق باللبن فان احمر
اللبن الحلیب فهو فایق و الا مغشوش و قیل ان یسحق الزجوبة بالماء علی
الحجر و یضاف الیه الفادزهر فان صار الماء الاصفر احمر فهو الفایق
و الا فلا و قیل ان وضع الفادزهر فی النار عرق عرقا **طریق خوردن
فادزهر** فادزهر حیوانی طباشیر سفید مروارید ناسفته عنبر اشهب
مشک خالص صندل سفید عود قماری مصطکی دانه ورق طلا
ورق نقره کوفته بیخته در نبات مصری که بگلاب بقوام آورده
باشند سرشته و به حصه کنند و در صباح در وقت تحویل آفتاب
بحمل فرو برند و از طعامها نخود آب و مرغ کباب و قلیه امثال آن تناول

کنند

کنند و از ترشیها و لبنیات و سبزیها و مباشرت البته اجتناب نمایند **نوع دیگر**
پادزهر را در سنگ سماق صلایه کنند و با گلاب بخورند و نوعی گفته که بدنبال
زیره که مضر است **و اگر بجهت زیادتی قوة باه خورند بدین طریق خورند**
فادزهر حیوانی قرص فی مروارید ناسفته فضة الثعلب مصطکی دانه مسک خالص
عنبر اشهب صندل سفید عود قماری ورق طلا ورق نقره بطریق
معهود بپاشند تا فایده کند **بعضی از اطبا بطریق دیگر خورده اند** پادزهر
حیوانی از نیم مثقال تا یک مثقال صلایه کرده در دوا المشک یا نوشدارو
سرشته بلع کرده اند تا فایده کند **طریق خوردن پازهر منقول از خط حضرة
عالیا محمودا** پازهر حیوانی اگر اقوی باشند چهار دانگ و الا نیم مثقال
یاقوت رمانی لعل بدخشی زبرجد اعلی ورق طلا ورق نقره
مشک عنبر خام عود هندی مصطکی کوفته بیخته بگلاب سرشته
حب سازند و به حصه کنند و هر روز یک حصه فرو برند و یک پیاله
گلاب بعد از آن بخورند و بعد از ظهر نخود آب بمرغ و قدری برنج دارچینی
بخورند و آخر روز نبات و گلاب عرق بید مشک بنوشند مربای سیب شیرین
جوارش عود جوارش مصطکی شغل کنند مغز بادام و از لبنیات و مباشرة

وترشیا و روغن و جبزها اجتناب نمایند **بجهت صاحب مفاصل ترتیب شده**

سورنجان بوزیدان فادزهر اعلی ورق طلا ورق نقره جوز بوا

مصطکی دانه عنبر اشهب مصطکی مسک خالص مروارید ناسفته صندل سفید

بطریق معهود خورند ناهار **طریق خوردن مایه شتر بجهت فربهی**

مایه شتر اعرابی زعفران حب السمنه حب الزلم بهمن سفید تودری [illegible]

نبات سفید مجموع اجزا کوفته بیخته و در سه صباح با گلاب و عرق [illegible]

بیاشامند و در ایام غذا برنج زرد با مرغ کباب خورد و از ترشی و از

لبنیات احتراز کنند **موم روغن بجهت فربهی** کتیرا روغن بادام تخم کاهو

کوفته به بز بغیر موم صافی موم روغن سازند **ایضاً لذلک**

مجرب [illegible] روغن
علاج الهزال [illegible]
موم صافی موم روغن [illegible]
تخم [illegible] روغن [illegible]
ایضاً [illegible]
موم روغن [illegible]
روغن [illegible] روغن [illegible]
[illegible]
[illegible]

بادام برشته بخورند غذا اش جو و آب انار و روغن بادام خورند ناهار

اخری عناب و مویز را بپزند تا بقوام آید مغز بادام بریان خشخاش بریان

[illegible]

تخم کدو بریان داخل کنند بعد از آن روغن بنفشه به مرغ اضافه کنند و چون

پخته شود گلاب بر آن پاشند تا بروغن آید و با شکر حلوا سازند **اخری**

مغز بادام خشخاش فندق حب الصنوبر حب السمنه حبة الخضرا روغن گاو و شکر

حلوا سازند و هر روز از آن بخورند غذا هریسه از برنج و با قلا و نخود و گندم و روغن

بادام و شیر و شکر خورند و از ترشیا و نمک و در حمام احتراز کنند **ثابت ابن**

قره نخود را در شیر گاو بخوابانند یکشبان روز بعد از آن خشک کنند و در آن

یک جزو برنج شسته یک جزو کشک شیر و حنطه از هر یک نیم جزو نان سمید

خشک یک جزو شکر سه جزو از آن حشوی سازند و نان در آن ترید کنند و شیر و

شکر در آن ریزند و بکار دارند **حلوا بجهت تسمین** آرد برنج روغن بادام

قند سفید دارچینی زنجبیل زیره کرمانی خشخاش شقاقل خولنجان حلوا سازند

اخری آرد نخود که در شیر خیسانیده باشند آرد باقلا آرد برنج آرد گندم

نبات روغن بادام تخم زردک کنجد خشخاش زنجبیل گلاب حلوا سازند

ومن مجربات وتحرقاتی سالک نشاسته را بگلاب بشکنند و با قند سفید

در دیگ کنند و به کفچه بهم بر آرند تا پخته شود بعد از آن تودری برنج بهمن سفید

لعبة بربری توسته مغز بادام چیروا زعفران روغن بادام یکجند

سورنجان [illegible]

اضافه کند و کم بجوشند تا روغن باز ده قدری صندل و مشک یا عنبر و نبات
اضافه آن کند و بنوشند مجرب مجرب الصفت شراب شیرین و جود ابا
هی تازه مصوص بشد با سرکه و تند چیح ستر با و مرغ خوردن فربهی آورد
و رنگ روی نیکو کند من اراد ان یحصل فی السمن فلیاخذ کلبا و یذبح
و یطبخ بالحنطة ثم یجفف الحنطة و یدفع الی دجاجة سمینة و یذبح الدجاجة
و یجعل فی التنور و یوضع تحته الجوداب بخبز و ینثر علیه بزر الخشخاش
الابیض و السکر و لا یکون معه شیء من الملح و یوکل اکلا ستوفی و هما
یسمن جدا الاکل علی النبیذ لکن صاحبه علی خطر مالم یتعاهد نفسه بالاستفراغ
بالفصد و المسهل و القی فی شهر مرتین فافهم بعض منافع المومیایی و
استعماله فی کل مرض مومیایی دو نوعست کانی و انسانی و انسانی را مومیایی قبور
میگویند و در قدیم بوده و مجرب و بتجربه در آمده بسیار ممدوح و کثیر النفعست و بعضی
اطبا خوردن آن را بسیار مکروه میدارند و بجهت ضرب و سقوط و صدمه
و غیر آن استعمال میکنند و در امراض نفسانی نیز مفیدست مثل نزف دم
و اعیای اعضای ظاهره و باطنه هم استعمال میکنند باین طریق که یک
درم از آن ساییده بروغن گل سرخ یا روغن بنفشه یا بادام آمیخته با نبات

با شراب

با شراب بنفشه و گلاب بیاشامند و از ترشیها و لبنیات و اغذیه غلیظه
احتباب باید نمود و استعمال مومیایی کانی نیز باین طریقست و اما در خواص
آن رسایل نوشته اند جهت کسر استخوان و کوفت عصب و جمیع اعضای
بی نظیرست و جالینوس یسمی المعدنیة من المومیایی حیض الجبال
و المعدنی حار فی الثانیة یابس فی الاولی تجبر الکسر و هی مجربة نافعة
للصداع البلغمی و الشقیقة و اللفالج و اللقوة و الصرع و الدوار و تسعط
لهذه العلل حبة بماء المرزنجوش و لوجع الاذن حبة بدهن الیاسمین
و یقطر و لوجع الحلق یذاف منه بشراب السوس او بطبیخ العدس
و لسیلان القیح من الاذن شعیرة بدهن ورد و ماء حصرم یحل منه
فتیلة و لثقل اللسان قیراط بماء قد طبخ فیه سعتر فارسی و للسعال بطبیخ
بماء العناب و السبستان یسقی ثلثة ایام علی الریق و للخفقان قیراط بیبوسن
او بماء النعناع و للنفخة فی المعدة قیراط بماء الکمون و الکرویا او بماء
و لصدمة الواقعة بالمعدة و الکبد قیراط مع دانقین طین ارمنی و دانق
زعفران بماء عنب الثعلب او بماء الخیار شنبر و للفواق حبة بطبیخ بزر الکرفس
و کمون کرمانی و لوجع راس التیتق یوخذ منه حبة و مشک کافور و جندبیدستر

یجعل

دهن بان بسيط وللخناق قيراط بسكنجبين ولوجع الطحال قيراط بماء

الكراث وللعقارب قيراط بخمر صرف وقد يوضع على الموضع ابن هبل للفواق حبة

بطبيخ الكرفس شربا ابن هبل والرازي وابن جزلة والشيخ وللسعال

البارد قيراط بماء الشعير شربا مع السكر قال ابن وافد وابن جزلة

وقيراط منه بطبيخ العناب ينفع السعال البارد السعطي والمالقي وابن هبل

ودرونس وللخفقان يوخذ وزن كرسنة بجلاب ويشرب وللصرع

البلغمي وزن حبة كرسنة محلولا في طبيخ الانجداه قال الشيخ وللقوة

حبة بماء المرزنجوش سعوطا المسيح وديسقوريدوس والرازي في دهن الزنبق

وليسوط البقراط وابن بطلان في دهن لوز المر الطري وللصداع

البارد حبة بدهن اللوز او بماء المرزنجوش سعوطا عن بعضهم

وبدهن الزنبق عن بعض آخر وللشقيقة ايضا حبة بماء المرزنجوش

سعوطا وللصرع سعوطا بماء المرزنجوش نافع ديسقوريدوس وللفالج قيراط

بماء المرزنجوش سعوطا نافع ديسقوريدوس وبنادق والمسيحي وحبة

سعوطا بدهن زنبق ينفع ابن وافد وانق سعوطا بدهن لوز

وكذلك الطري ولوجع الظهر قدر حمصة تما بالعسل شربا وربما عرض مع

وللنزع صح

ويداوم منه صح

اللقوة

اللقوة شقيقة فاسعط بموميائي معدني بدهن زنبق جرجس والرازي

وللصلابة الطحال يشرب قيراط بجلاب فينفع ابن هبل ولعسر البول مع دهن

السوسن فتيلة الرازي **في تولد العنبر** قيل انه روث دابة

بحرية وقيل هو نبات ينبت في قعر البحر ياكله بعض دواب البحر وتمتلي

منه جدا فيقذفه وقال الشيخ العنبر فيما نظن ينبع من عين في البحر والذي

يقال انه زبد البحر او روث دابة بعيد وقيل الحق انه يحصل من عسل

النحل ببلاد الهند فان النحل هناك يرتقي ازهار الافاويه وازهارها

ويعسل العسل بجبال هناك فيكون ذلك العسل طيب الرائحة جدا فيجي السيل

من كثرة الامطار التي يكون هناك فيغسله ويذهب الى البحر فيجي الاجزاء

العسلية في ماء البحر ويبقى الاجزاء الشمعية وهي طيبة الرائحة فيذوب

بحر الشمس في الماء وتتصفى ويلقيه الموج الى الساحل فيكون هي العنبر وكلما

ذوبانه وتصفيته اكثر اشد بياضا وكثيرا ما يبتلعه دابة بحرية شبيهة بالبقر

لما فيه من بقية الحلاوة فلا يتخلص من حرقه فيموت فيخرج العنبر من بطنه

وقد يتغير لونه الى السواد ورائحته الى الزهوكة وهو العنبر الاسود المشهور

بالفرنجي ولسببه اظن بعض الناس انه روث البقر البحري جوده

تولد عنبر

الاشهب القلیل له سوقته خفیف الوزن وبعده الازرق المعروف بالفستقی

وبعده الاسود **معجون بیخ چینی خفیه تقویة معده و دل و دماغ و باهی**

وطیب نکهت و برجی زنگ و غیره حب اعلی مروارید شمط امله

مایه شتر اعرابی زعفران مشک عنبر دارچینی قرنفل زنجبیل بوزیدان

سورنجان کبابه شقاقل ممکدلان تخم گزر تخم شلغم تخم جزر تخم بوبجه

بهمنین گاوزبان خشک بی تودرین سعد کوفی گل مختوم صندلین

مکدس ل ریوند انیسون سنبل هیل مصطکی نمک رو بیان درونج

جوزبوا بسباسه زرنباد گاوزبان بادرنجبویه گل بیخ دوالجبر

خشخاش مکده ل بیخ چینی را جوشانیده صاف کنند و آب آن را

نگاه دارند تخم خربزه تخم خیار و تخم کاشنی و خرفه از هر یک ده مثقال

بکوبند و شیره بگیرند و اضافه جلاب کنند و با آب مسوا بطریقی مفرح یاقوتی

سازند نافع است **الصینی** چوب چینی خولنجان ارمان

جدوار دارچینی بهمنین جوزبوا بسباسه مصطکی شقاقل

زرنباد قرنفل درونج سنبل هندی صندل ابیض کبابه سنبل رومی

انیسون قرص اف مروارید شمط کهربا زعفران مرجان سعد کوفی

زنجبیل

زنجبیل پوست اترج عود پوست پسته فقاح گل بیخ بوزیدان فطراسالیون

ورق نقره مشک طباشیر عنبر نبات شربت عسل دو وزن ادویه

ترکیب سازند **معجون مغز بیخ چینی بغایت مجرب است جهت دفع بادها**

و آثار قروح و جراحت و آبله فرنگ و وجع مفاصل و بادهای آتشک

چوب چینی مصطکی عود هندی زعفران سنبل دارچینی سورنجان

ساذج هندی اکیر اشنه قرنفل تاقسه فلفل بوزیدان جندبیدستر

اسنون خولنجان بهمن سرخ بهمن سفید شیطرج زنجبیل زیره کرمانی

جوزبوا اسگند سعد عسل سه وزن ترکیب سازند **معجون بیخ**

چینی از املای حکیم مصری که در هند نزدیک سلاطین انجا معزز بود

چوب چینی برگ سنا رکمی زنجبیل رازیانه دارفلفل تخم کرفس

مصطکی مغز بادام کوفته بیخته با عسل مصفی سه وزن ترکیب سازند

هر صباح وشام دو مثقال و نیم بکار دارند **فی ماهیة العنبر وجودته**

فی ماهیة العنبر

ومنافعه قال بعض الاطباء اذا اجتمع العسل فی کوار النحل بهند عند ساحل البحر

یذوب بحرارة الشمس ویسیل فی البحر وینفصل منه الحلاوة ویطفو الشمع

فوق الماء فهو عنبر الاشهب وربما تتفق ان یبتلعه السمک بحلاوته فیموض

له قولنج ويموت فيقذفه البحر الى الساحل فيتفرق اجزاء السمك وينعقد ذلك

العنبر الاشهب في جوفه فهو العنبر المفتتق والمبلوع والاشهب اجود وربما

وجد في الاشهب اجزاء الخطاطيف **الصين** عنبر دماغ را قوت بخشد

وضعف دل ببرد حواس را تیز کند و جوهر روح بیفزاید اما گویند

ضعف جگر آرد و دافع آنست که با مصطگی خورند **وفي جامع ابن بیطار**

العنبر روث دابة بحرية وقيل هو شيء ينبت في قعر البحر فيأكله بعض الدواب

التي في البحر فاذا امتلأت منه قذفته رجيعا وهو في خلقته كالعظام من الخشب

وهو دسم دهني وهو يطفو على الماء ومنه ما لونه الى السواد والعنبر سيد الطيب

وقال الشيخ في ادوية القلبية فيه متانة ولزوجة وخاصية شديدة في

التقوية والتفريح معا يعينها القوة العطرية القوية فلذلك يتقوى به كل روح

في الاعضاء الرئيسة كمثل له واشد اعتدالا من المسك **الصين**

در تولد عنبر اقوالست بعضی گویند که عنبر از چشمه می زاید و بعضی گویند که آن

طلی است در بحر که بر احجار می افتد انگاه از میان آن احجار مترشح میشود

و منعقد میگردد و آن در موضع مخصوص می باشد در وقت مخصوص

همچنانکه ترنجبین طلی مخصوص است در ارض خراسان که بر شوک مخصوص

می نشیند

می نشیند در وقتی معلوم و بعضی گویند که آن روث حیوانست اما هیچ شک نیست

که تولد عنبر در بحر بوده و بحر بساحل اندازد و در بحر ریح بسیار بکنار افتد

وگاه باشد که ماهی آن را بلع کند و بعد از صید در شکم ماهی بیرون آورند و آن را

زهومت و سهوکت بود و اهل خبرت نیک شناسند و آن ارذل انواع عنبر بود

عجایب المخلوقات در تزنه السلاطین مذکورست که قول آنست که عنبر

شبنمی است که در زمان معین بر حجر مخصوص می نشیند و عنبر میشود مانند ترنجبین

وکذا نمیین ١٢ **شربتی بجهت کسی را که اسهال قدیم داشت و حرارتی در کبد**

و اعضایی او بود با نافض و غلبه بلغم وصفرا پوست بلیله زرد املج مقشر

٨٣ ٨٥

ورق گل سرخ کشنیز خشک صندل سفید گل نیلوفر تخم خرفه تخم کاسنی پوست بیخ کاسنی

٨١ ٨٣ ٨٢ ٨٢ ٨٣ ٨٣ ٨٣

سماق انار دانه زرشک منقی تخم کشوث دانه مورد بیخ الجبار ادویه را

٨٥ ٨١ ٨١ ٨٣ ٨٢ ٨٣ ٨٣

نیم کوفته در عرق بید مشک بخیسانند تمام شب روز صاف کنند و با آب

انار شیرین آب انار ترش آب به شیرین آب سیب شیرین آب امرود و قند سفید

یک جا ریک بقوام آرند و هر روز دو مثقال باشیره تخم کاسنی و شیره تخم خرفه

و یک مثقال قرص که مذکور میشود بیاشامند **قرص انیست** صندل سفید صندل سرخ

٨٢ ٨٢

طباشیر گل مختوم گل ارمنی کافور زعفران ورق گل سرخ زرشک منقی

٨٢ ٨ ٨٢ ٨٣ ٨٣ ٨٥ ٨٥

تخم کاشنی تخم خرفه گل نیلوفر تخم خاص ریوند چینی کوفته بیخته بلعاب بزر قطونا قرص سازند
۸۲ ۸۲ ۸۳ ۸۳ ۸۲ ۸۳م

نسخه ترکیب بجهت مفاصل وحرارت جگر و عرق بارد که از اعضای ناشی شود و هم

بادون بطن و عدم احتمال حلویات خصوصاً عسل سورنجان بوزیدان کبر خشک
۸۳ ۸۲ ۸۳

تخم خرفه تخم کاشنی بنفشه نیلوفر ریوند چینی زرشک مصطکی رازیانه
۸۲ ۸۱۰ ۸۳ ۸۲ ۸۲ ۸۳ ۸۲ ۸۲

زنجبیل دارچینی کافور زعفران عود خام سنا مکی ورق گل سرخ
۸۵ ۸۵ ۸۱۰ ۸ ۸۲ ۸۱۰ ۸۵

پوست هلیله زرد هلیله سیاه املۀ مقشر پوست بلیله ورق خارخسک
۸۵ ۸۲ ۸۲ ۸۳ ۸۳ ۸۵ ۸۴

تربد سفید گردها طباشیر گل مختوم زرنباد درونج عقربی حصه الثعلب
۸۲ ۸ ۸ ۸۲ ۸۲ ۸۵

جوزبوا هیل قرنفل محموده مشوی کوفته بیخته با سه وزن عسل
۸۵ ۸۵ ۸۲ ۸۳

ترکیب سازند شربتی دو مثقال **قرص نافع لرخاوة المعدة وتلیین البطن**

اقاقیا گلنار فارسی بیخ الجبار نشاسته رمان پوست بیرون پسته
۸۲ ۸۲ ۸۵ ۸۵ ۸۲

عذبه زرنباد درونج گل سرخ کوفته بیخته قرص سازند نافع است **منقول**
۸۲ ۸۲ ۸۲

از خط بقراط الزمانی میرزا محمد حکیم سلمه الله تعالی مصطکی املۀ مقشر
۸

جوزبوا درونج عقربی زرنباد زعفران فادزهر کوفته بیخته با گلاب
۸۳ ۸۲ ۸ ۸۲ ۸۲

حب سازند نافع است **مقوی که حضرت مشار الیه بمریضی میداد**

سپستان عناب سنا مکی بنفشه تخم کاشنی ترنجبین خشت
۳۰ عدد ۲۰ عدد ۸۳ ۸۲ ۸۳ ۸۳ ۸۵۰ ۸۵۰

برنج

یعید

برنج و در بعضی اوقات رازیانه گاوزبان گل سرخ نیلوفر اضافه میکنند

ایضاً منقول من خط الشریف لدفع الوسواس الوحشة والسودا
دو عدد

مروارید ناسفته بسد ابریشم مقرض کهربا شمعی مشک خالص تخم فرنجمشک
۸۲ ۸۲ ۸۴ ۸۴ ۸۴ ۸۴ ۸۴

زعفران تخم سپیدر تخم مرزنجوش مصطکی جوزبوا قرنفل دارفلفل
۸۲ ۸۲ ۸۲ ۸۲ ۸۲ ۸۲ ۸۲ ۸۲ ۸۲

دارچینی قرنفل هیل سادج پوست ترنج بهمن سرخ بهمن سفید
۸۲ ۸۲ ۸۲ ۸۲ ۸۲ ۸۲ ۸۲ ۸۲

تخم بادروج تخم حبوره عنبر عسل کف گرفته سه وزن معجون سازند نافع است
۸۲ ۸۵ ۸۲

احراق النحاس خذ من صفائح النحاس ثم یطبخ الاهلیلج والبلیلج

والآملج ویدق وینقع ویصفی ماءها ویجعل فی قدر نحاس ویوقد تحته نار لینة

ویحمی النحاس حتی یحمر ثم یغمس فیه یفعل ١٢ مرة ثم یصفی تلک الماء ویؤخذ

ثفله الذی یرسب منه من النحاس ثم یعاد القدر علی النار ویجعل فیه

بول البقر ویحمی النحاس ویغمس فیه ایضاً ١٢ مرة ویؤخذ ثفله ویجمع

مع الاول ویسحق ثم یسحق ویستعمل **احراق الفولاد** یؤخذ صحیفة فولاد

ویحمی حتی یحمر ویغمس فی ماء الهلیلج والبلیلج والآملج فی قدر نحاس ویوقد

تحتها نار لینة یفعل ذلک ١٢ مرة ثم یصفی ذلک الماء ویؤخذ ثفله الذی

یرسب فیه من الفولاد ثم یعاد القدر علی النار ویجعل فیها بول البقر ویحمی

الحديد ويغمس فيه البيضة ١٢ مرة ويوخذ البيضة من ثفله حتى تخلص من ثفله
٨ مار ومن ثفل الفولاد ٨ مار وكذلك يفعل بالنحاس فاما الفضة
فانها يبرد بالمبرد حتى يصير مثل التراب ثم يطبخ بماء الملح في مغرفة حديد
حتى يحترق احتراقا جيدا فان لم يحترق القيت في المغرفة شيئا من
الكبريت الاصفر فانه يحترق ويأخذ منه ٨ مار مدقوقا منخولا **واما احراق
الذهب** فينبغي ان يكون يبرد مثل الفضة وليكن معه من الآنك وبرد
البيضة بالمبرد ثم يلقى في المغرفة ويلقى عليها ماء الملح ويغلي حتى يذهب الماء
ويبقى الذهب والآنك ثم يدق في الهاون حتى يصير مثل الذريرة
ويخلط به الادوية **ايضاً** اگر زهره كلنگ دماغ او با روغن
زنبق بياميزند وسعوط كنند نسيان زايل كند و هيچ چيز فراموش نكند
تصفية السلاح يوخذ ماء خنك وبول البقر ويلقى فيها السلاح في اناء
حديد بقدر ما يغمره ويوضع في الشمس الحارة ساعة ثم يدلك دلكا
شديدا او يصفي الماء منه في اناء حديد ويوضع في الشمس ثلثة ايام
ثم يصفى ويوخذ ثفله الحائر ثم يصب البيضة ماء الخنك والبول
على السلاح ويدبر كما دبرت اولا ثم يفعل ذلك ثلث مرات ثم يوضع

في الشمس

في الشمس ١٢ يوماً حتى يغلظ ويصير مثل العسل ويسود مثل القار **احراق الرصاص**
يبرد الرصاص بالمبرد ويلقى في المغرفة الحديد ويلقى عليه قشور الكندر ويوقد
تحته نار حتى يحترق ثم يذر عليه الكندر ثانية ويضع فوق الارض حجر من البلوط
وما يشبه ويحرق حتى يصير كالرماد وان بدل الكندر بالكبريت فهو اعمل في القروح
اتخاذ عسل البلادر يوخذ قنينة زجاجية طويلة العنق ويطين بطين الحكمة
ويوخذ البلادر فيغمر عسا قاعه ويملا القنينة ويوخذ على راسها لبنة ويعيد الى
الطين فيجعل مثل الترس ويثقب ثقبا وسط مقدار ما يسع فيه عين القنينة و
يوضع القنينة فيه مقلوبة ويوضع الترس على اعمدة مرتفعة ويوضع تحته
بازاء القنينة اناء ويوقد فوق الترس نار زبل الى ان ينقطر العسل فيه فاذا
امسک من التقطير **نوع آخر دستور الكافي** يوخذ البلادر الجياد و
يقطع بالمقراض قطعتين ويحذر ان لا يصيب يده بالعسل ويجعل في قارورة
ويجعل في حلق القارورة ليف كي ويطين القارورة تمامه بالطين
ما خلا الراس والعنق ويترك حتى يجف ثم يكب القارورة في وسط كانون
من طين منقور الوسط ويكون الكانون ارتفعه قوايم طوال ليرفع عن الارض
ثم يخرج راس القارورة الى تحته من وسط في القنينة ويطين حواليه الثقبة
لثقبه

ويكبر الكانون برماد حار كرماد الاتون الذي شل الحجر حتى يغير القاروره وحبل
تحت الكانون عند راس القاروره سكرجه او غضاره وتترك ۳ اياما
وليلة فانه يحل عسله ويتنزل الى السكرجه او غضاره واستعمله **في استعمال الذراريح**
اذا اردت استعماله في دواء او طلاء فالقها في كوز وصب على فمه خرقة كتان
نظيفة وركبه على قدر قد اغلي فيه خل ثقيف ليتصاعد بخار الخل اليها فيحتق
ويستعمل بعدها **حرق البسد والكهربا** ياخذها فيصيرها في كوز جديد نظيفة
ويطينه ويضعه في تنور قد خبز فيه ليلة ويخرجه من الغد **طبخ السرطانات**
متى اراد ان يطبخ السرطان في ماء الشعير فينبغي ان ياخذه النهرية منه فيقطع
ايديها وارجلها وانيابها ويشق بطنها ويغسلها برماد البلوط والملح
والماء غسلا جيدا ثم بالماء العذب حتى لا يبقى فيها من طعم الملوحة شيء ثم
يرض في هاون حجارة ويلقى في قدر ماء الشعير ويطبخ حتى ينضج ويصفى
ويستعمل **احراق الابريشم** يقطع الابريشم ويقرض بمقراض
على قدر الكمون ويوضع في كوز فخار مطين بطين الحكمة ويوضع في التنور
على النار العادية يوما وليلة ثم يخرج ويسحق وينخل بمنخل ضيق ويستعمل
عند الحاجة **فائده** تليين الطبيعة في اليوم السادس اولى من

فيسحق
حرق بسد وكهربا
بطينه

بمطبوخ لين وفي اليوم السادس اولى لان التوقف في التليين في مثل هذه
الامراض ردي جدا فان زالت الاعراض اللازمة بهذا المرض والحمى فيها
الى في السابع والا اعيدت المطبوخ في اليوم الثامن حتى يستفرغ المادة كلها [illegible]
فائده قال العلامة واياك ان تستعمل في تليين الطبع الذي له
ورم في الباطن من المسهلات ما فيه قبض كالاهليلجات فانها تخرج لطيف
المادة وتحبس كثيفها وان دعت الحاجة الى التليين مثل هذه الصورة فليكن بما يعمل
برفق مثل الخيار شنبر في اورام المعدة والكبد ممروسا في ماء الهندبا مفترا على
الماء وفي اورام الصدر بدهن اللوز او بلبن حليب وفي اورام الدماغ بدهن
اللوز فقط فان احتيج الى ما هو اقوى من ذلك فيضاف الى ما يستعمل في الكبد
والمعدة راوند وفي اورام الصدر غاريقون وفي اورام الدماغ ايارج فيقرا
فائده الورم ازدياد يحصل في العضو من مادة فضلية عند بحيث
يضر بالفعل وقال الامام انه تمدد يحصل للعضو من انصباب مادة رديه اليه
وقال المسيحي هو تمدد يحصل في العضو يضر بالفعل وقيل انه غلظ خارج عن الطبيعة
مضر بالفعل مضرة اولية وهو كالاول وتعريف صاحب الكامل غير جامع
لخروج الاورام المائية والريحية وتعريف الامام غير مانع لدخول مثل

الكزاز لوجود التمدد المذكور فيه ونحوه مع انه ليس بمرض مع ان التمدد لازم
للمرض لانه مرض وتعريف المسيحي غير مانع ايضا وفيه ايضا ان التمدد لازم
فی شرح الملی **فایده** قال الحكما للقلب تجويفان يجذب الدم من الكبد
بالتجويف الايمن ويؤثر فيه حرارة هذا التجويف وينبعث منه بخار لطيف
ويجذب بالتجويف الايسر ويؤثر فيه حرارته ويحدث منه بخار في غاية اللطافة
وبحسب الاستعداد يصير مرآة للصور المثالية وهو المسمى عند الاطباء بالروح
الحيوانية الذي هو المتعلق الاول للنفس الناطقة وهو كالمصباح الذي
ناره النفس الناطقة وضوئه الحس والحركة الارادية وحرارته الشهوة و
دخانه الغضب ودهنه الدم المنجذب من الكبد فتيلته البخار المنبعث
في التجويف الايمن ١٢ **الينف** قال الحكيم الاشتغال في البلدان
يقوي البدن وينشط ويفرحه ويذهب الهم والفكر حتى انه يشفي الا
ليخوليا والمقام في موضع واحد في حالة واحدة يجفف البدن ويخبط العقل
ويبلد الذهن ويذهب بالذكاء والفطنة قال جالينوس الحركة المعتدلة
قبل الاغتذاء من اعظم الخيرات في حفظ الصحة وترك الحركة والدعة
بعده من اعظم الآفات **فایده** الرايب هو اللبن الثخين

الذي

فایده
اعلم ان الانسان عدد اسنانه [illegible]
وثلثون في الاغلب وربما [illegible]
النواجذ [illegible]
منها واحد [illegible]
عشرين [illegible]
اثنان من فوق واثنان من اسفل [illegible]
ثم الرباعيات [illegible]
ثنتان من فوق [illegible]
[illegible]

الذي قد حمض ويسمى بالفارسية ماست وقيل الماست هو الحامض والرايب بالم
يشكل حموضته اللوز هو الاجزاء الدسمة المختلطة بلطيف الجبنية المتميزة عن
المائية بالنفخ عند نضج الجبن بالغليان المصل هو ماء اللبن المطبوخ بعد
الجبن من ماء الجبن بان يطبخ بالنار ويجعل فيه ملح ويشمس حتى ينعقد ويشتد حموضته
فياكلونه باللحم السمين وهو اسود اللون ويقال بالفارسية ترف الرخبين
نوع من المصل وقيل الرخبين هو مائية اللبن المنعقدة الاقطجين تتخذ
من اللبن المخيض والرايب والمتخذة من الرايب هو الكشك وهو الذي
قد نزع الزبد منه وصفي عنه المائية وبقيت الجبنية فاضيف شيء من الملح وجفف
والمتخذ من الرايب هو الاسنح وهو اللبن الذي قد طبخ حتى غلظ وجفف
المخيض هو اللبن الذي قد حمض ونزع زبده والدوغ هو اللبن الحامض الذي
قد نزع زبده وصفيت مائيته وبقيت جبنيته **قال ابن التلميذ** ان
الدوغ وهو اللبن الذي قد نزع زبده اذا اغلي حتى يغلظ وطرح فيه
ملح ثم شمس حتى يجف ويشتد حموضته فهو المصل نزع يغني **استعمال عنبر ومعاجين**
وغيره چنان باید کرد که عنبر را بقدر ما شئ ریزه سازند و در روغن بنفشه یا بادام
یا غیر آن حل کنند و داخل ادویه نمایند **امتحان جودة العنبر** يطرح العنبر

وقيل انه اخر الطوفان [illegible]
لاحتياج البدن الى [illegible]
وزيادة الزمان [illegible]
النواجذ [illegible]
الوقوف [illegible]
فائدة
[illegible]

سما لسقونیا مثقال فانه یجذب المرة الصفراء

فی ظرف الزجاج ویوضع علی النار ان ذاب وسال کسایر الادهان فهو جید

والانشوشش **سفوف نافع لدا بانیطس** نوفل صنه سعد گل سرخ
زرنباد پوست پسته مصطکی طباشیر آمله مقشر مروارید درونج عقربی
اسارون حب الاس گزمازج سعد کوفی گلنار رازیانه گشنیز خشک برابر
کوفته بیخته سفوف سازند **معالجات تشقق** دهن نافع لذلک زیبق
مصطکی کندر توتیا مرصاف صبر افیون روغن گل سرخ روغن بنفشه
پیه بز مغز قلم گاو مرهم سازند هر شب متوالی بمالند **نحو مجرب لذلک**

مرداسنج کندر مصطکی عفص البلوط سرکه کهنه روغن گل سرخ روغن مورد
پیه مرغ قلیا شب محرق سداب آب لیمو یسحق الزنجار مع الاسفیداج
وکذلک الراتینج مع المرداسنج یلقی الزیبق فی الهاون ویصب علیه دهن الزیت
ویدلک ثم یذر علیه المرداسنج مسحوقا حتی یموت الزیبق ویحل الاشق فی الخل

ان الاسهال انما هو یجذب المواد ولکنه یجذب الارق اولا

ویصب علیه الزنجار والاسفیداج ویمزج ویصب علیه الزیبق المقتول ویحرک
حتی یمزج ویسحق لعاب بزر قطونا ویصب علیه ثم یذر علیه باقی الادویة ویحرک جدا
حتی یختلط ویطلی به البدن ان کان فی زمان الصیف اربع مرات وان زادت
الی ستة مرات واما فی الشتاء او ماقرب البرد فیزید الی عشرة مرات **نسخه مرهم**
که حضرت استادی عماد الدین محمود جهت اسکندر پادشاه ترتیب فرموده اند
توتیای کرمانی سفیداب مرداسنگ سفیداب قلعی سفیداب سرب
گل ارمنی نشاسته وج مغسول سرنج افیون کافور خون سیاوشان سفیده تخم مرغ
کتیرا لعاب بزرقطونا آب گشنیز تر آب عنب الثعلب آب برگ بارهنگ
روغن بنفشه بادام مغز تخم کدو مغز هندوانه انزروت موم کافوری
بدستور مرهم سازند **معجون قبض نافع لذلک** تربد مجوف مصطکی
غاریقون افیمون زراوند مدحرج چند بیدستر سورنجان حولنجان
ریوند چینی جاوشیر سکبینج بارزد انزروت زراوند طویل
درونج عقربی عاقرقرحا بزر مقلو کندر رومی زرنب فرفیون
قنطوریون دقیق ورق سداب مغز پسته مغز بادام کشمش سبز شونیز
بوره ارمنی حنا محموده انطاکی کوفته بیخته باسه وزن عسل ترکیب سازند

[illegible]

شربتی نیم مثقال غذا اشله بلاو پر روغن خورند نافعبار **حب تبریز لذلک**
باد آتشک را مفید بود وخنازیر وجراحات آن را مفید بود صفت آن
عاقرقرحا جند بیدستر مصطکی کوکرد زرد کندر رومی تبریز ادویه را
بغیر از کوکرد کوفته بیخته وکوکرد را با تبریز گداخته با قدری آرد گندم وقدری
سرکه وسنگ سلیمانی داخل کنند ونرم نرم صلایه کنند وزیبق را با سنگ
سلیمانی محو سازند ومجموع را به دویست حب سازند هر یک مقدار نخودی
ودر هر صباح پنج عدد از آن بلع کنند ودر هر شب پنج عدد تا محلی که دهن آبله
زند آنگاه ترک باید کرد بعد از آن بعلاج دهن مشغول شوند وعلاج آن آب گشنیز
تر وآب سماق وآب لیمو غرغره کنند نافعبار سنگ سلیمانی دار شکسته
نوع آخر مقل ازرق کتیرا صمغ عربی نشاسته ریوند چینی تربد سفید مجوف
فاریقون مصطکی زعفران خیارشنبر جاوشیر انزروت
جند بیدستر زیبق مقتول محموده انطاکی کوفته بیخته زیبق را
مقتول سازند شش حب از آن یک شربت بود قبل از خوردن سه روز
پرهیز باید کرد از میوه‌ها وغذاهای چرب خورند هفت روز مجرب
استعمال نمایند نافعبار **روغن آتشک** زیبق حنا بلی کندر مرصاف

[illegible]

[illegible]

مقل ازرق شیاف میتا سورنجان مغاث حب الغار روش دار چینی قسط تلخ
صندل مصطکی مامیران صبر زرد ولعاب بزرقطونا آب لیمو پیه بز روغن گل سرخ
نافعبار **مرهم للفار الفرنجی** زیبق ماء الصابون آب لیمو انزروت
صبر سقوطری مرداسنج زاج محرق ما فرفیون کندر مصطکی جند بیدستر
شحم الماعز یخلط الادویة منخولة مع الادهان بعد ان یقتل الزیبق بالصابون
وماء اللیمو ویمزج ویحرک حتی یبیض **الغرغرة لذلک المرض** اصل السوس مرداسنج
زیبق دهن الزیت **لتفریح الفم فی هذا المرض** عدس مقشر فوفل کات هندی
کزبرة یابسة طباشیر گل سماق بزرقطونا کافور یسحق ویذر علی الفم **طلاء**
لذلک سورنجان اصل الخطمی صندل ابیض حنا بلی مرصاف مقل زیبق
دهن الزیت دهن القسط دهن الورد دهن عفص اخضر یمکد عشرة مثاقیل
یستعمل طلاء **نوع آخر** زیبق مصطکی کندر توتیا مرصاف صبر
افیون روغن گل سرخ روغن قسط پیه بز مغز قلم گاو مرهم سازند
ودر شب بمالند وخود را گرم دارند **آخر** کندر مصطکی زیبق یمکد
عشرة مثاقیل شحم المعز بقدر الکفایة یستعمل **آخر** زیبق فرفیون
انزروت تنبه جاوشیر کندر مصطکی صبر کتیرا مرصاف شحم المعز

والخنزير مناصفة بقدر الحاجة ومن ذلك مجرب زيبق صابون رقي
٨٤ ٨١٠ ٥
آب لیمو صبر سیاه کندر زنگار قسط تلخ بیخ بنفشه میعه سایله سورنجان
٨٤ ٤ ١ ٨١ ١ ٨٤ ٨٤ ٨٤
مومیای ما فرفیون کرده چوبزه مرهم سازند صنعة طبخ جبنة القرحاء
٨ ٨
للمفاصل والنقرس وما شاكل ذلك يوخذ ضبعة الوجار ولية ثم اثنا
وهي حية ويلقى في قدر ويصب عليها ماء عذب قدر غمرها ويلقى عليها لحم
حمار الوحش شيء صالح حمص اسود وابيض مكه كف كتيرا جرجير وازيانج
ورق الكرفس كرفس بنطلي مكه باقة كبيرة كرنب بنطلي سبعين درهما جزر
وشلجم سداب لباب مكه خمسين درهما زيت رطل بصل مائة درهم
يطبخ ذلك طبخا جيدا الى ان يبقى الثلث ويصفى المرق ويجلس فيه العليل
وهو حار بحيث يمكن فيه الجلوس ساعة جيدة يستعمل ذلك ثلثة ايام
وكلما اقبح الى الجلوس فيه يسخن ويستعمل كامل طلاء للسعفة وذكر جالينوس
انه بالغ كافي مجرب يوخذ من القرطاس المحرق وزن درهمين
دهن الورد سنخ درهم ونصف ومن اقليميا الفضة والذهب مكه درهمين
ومن الورق الصفر ثلثة درهم فلفل درهمين شوك القتاد المحرق ثلثة درهم
غزروت درهمين يسحق ذلك ويعجن بالخل ويجعل منه اقراص ويجفف فاذا

اريد استعماله حك بالخل وطلي به آخر من جالجات بقراطي عروق صفر مرداسنج
٨٠ ٨ ٣
كاغذ سوخته توتيا مرداسنگ سركه روغن گل برنج مرهم سازند طلاء
٨١٠ ١٠ ٨ ٨ ١٠ ٨ ٨١٠
نافع لقوبا الصبيان والابدان الرطبة يدق الحنا والزنجار وبزر الفجل ينخل
بالمنخل ويعجن ويخلط بالخل الثقيف ويطلي بها القوبا ثلث مرات او اقل واما
القوبا الصبيان والابدان الرطبة فيكفيها ان يمسح برطوبة الفم قبل ان يأكل صاحبه
شيا وعصارة شقائق النعمان وعصارة اطماع العفص والبليلج الاصفر اذا طبخا
بالخل واما الكثيرة الرطوبة فيحتاج الى ادوية قوتية مثل الزرنيخين والكرم ورق
الغنجنكشت وبزره اذا خلط بعفص بذره او كلها بالشمع والراتينج ويطلي واما
القوبا التي سببه من الاشياء الحارة فينبغي ان يستعمل فيه اشياء قوتية بلا لذع مثل
لعاب الكندر او زبد البحر وكثيرا او كبريت مع نقر اليهود او توبال النحاس مع العفص
فان ازمن القوبا وتمكن احتاج الى ادوية مركبة قوتية مثل هذا اخر بنق ابيض
اربعة مثاقيل دقيق الترمس صدف المحرق نطرون مكه ثلثة مثاقيل يسحق ويطلي
آخر اشق دقيق الترمس مكه مثقال بورق احمر مثقالان صمغ مثقالان
يحل بخل صادق الحموضة ويطلي ويغسل بالماء الحار ليفعل ذلك سبعة ايام والبرص
الاسود وهو القوبا التي مع تقشر الجلد ومما جرب ان يطلي بحب السلاطين

المحرق بالطین الثقیف وحب القرطم و ینفعه ایضا و یمسح الجسد الذی یخرج به السلین
تبع القوبا بالطلا **بجهت ریساوب** و دع محرق کرد با لبلبه آنکه مازری
بذر از هریک سه درم کوفته در سرکه خوب بیندازد بلوط و قرنفل نانخواه
و کلنار و فوفل از هریک پنج درم سپند و مصطکی از هریک سه درم مقل و نخود درم
با عسل چنانچه رسمست ترکیب زنند نافع **ایضا** اگر صاحب این مرض بر لوت
دله نشیند مفید بود **الادویة التی یدر العرق و البول** هی ان یوخذ
البورق و یحل فی دهن الورد و البابونج و یطلی به البدن او دهن البابونج
وحده او یوخذ ماء القصب و یطلی به البدن **طلاء نافع للتقشف** جند بیدستر
مرصاف بوج سریشم ماهی سریشم گاو کوفته بیخته در سرکه کنند و بر موضع
وجع نهند مفید بار **ایضا** از مجربات استاد بجهت انواع بواسیر شروط
آنکه مزمن نشده باشد زیبق مقتول اجزاین قرنفل فلفل دارچینی فوفل
مقل ازرق زیبق را با اجزاین مقتول سازند و اجزا را کوفته با ثابت
خلط سازند و بطریق سفوف هر صباح و هر شام مقدار یک مثقال تناول
کنند هرگاه که خون مسدود شود دوا نباید ترک کنند و غالب الظن
که تا دوازده روز بیش نکشد احتمال لازم نیست نافع است **دوای بواسیر بطریق**

اجوائن

جوکیان

جوکیان هند زیبق زینان دارچینی هیل قرنفل زنجبیل فلفل
پنج چینی نبات زیبق را با زینان کشته چنانچه اثر از و نماند
و با سایر اجزای کوفته بیخته بهم آمیخته به نه قسم کنند و هر قسمی هر روز
وقت طلوع صبح بر ناهار کف سازند و یک دو قاشق گلاب بخورند و از
لبنیات و حموضات بالتمام اجتناب نمایند و تا نه روز و بعد از نه روز بالکلیه
رفع شده عود نمیکند و درین نه روز پیوسته طلا و نقره در دهن نگاه
دارد که رفع جوشش دهن میکند و اگر دهن بجوشد ضرر رسد که باکی نیست
کذا نقل من جوکی هندی **حبی که جذام عام را محمود الحجة اسکندر ثانی**
حاکم بغداد ترتیب فرموده اند افیون بزر البنج فلفل عاقرقرحا
سنبل فرفیون زرنباد مافرفین مجرب زعفران مصطکی جوزبوا
بسباسه قرنفل هیل دارچینی عود هندی صندل سفید صمغ عربی کوفته
بیخته بگلاب سرشته حب زنند و در سایه خشک کنند نافع **ترکیب**
نافع للتقشف ایضا منه پشم خرگوش سیاه دانه گل سرخ گلاب
عسل پشم خرگوش را از مواضع مختلف بگیرند و با ادویه دیگر کوفته
بیخته بعسل کف گرفته سرشند و در وقت خواب قدری از آن بخورند

بشرط خلو معده از طعام بسیار محمود و مشکور است و جمعی کثیر از این ترکیب از آن علت
خلاص یافته اند **ضماد نافع للفتق** من امتلاء الامعاء مصطکی کندر صبر سقوطری
سریشم ماهی حضض کل اقاقیا حبشا رمامیثا دم الاخوین بیرق و یعجن
الادویة بماء عنب الثعلب و یربی فی الهاون کالمرهم **بجهت اوجاع هرعم**
ترتیب شده زنجبیل فلفل هیل سیاه دارچینی جوزبوا مصطکی
قرنفل آمله مقشر افتیمون ریوند چینی نبات عسل دو وزن ادویه
ترکیب سازند شربتی از دو مثقال تا چهار مثقال بخورند. **سفوف لذلک**
عود خام پوست بیرون پسته مصطکی کرویا ورق گل سرخ کشنیز خشک
هیل قرنفل اکیر ترکی زرنباد کوفته بیخته با نبات سوده آمیخته
سفوف سازند شربتی دو مثقال **شربت عود نافع لذلک** قند یکمن
گلاب صد درم سنبل عود خام نیم کوفته قرنفل هیل مصطکی
دارچینی اسارون جوز بوا سباسه زرنباد اجزا نیم کوفته
در کیسه کنند و بجوشانند و هر لحظه بدست بمالند و با قند بقوام آورند
و در ظرف آبگینه نگاه دارند و هر روز از آن قدری با عرق بیدمشک
و رازیانه و گلاب استعمال کنند ناهار **طریق خوردن تریاق فاروقی**

بحیثیت

بحیثیت دفع لزاکلیه صباح ناهار بمقدار ربع مثقال تریاق فرو برند و از عقب آن
خار خسک تخم کرفس تخم خطمی حب بلسان تخم خربزه تخم خیار پرسیاوشان بجوشانند
و صاف کنند و با پنج مثقال نبات سفید بیاشامند و غذا نخود آب با کباب با قلیه
با زیره دارچینی مصطکی و از مربیات مربای بالنگ گزر و سیب خورند ناهار
فلونیا که عمادا محمود ترتیب داده عود هندی صد دار مجرب صندل سفید
سنبل هیل قرنفل دارچینی فلفل سفید جوز بوا کبابه مصطکی
زرنباد درونج عقربی قرنفلان اسطوخودوس زرنب سعد کوفی
گل سرخ زعفران ابریشم خام مروارید ناسفته مرجان سرخ بسبه
زیب سنبر کهربا یاقوت ورق نقره ورق طلا مشک عنبر
افیون بزر البنج عسل و نبات مناصفه وزن ترکیب سازند ناهار
مفرح یاقوتی الیفی تقویت باه و معده و سایر اعضا کند آمله مقشر
هلیله سیاه پوست هلیله کابلی افتیمون اسطوخودوس شعالح فستقی
لاجورد مغسول کهربا زرد ابریشم گاوزبان بادرنجبویه تخم ریحان
تخم بالنگو تخم فرنجمشک تخم کاشنی تخم خرفه کشنیز خشک طباشیر سفید
صندل سرخ فوفل گل مختوم صندل سفید عود خام دارچینی مصطکی

زعفران مغز تخم خیار مغز تخم خربزه مغز پسته مغز فندق مغز بادام خشخاش
سنبل اسارون کبابه چینی هیل قرنفل جوزبوا بسباسه بهمن سرخ
بهمن سفید درونج عقربی زرنباد زرنب سعد کوفی ورق گل سرخ
پوست پسته پوست ترنج یاقوت سرخ لعل شفاف لبد عنبر اشهب
مشک ورق طلا ورق نقره تنه سفید عسل نبات بالسویه سه وزن
ادویه آب به شیرین صد درم آب سیب شیرین دویست درم آب امرود
دویست درم گلاب دویست درم عرق بید مشک دویست درم ترکیب سازند

ترکیب که مجرب قولنج و معده و شکم و قبض طبیعت را نفعت دارچینی سنبل الطیب
مصطکی قرنفل عود خام اسارون کبابه چینی اگر ترکی ریوند
تربد سفید افتیمون محموده مشوی سنا مکی ورق گل سرخ زیره
کرمانی کرویا نانخواه تخم کرفس تخم سفید هیل بوا درونج عقربی
زرنباد ماقوفیشن مجرب زنجبیل جوزبوا بسباسه شقاقل فستق
مغز تخم قرطم مغز تخم خربزه مغز تخم خیار اسطوخودوس صعتر فارسی
مغز تخم گشنیز کوفته بیخته به وزن عسل کف گرفته معجون سازند
شربتی تا چهار مثقال هر صباح ناشتا خورند و غذا نخود آب گوشت

سبک

سبک دارچینی ده درم هر بیست روز متوالی بدین طریق عمل نمایند **من مجربات**

عالیحضرت مخدومی مرحومی عماد محمود الاجل احمد من ابناء الملوک

زعفران فرفیون دارچینی تخم کرفس سنبل حب الغار مصطکی عاقرقرحا
مسک مرصاف اگر ترکی درونج زرنب و فلفل زنجبیل دار فلفل
دوا لجه افیون ما فرفیون کوفته بیخته افیون و زعفران بعرق [illegible]
و گلاب خوب بینده ادویه برابر روغن بنفشه بادام چرب ساخته حب سازند
و اگر خواهند اینها داخل نمایند عنبر ورق طلا و نقره یاقوت مروارید
کهربا ان مرجان هر کدام یک مثقال **ایضاً منه** جید مار مجرب زعفران
سنبل فرفیون عاقرقرحا فلفل تخم کرفس زرنباد دارچینی عود هندی
ریوند چینی افیون بزرالبنج صمغ عربی کوفته بیخته بگلاب سرشته حب سازند

[illegible]

الادویة التي تمسک العرق الکثیر هي ان تدهن البدن بدهن الورد

مع عفص محروق او يوخذ من اسفيداج الحصاصين ٣ م ومن طين الارمني
والمرداسنج المربى بماء الورد وماء لف الكرم مكد ١٠ م يدق ويحل
ويكيل في ماء عفص الراعي وماء الآس ويطلى به البدن او يوخذ دهن
السفرجل ويطلى او يوخذ الكزبرة اليابسة والسماق النقي والارز
المغسول مرارا كثيرا ام يطبخ بثلثة ارطال ماء حتى يبقى رطل ثم يصفى
ويشرب منه كل يوم ثلث اواق او يدهن البدن الآس او يوخذ الكحل
المحروق ١٠ م بماء لف الكرم او بماء الآس ويطلى على البدن ومما ينفع
العرق او يمسح البدن به دهن الورد والآس ويصب على البدن ماء
الورد ويروح العليل بالمراوح وينام في موضع ورش فيه ورق الخلاف
وورق الكرم والآس وورق الكمثرى والتفاح غسل البدن في
الحمام بعد التنقية ان كان صحيحا بماء العفص المغلي او ماء قشر الرمان
الحامض وماء ورق الآس وماء ورق السوسن حميا ويجلس حتى
يعرق ثم يغسل بماء الصافي ويخرج بعد ذلك يفعل ذلك مرارا حتى ينقطع
العرق فانه مجرب اذا سحق المازو ويخلط به دهن الورد ويطلى على
البدن يمنع العرق ١٢ ك **ايضا يدر العرق** بوره ارمني برد عنق

باو

بابونه حل کرده در بدن طلا کنند عرق باز دارد آب تشکر نیز همین فعل کند ١٢ ك **سفوف عود**
مسن محرماتی زرنباد چوب عود گل سرخ قرنفل هیل اذخر مصطکی بادرنجبویه
سفوف لک صندل سعد طباشیر اسارون سعد پوسته ریوند چینی
قرص ابرباریس حب بلسان سفوف سازند **این ترکیب بجهت تقویة باه**
وتغلیظ منی وطلب فرزند اختراع شده مایه شتر قرص افعی لعبه بربری
بهمنین شقاقل دارچینی خصی الثعلب شامی درونج عقربی سیادج سنبل رومی
قرنفل علک البطم بسباسه موز بوا گاوزبان بادرنجبویه تفاح اذخر زرنباد
تخم بادروج پوست اترج گل سرخ مصطکی بوزیدان افرنین کهنه بسفند
حب النیل ۵ بربلیون عود هندی سکه صیدا عنبر خام زعفران ورق نقره
روغن بنفشه بادام با عسل و نبات سه وزن آب سیب و به علی الرسم
ترکیب سازند **طلاء نافع للقوباء آس** سماق مکد جزو یدق ناعما ویعجن بالخل
الثقيف ويطلى به وينفع ان يطلى بمضيغ اسنان الصايم وصمغ الاجاص ١٢ ك
الادوية البالغة للثاليل بول الماعز شوتير قشور النحاس مدقوقة ناعما معجونة
بالخل مع الملح نافع فبار **آخر** حجر القلقل وقليا اشنان بورق يدق ناعما ويعجن
بماء القنابري او بماء الصابون وليشد الثؤلول بشعرة ويصير الى الدواء

نسیقط فی یوم الثالث **اخر قوی** زنجار نحاس محرق شحم حنظل بورق نوشادر
قلیا زرنیخ اصفر مرارة البقر اشنان فارسی کمد جزو یدق فی الهاون
ویعجن بماء الصابون او بماء الآس ویلزم الثولول بعد ان یشد اصله
بشعرة **اقوی** نورة غیر مطفی دردی الخمر یدقان ناعما ویعجنان بدبق
الثالول فانه تجففه وتجرده فان الجفت هذه الا فاستعمل القطع بالموسی
وغیره ثم الکی بالدواء الحاد او بمرهم الزنجار او تفتیل البلادر حتی یستاصل
اصله وینبغی ان لا یقطع الحدید الا بعد الشفقة التامة **حب نافع للثقب**

لابن التلمیذ
ترید فاریقون کندر مرمکی
ایرسا کندر دانقین بوزن ثقیل
ویحبب بماء الکرنب ویوضع
واحدة **الادویة النافعة للنقط**
والقرحة اس ورق الزیتون
اربنی قصب الذریرة غافث
ماش بابونج اکلیل الملک
مرجوز السرو قشار الکندر

ورد احمر ماء الخلاف ماء الآس دهن ورد خل دقیق شعیر بنفشج مفردة و مرکبة
الادویة التی تحیل فی ثقب الاسنان الماکولة الوجع من الرطوبة حلتیت
بورق سکبینا تریاق رصاص نطرون میعة سائلة بازرد صمغ البطم
فلفل اصل الطماض قشر اصل الکرنب زاج شب العسل مویزج شونیز

بیتنس

سیتعمل مفردة ومجموعة بحسب الحاجة او یمسح من خارج او من داخل نافع ابدا
قرص نافع للسل من مجربات عماد المحمود سرطان محرق ٨٢ مروارید ناسفته ٨٢
کهربا ٨٢ صمغ عربی ٨٢ نشاسته ٨٣ گل مختوم ٨٣ تخم خرفه ٨٢ خشخاش ٨٥ سفید ارد باقلا ٨٢
رب السوس ٨٢ دم الاخوین ٨٢ بزرالبنج ٨٢ مغز بادام شیرین ٨٣ مغز تخم خیارین ٨٣
کثیرا ٨٢ تخم خرفه ٨٢ ربا کشنیز ٨٢ مغز تخم کدو ٨٢ مغز تخم هندوانه ٨٢ مغز تخم خربزه ٨٢
کاهو ٨٢ زعفران ترنجبین کوفته بیخته بلعاب بزرقطونا سرشته اقراص سازند
بجهت کثرة فاء ٤ رزشک منقی ٨٣ تخم کاسنی ٨٥ تخم خرفه ٨٥ مغز تخم کدو ٨٣ مغز
تخم هندوانه ٨٣ مغز تخم خیار ٨٢ گل نیلوفر صندل سفید ٨٢ صندل سرخ ٨٢ گل ارمنی ٨٢
گل مختوم ٨٢ طباشیر ٨٢ کشنیز خشک ٨٣ خشخاش ٨٥ بزرالبنج ٨٢ ربوند چینی ٨٥ کوفته بیخته
با آب انار ترش قند سفید ٨٤ بقوام آورده دوا را با آن سرشته هر
صباح از آن دو درم فرو برند و از عقب آن آب انار بیاشامند
وغذا اکثر اوقات آش انار و آش زرشک و شله پلاو کدو و آش ماش
یا گوشت سبک خوردن و آش دوغ نیز مناسب است و در آن خشخاش و کشنیز
کوفته داخل کنند و نمک خوردنی کمتر کنند و در آفتاب و حمام بسیار
توقف نکنند و حرکت نکنند و آواز بلند کردن و غضب و امثال اینها مضر است

ترياق ثمانيه رزاوند طويل ريوند چيني پوست بيخ كبر حب الغار مر صافي
جنطيانا قسط تلخ عروق اجزا مساوي كوفته بيخته با عسل مصفى بسرشند
شربتي يك مثقال ناهار فايده اتفق الاطباء كلهم على ان الامراض
كلها تتولد من ستة اشيا كثرة الجماع وقلة النوم في الليل وشرب الماء في جوف
الليل والاكل على الشبع وكثرة النوم في النهار وحبس البول اخرى

نقل ان تلامذة جالينوس
سالوه عند عزيمة نوازه ان يعلمهم علاج
جميع الامراض على طريق الايجاز والاجمال
فقال عالجوا الدم بالعلق والصفرا
بالسكنجبين والسودا بالافتيمون
والبلغم بالايارج وقال ايضا
فضلات الدماغ تستفرغ

بالعطاس والغراغر بالادوية التي لها صعود الى الراس كالصبر وشحم الحنظل
والاسطوخودوس وحلق الشعر والدلك بالخرق وكى القحف وشم النرجس
والتقطير في الاذن وفضلات المعدة تستفرغ بالقى والاسهال وتبديل
مزاجها وفضلات الكبد اما من المحدب فبادرار البول واما من المقعر
فبالملين وتعديل مزاجها وفضلات الرية تستفرغ بالنفث
وما ينفذ على الصدر وفضلات القلب تستفرغ بفصد اليسار وتضميد

الصدر

الصدر بالصندل والماورد وفضلات الطحال تستفرغ بالادوية الجاذبة للسودا
وبفصد الباسليق من اليسار وتبديل المزاج بالضمادات وفضلات
الامعاء تستفرغ بالاسهال فقط وتبديل مزاجها بما يوكل ويشرب وفضلات
الكلى تستفرغ بالمدرات وكذا استفراغ المثانة وفضلات الارحام
تستفرغ بالمدرات للطمث والله اعلم قال محمد ابن زكريا الرازي
ماهى تازه وتخم مرغ خوردن با يكديگر فالج ولقوه تولد كند ونفخ بواسير
پيدا شود وشير خوردن واز عقب آن آب نقرس وبرص تولد كند
ماهى تازه وشير باهم خوردن يرقان وصفرا تولد كند تخم مرغ بسيار خوردن
كلف آورد وحكه پديد آرد وگوشت گاو وماهى تازه باهم خوردن قولنج ونفخ
ونقرس تولد كند خربزه وشيرين وعسل خوردن صفراي كراثى وزنجارى تولد
كند خيار وعسل خوردن مضرست در آخر شب آب بسيار خوردن بيماريهاى
بد تولد كند ماهى شور خوردن وبعد از آن رگ زدن يا حجامت كردن
گرى وخارش پديد آرد ديرى در حمام بيمار رهيا سستى تولد كند از احتلام ذى
جماع كردن بيم ديوانگى باشد وسنگ وريگ مثانه تولد كند بول كردن
في الحال بعد از جماع حصاة مثانه تولد كند بر مستراح بسيار نشستن بواسير تولد كند

برنج و سرکه و برنج و شیر و انار و هریسه و انگور با کله و برنج ماهی عسل مضرت
ببرد یاز با هم خوردن بتخصیص خام درد چشم و صداع تولد کند **معانی اسماء
الحکماء** روفس معدن الحکمة فیلوف محب الحکمة افلاطون الصادق
الفصیح ارسطاطالیس الکامل الفضیلة بقراط ماسک الصحة
سقراط المزین بالحکمة جالینوس فاعل العجایب اسقلیناوس المشتق
من القوة الالٰهیة اسکندر الشدید الباس ناسطیوس بلیغ العبارة
انقلیفوس باقی الیبوسة مرفوریوس اللون السماوی و منی لوط
دیوجالس ذو العجین ۞ **فایده** و یجب ان یتبع الطبیب خمس
خصال العفو من الذنب و النصیحة لکل احد و صدق اللهجة
و الرحمة لجمیع الناس و البر بالممکن و یجعل شعاره التقوی
و لا یندم علی ما احسن و لا یقدم علی ما لا یحسن و لا یانف من المشورة
و اخذ رای من افضل منه و لا یستقل الکثیر من الذنوب بل یستعظم
الیسیر منه **الغذا** قال الشیخ اعلم ان القوة یزداد بالغذاء
و الشراب الموافقین و بالطیب و الدعة و بالسرور و البراءة
من الاعراض و المضجرات و بمن شرت الاطباء و دلک الاطراف

فایده

الاسکندرانیون هم جماعة من الحکماء و الاطباء یکونون فی الاسکندریة و هم شراح کتب الحکماء الاقدمین خصوصا جالینوس و هم [illegible] قال مختار بن الحسن بن بطلان ان الاسکندرانیین و هم اصطفن و جاسیوس و انقیلاوس و مارینوس و نازوسیوس و انقیلاوس و قلاودیوس و یحیی النحوی و قیل ان الاسکندرانیین انقیلاوس الاسکندرانی هو کان المقدم علی سایر الاسکندرانیین و انه هو الذی رتب الکتب الستة عشر لجالینوس و هو لا یستبعد بانواع [illegible] المسیح و قال صاحب ابناء العیون ان هؤلاء الاسکندرانیین یکتفون عن قراءة کتب الستة عشر لجالینوس [illegible]

[illegible]

الجوامع
لیس لها نظم طبیعی [illegible] معرفتهم [illegible]
الا انهم [illegible] و احد [illegible]
[illegible] الستة عشر

ما ینفش الحار الغریزی **زمان قوة ترکیب سوا فقت بعض ازان با نجه در حاوی
مذکور است اما تریاق** اربعة فینتهی من شهرین الی سنتین و تریاق الوزیر
و المثرودیطوس و الشلیثا یبقی من سنة الی سبع سنین و معجون قباد الملک
و الارسطون و الامروسیا و الفلونیا الرومیة و الفارسیة فمن ستة
اشهر الی ثلث سنین دواء الکرکم و معجون الملک و الامروسیا فمن شهرین
الی سنة و نصف و السجرنیا و دواء المسک و البنجنوش و الاطریفل
من شهرین الی سنتین او الی ثلث سنین و الایارجات الکبار و الباذر سطوس
من ستة اشهر الی اربع سنین فان الادویة المسهلة فانها تستعمل من یومها
الی شهرین و السفوفات [illegible] ذلک ثم بعد ذلک یضعف قوتها و الاقراص
فانها تعمل من یومها الی ستة اشهر ۞ **فایده** قال جالینوس اذا کان
المادة فوق الحجاب من البدن و احتاج الی استفراغها فالقی اولی به و ما کان
اسفل فالاسهال و قال من شرب مسهلا فلا ینبغی ان یقطع عنه الاسهال
حتی یعطش و قال من لم یکن به حمی فاصابه مغص و ثقل فی الرکبتین و وجع
فی القطن فانه یحتاج ان یستفرغ بالدواء المسهل من اسفل لان میل الاخلاط
منه الی اسفل ۞ **ترجمه اسماء المعاجین و الادویه** تریاق الفاروق

معناه مقاوم السموم و هو مشتق من الرسون و هو اسم حیوان ذات سم
قاتل اصفر سلیم منسوب الی سلیم و هو رجل من الاطبا، کلکلانج اسم
هندی بخرنیا معناه بسیار رستکار نخجوش معناه علیته الله حب قوقایا
منقی للدماغ و القوقا بالیونانیه سر الغرق و الجوارش والمعاجین الی
الجوارش مرکب من الادویة المفرحة العطرة و المعجون مرکب منها و من غیر
اشیاف طرحاطیقون شیاف احمر حادست و اشیاف اقصر تیر بدین
اسم فواند الباسیقون بلغة الیونان ملک عظیم **فایده** الادویة
العیشة البارده تکلها مغلظة للروح ممیتة لها ما نعة عن التحلل و هی مثل
الکافور و حماض الاترج و الورد و الابیج و الطباشیر و الصندل و الطین الارمنی
و الکزبرة الیابسة و النیلوفر و رب الرمان و النقاع و نحو **الصفا**
جگر آدمی از جگر حیوانی که تن او باندازه تن آدمی بود بزرگتر باشد
و درازتر و درازی و کوتاهی انگشتان نشان بزرگی و کوچکی جگر بود
سرخی و سفیدی و تاریکی روی نشان درشتی و قوة جگر بود زردی روی
نشان گرمی او است تیرگی رنگ روی نشان سردی و خشکی بود و
تیرگی که برنگ ارزیز ماند دلیل سردی بود فربهی که از گوشت بود نشان

گرمی و تری بود فربهی که از پیه بود نشان سردی و تری بود لاغری
نشان گرمی و خشکی بود رگهای ظاهر و سطبر نشان گرمی و بزرگی بود
رگهای باریک پوشیده نشان سردی کوچکی جگر بود هرگاه که در زهره
یا سپرز یا کلیه خللی پدید آید آفت آن بجگر سرایت کند ذخیره **معجون**
سامی سک عنبر لولؤ مرجان کهربا یشب بسد عقیق فرنیق
٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢
زعفران قرنفل مایه شتر رودچان عسل بلادیج تفت بزر البنج
٨٢ ٨٣ ٨٣ ٨٣ ٨٢ ٨٢ ٨٢
تاتوره درونج عقربی قرنفل جوزبوا بسباسه فو مو دار شیشعان
٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٥ ٨١٠ ٨٢ ٨٢ ٨٢
خولنجان زراوند بن مغز سر گنجشک عود بلسان جنطیانا بیخ حنثی
٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٣ ٨٢ ٨٢ ٨٤
حب النیل زرنب لوزیدان تقاع گشنیز حزما قاقله اشنه سنبل
٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٥ ٨٣ ٨٣ ٨٢
اساروان فلفل دار فلفل حماما پوست بیخ پوست پرون بینه
٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٤
زنجشک ابریشم مقرض زرنباد گاوزبان شیطرج کبابه چینی
٨٢ ٨٣ ٨٢ ٨٣ ٨٣ ٨٣
قسط شرین قسط تلخ کادیوس کافطوس شکطرامیج
٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢
سیالوس سلیخه ایرسا افیون تخم خرفه تخم هلیون تخم الخره
٨٢ ٨٢ ٨٤ ٨٣ ٨٤ ٨٢ ٨٣
حب الزلم حب الغار حب بلسان جلغوزه مغز پسته مغز بیخ رلوند صینی
٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢ ٨٢
روغن نارجیل حسک انکبین عسل دوزن ترکیب سازند در ق طلا
٨ ٥٥ ٨١٠

ورق نقره مازو و جفت بزکی داخل کرده است و نیز رواند اشتام

٨ ٢ ٨ ٢ ٨

ترکیبی حافظی جوزماثل کبابه جوزبوا زعفران دارچینی مرز

٩ ٨ ٦ ٨ ٣ ٨ ١ ٨ ٣ ٨

نارجیل عود لفاح مایه شتر افیون سمن سفید عنبر قاقله کبار

١٢ ٨ ١٠ ٨ ٦ ٨ ٩ ٨ ٣ ٨ ١٤ ٨ ٣ ٨ ٥ ٨

مشک مروارید مرجان بزرالبنج زرنباد عسل دو وزن ترکیب

٣ ٨ ٣ ٨ ٣ ٨ ٣ ٨ ٤ ٨

سازند **منافع بزرالجوبی الاکبر** النافع من الجذام والبرص البهق والقوباء والماء الاصفر والحكة والجرب العتيق وثبيت العقل ويذهب النسيان وهو جيد للحفظ نافع من الغشي وهذا الدواء اتخذه علماء الهند لملوكهم وصفته يسحق البيش على حدة وساحق البيش يربط انفه وفمه وتدهنها تبرغ لك بسمن البقرة ويوخذ الفانيذ الطرازي الجيد النجزي منو بن ونصف بالبغدادي يرضح ويلقى في قدر حديد ويصب من الماء بقدر مايذوبه فاذا ذاب فانزل من النار واعجنه واتخذ منه بنادق مثقال ويسقى كل يوم واحدة على الريق بماء فاتر و نیز بنگلار

ايضاً قال الفاضل جالينوس شغلني ابي بعلم الهندسة و الحساب وسایر الریاضیات والاخلاق والادب حتی اتیت الی خمس عشرین سنة ثم امرني بتعليم المنطق والفلسفة فلما

دقت

وتعمقت بتعليمها على قدر فهمي واستعدادي ما رضي عني بذلك اسلمني في تعليم الطب الى ان مضت سبع عشر سنة وكان يامرني مع تعليم الطب بالرجوع الى الفلسفة والتامل في مقاصدها سيما ما كان الطب مبنيا عليها ولولا اني شغلت نفسي جميع عمري في معاني الطب الفلسفة ماكنت اعلم منها شيئا له قدر واذا كانت الصناعة شانها ذلك لا يخفى ان العمل بها في غاية الصعوبة شرح اسمى **فایده** اگر کسی را زنبور بگزد درحال سه کف کشنیز خشک بخورد درد ساکن شود و مگس بموضع زخم او مالیدن سود دارد و برگ گنجد ترکوفتن و مالیدن نافع بود بول آدمی دافع سموم افاعی قاتله است خواص این زهر بعضی گزیدن مار را مفید بود چون بار که بزند بران ضماد کنند سکر العشر چون درخانه نگاه دارند مار دران خانه نزود این زهر **ایضاً** هر که ترب را بادریج خورده باشد وعقربی را بگزد زیان ندارد اگر موش را صفدع را شکم شکافند بر موضع لدغ عقرب نهند درد ساکن گرداند ذخیره **ایضا** گویند شخصی را چهار موضع عقرب بگزید یک درم حنظل با اوداوند درد او زایل شد ملدوغ عقرب اگر کرفس خورده

باشد بیم هلاک بود چنانچه اگر ترب جزر زده باشد یا بادروج مفرحه رساند ومن الخواص مرز بخوش تر کوفته بر موضع لسع عقرب وافعی نهند مفید بود واگر با شراب بخورند انفع باشد النفحة الاربت ینفع نهش الافاعی عصارة برگ مورد با شراب نافع لسع عقرب و رتیلا را اسارون را چون دود کنند عقرب بگریزد طری میگوید جیب التبع گزیدن عقرب را بالخاصیة موافق بود اذا شرب منه مثقالین متقشرا ابار فاترا وطلا مطبوخه ان دق و وضع علی موضع اللذع کان نافعا لها **قال العلامة فی شرح القانون** العقرب علی نوعین جرارة تجر اذنابها وغیر جرارة والجرارة صغیرة البدن جدا اصفرار اللون موجودة بجبال شهرزور ومأواها عند اصول الاجذان واذا لذعت عرضت منه عوارض شدیدة مثل العطش واختلاط العقل والکرب وتورم اللسان والتقرح فی موضع اللذعة وربما خبثت الطبیعة لانصراف القوة المدبرة للبدن الی مقاومة الموذی فصار هذا النوع من العقارب تجر اذنابها لانها لجرارة مزاجها لا تقدر عن رفع اذنابها التی هی الثقال ذلک وغیر الجرارة ینقسم الی ذی جناح وغیر ذی جناح وغیر ذی جناح ینقسم

البیضة

البیضة من جهة اللون انها الی تسعة اقسام بیض وصفر وحمر ورملیة وخضر وبنفسجیة وسود واما المختصة فکثیرا ما تجلبها الریاح من بعضها الی بعضه وتختلف العقارب البیضة من جهة الذکورة والانوثة فان الانثی اسخن واسمن من الذکر غیر ان ابرة الذکر اسخن واعظم من ابرة الانثی وربما وجد للواحدة من العقارب ابرتان ومن جهة الضرر ایضا فلبعضها شدة حرارة لسعتها ویحدث من اللذع الکرب الغیر الحرارة بحیث ینفخ البدن شبیهة بلذعات الابر ونفخة فی البطن وربما خرجت ریح بلا ارادة لاستیلاء البرودة ضعف النبض واختلاط العقل وتحس للملذوع کان الثلج یجری علی الثلج فان کانت اللذعة علی شریان یتبع ذلک غشی لوصول الآفة الی القلب وان کانت علی الدماغ یتبعها صرع ٥ **الصنف**

قال الشیخ الفاضل نجیب الدین محمد بن علی السمرقندی رحمة الله علیه قد الحق باصول التراکیب للادویة القلبیة المستعملة فی المفرحات علی اتخاذ من الترکیب لانها تستعمل تارة لتسخین القلب الروح وتارة لتجفیفه وتارة لتلطیف الروح الغلیظة حتی ینتشر وتارة لتغلیظ الرقیقة السخیفة وتمتینها حتی یمسک ویمنع عن التحلل والانفعالات

سريعاً وتارة فتور الحدة المطمئنة وتارة لتكثر الغليظة وتارة لاضدادها
للفرح بما يفيدها ذلك بالخاصية وكما ان تفاوت اخلاق الاصحاء في
الحلم والغضب والغم والفرح والثبات والتحير والخوف وغير ذلك من
الاعراض النفسانية لا يكون الا لاختلاف امزجة ارواحهم وتباين
احوالها في القلة والكثرة والصفاء والكدرة والغلظ واللطافة
والحرارة والبرودة تابعة لامزجة ابدانهم في الخلقة لذلك حال اصحاب
المالیخولیا والمجانين تختلف فيهم هذه العوارض لاختلاف حالي ارواحهم
في الكم والكيف فشفعت تنفع المفرحات لهم والادوية القلبية المفرحة
بالذات هي التي لها هذه الافاعيل مع اختصاص بالقلب كالادوية
الكبدية واما الحارة الملطفة الباسطة للروح فمثل الزعفران
والمسك والذهب والدارصيني والقرفة التي لها مع التسخين قبض
يلطف الروح ويمنعه من التحلل كالعود والعنبر وقشر الاترج
والاشنة والبادرنجبويه والبهمنان وبزر الباذروج والدرونج
والسعد والسليخة والساذج والسنبل والفلنجمشك ولسان الثور والكهربا
وقشر الاترج واما الادوية القلبية الباردة فهي مغلظة للروح مثبتة
لها

لها مانعة من التحلل وهي مثل الكافور وحماض الاترج واما الادوية القلبية الباردة
فهي مغلظة للروح كالورد والآملج والطباشير والصندل والطين الارمني والكزبرة
اليابسة والنيلوفر ورب الرمان والتفاح واما الادوية القلبية الزايدة لجوهر
الروح فهي التي فيها غذائية وتوليد للدم اللطيف اما من الحيوانات كاللحم
من الطيور الخفيفة والحملان والطيهوج والدراج والصفرة البيض
النيمبرشت ولحوم السرطانات والسموك الرخصة اللحوم والانافح والارشم
واما من البقول كلسان الثور والنعناع والنمام والبادرنجبويه والطرخشقوق
والبادروج والفلنجمشك واما من الثمار كالاملج والبليلج والاترج والكمثرى
والتفاح والفستق والريباس والتمر الهندي والرمان واما التي تفرح وتقوي
القلب بالخاصية ولا ينسب الى كيفية تفيد بها فكالياقوت والذهب والفضة
والبسد واللؤلؤ والنعل والتي تفيد بالعرض كمسهلات السوداء مثل الحجر الارمني
واللازورد والبليلج الهندي والافتيمون ونحوها واما المجففات فبعضها
حارة كالعود والعنبر والقرنفل ونحوها وبعضها باردة كالطباشير والكزبرة
والصندل ونحوها واما المرطبات فاكثرها باردة او معتدلة ولذلك كالسبستان
بغير الادوية القلبية عند الحاجة اليها مثل بزر الخيارين وبزر البقلة الحمقاء

والقرع ونحوها وتركيب تلك الادوية يكون بحسب الحاجة الى قواها ومنافعها وربما يطلب
من بعضها دون كيفيتها او يطلب منها خاصيتها ذلك الكيفية فيعدل بما يضاد
تلك الكيفية الغير المطلوبة مما يشاركها في تلك الخاصية بعينه ولذلك ان اريد
منها الاعتدال في الكيفيات يخلط الحارة مثل العود والعنبر بالباردة مثل الكافور
والصندل وان اريد غلبت احدى الكيفيات او بعض خواصها وافعالها
يكثر في المركب ما له تلك الخاصية وذلك الفعل المطلوب والكيفية المطلوبة
فهذا ما اردنا ايراده في هذا المقام والحمد لله رب العالمين **في الاشربة والربوب**
والمربيات شراب الكدر يستعمل عند الغليان الدم وفي الارض
المنبعثة منه افضل الثقيف ٣ ارطال ماء الرمان الحامض ماء الاترج والليمو
والمصرم والريباس والتوت الشامي والخيار والقرع والسماق والزرشک
والهندباء وقشر البطيخ الهندي والعدس العناب المطبوخين والكمثري
الصيني والتمر الهندي والتفاح والسفرجل والاجاص الحامض والزرور
ولعاب البزرقطونا مكدد رطل ونصف يجمع المياه مع رطل من الصندل ونصف
رطل من خشب الكدر مدقوقة ويطبخ حتى ينتصف ثم يصفى ويلقي عليه من
السكر ما يجزيه ويقوم ويرفع ويخلط به ثلثة مثقال كافور وخمسة اساتير

كيفيتها

طباشير

طباشير مسحوقين خمسة تختي **چهار شربت از املای مولانا اسد الله طبیب هندی**
شیرخشت آلوی بخارا تمر هندی گلاب شیرخشت را در گلاب حل کنند
بیست هشت درم سیر سیر بیست و دو درم
و آلو و تمر هندی را یکشب در کیسه کرده در آب بگذارند و بمالند و صاف کنند و نیم گرم کرده

نسخه شربت مجرب مولانا شرف الدین حسن طبیب
سنا مکی ۴۰ سنگ نسق ۸۵ تربد سفید بوزن نسق صد دانه
عناب ۸۰ انجیر زرد در
تمر هندی ۴۰ دانه ۴۰ درم
بنفشه ۴۰ بنصفه آید صاف
پانصد مثقال آب پزند تا بنصف آید صاف
کنند و با صد و پنجاه مثقال قند سفید بقوام آرند
دو بیست مثقال یک مثقال محموده ۱
نیم گرده کشته شربتی از وی ۲
بیست مثقال تا غبار **مرابی سیر مثقول**
برز و خیره

سیر بزرگ پوست باز کرده در شیر گاو تازه فرو بپاشیده یک شبان روز بعد از آن
بیرون آورند و در عسل بجوشانند و قاقله جوزبوا دارچینی قرنفل دار فلفل
۲ م
جوز بوا زعفران کوفته بیخته بران پاشند تا غبار **شربت التمر الهندی**
آلوی سیاه عناب تمر هندی پاک کرده بنفشه تربد سفید خراشیده
۱۰ عدد ۳ عدد ۴ م ۱ م ۱۲ م ۱۲ م
چرب کرده مجموع در هجده من آب بپزند تا به دو دانگ آید صاف کنند و با یک
رطل و نیم ترنجبین و یک رطل قند سفید بقوام آورند و در وقت فرو گرفتن
سقمونیا زعفران در آن ریزند و فرو گیرند شربتی چهل درم تا غبار سیوم
۱ م ۲ م

۱۸۲۱

شربت خشخاش قوی خشخاش درست بزرگ ده دو من آب باران بجوشانند تا با دو دانگ آید بمالند و صاف کنند و با یک من قند سفید بقوام آورند و چون فرو گیرند زعفران ککنار دم الاخوین آقاقیا کثیرا از هر یک یک درم کوفته بیخته اضافه کنند نافع است

لعوق الخشخاش النافع من بحوحة الصوت وضيق النفس والسدة الى مجارى النفس يصلح للمحرورين وصاحب السعال الحار يؤخذ ورق الورد صمغ عربى خشخاش ابيض نشا كثيرا رب السوس طباشير زعفران [illegible] يعجن بالسكر المعقود ويلعق

شربت فواکه آب انار شیرین آب انار ترش آب به شیرین آب زعرور آب بهی آب کمثری آب سیب آب آلو منقی گلاب آب غوره آب [illegible] آب لیمو آب نارنج آب ترشک آب [illegible] آب ریباس آب عناب [illegible] عرق گاوزبان آب [illegible] آب آلو آب تمر هندی آبها را جمع کنند و صندل سفید پوست ترنج سنبل الطیب [illegible] عود هندی [illegible] دارچینی قرنفل قاقله ورق گل سرخ اشنه کوفته در کیسه در همین آبها بجوشانند تا نیم باز آید بعد از آن فرو گیرند و پالایند و با قند بقوام آورند و اگر خواهند بعسل بقوام آورند و چون فرو گیرند مصطکی

نسخهٔ قلوب از ترکیب علاء الدین محمود

عود هندی جدوار مجرب صندل سفید سنبل هیل قرنفل [illegible] فلفل جوزبوا بسباسه مصطکی زرنباد درونج هولنجان اسطوخودوس زرنب سعد کوفی گل سرخ زعفران ابریشم خام مروارید [illegible] مرجان سرخ بسد یشب سبز کهربا یاقوت ورق نقره ورق طلا مشک عنبر افیون [illegible] عسل سه وزن [illegible]

معجون [illegible] مجرب

[illegible] فلفل سنبل [illegible] قرنفل مصطکی [illegible] زعفران [illegible] دارچینی زنجبیل افیون [illegible]

قرص الصداع ينفع من السهر والصداع والشقيقة يطلى على الجبهة والصدغين وصنعته [illegible] لادن كافور [illegible] دراهم كندر ذكر [illegible] طين ارمنى [illegible] عشرة دراهم زعفران [illegible] قشر اصل اللفاح [illegible] دراهم [illegible] ويعجن بماء الآس ويعمل اقراصا [illegible] عند الحاجة اليه بماء الكزبرة الرطبة او بماء ورق الآس وخل خمر

طلا للصداع والشقیقة الحارین من [illegible] بزر البنج بزر الخس

شیاف مامیثا ورد صندل فوفل اصل اللفاح افیون یطلی بلبن

بخل وماء ورد ویوضع فوقه خرقة مبلولة بخل وماء ورد فانه یسکن فی الوقت

نسخه [illegible] المعدة و تسکین البطن

[illegible] ترنجی ۳

زرنباد درونج [illegible] ۳

خولنجان [illegible] ۲ زیره ۲

اوفق [illegible] فلفل [illegible] ۵

قرص کاکنج

لب بزر الخیار المقشر طین ارمنی صمغ عربی دم الاخوین خشخاش ابیض

لب لوز رب السوس کثیرا [illegible] عشره مثقال افیون درهم کاکنج عشره اعداد

یدق وینخل ویعجن بلعاب بزر البطیخ ویقرص شربة [illegible]

قرص انبرباریس

عصارة انبرباریس

لب بزر الخیار [illegible] رب [illegible]

بزر الهندبا [illegible] ۲

[illegible] ۲

[illegible] ۳

فایده شخصی گفت مرا جراحت آمد بسیار و مدت شش سال دران بماند

شخصی مرا گفت نشاسته را در آب جوشان تا غلیظ شود و روغن گاو و حنا ذکر و

بر هم زن تا مرهم شود چنین کردم جراحت تمام نیک شد

سکنجبین با منفعت

مر جمیع اسنان و جمیع طبایع را از سایر اشربه دوائیه اولاها فقط صحت است

از برای آنکه تفتیح سده در جمیع مجاری ضیقه میکند و چون منفعت

ما گفت از احتباس فضول و تعفن آن بسبب احتباس و اکثر امراض

از تعفن اخلاط بهم میرسد و سکنجبین مطفی صفرا فضول و کاسر تشنگی

و مقطع بلغم و ملطف و جالی و مدر بول است و سکنجبین عسلی

درین افعال اقوی از سکری ست از برای آنکه خل و عسل هر دو

از تعفن اند و تلطیف و تفتیح و جلای عسل اتم از سکرست

و مقدار حلاوت و حموضت آن مختلف است در امراض تشخیص

که محتاج بان اند در بعضی صادق الحموضت و آن در غلبه صفراست بر بلغم

و در بعضی خفی الحموضت و آن در غلبه بلغم بر صفراست و بعضی را

مزاج به ساخت و بعضی را بزوری و بعضی عنصلی مناسب است بحسب اقتضاء مرض

حفظ

[illegible] صفراوی

[illegible] سماق [illegible]

[illegible] عناب [illegible]

[illegible] درم [illegible]

[illegible] بیست [illegible]

[illegible] ۱۱

اخری [illegible]

زراوندان مصطکی نعناع سنبل
زنجبیل [illegible] تخم کرفس [illegible]
درونج [illegible] زیره [illegible] انیسون [illegible]
عود [illegible]

آخری

سک قرنفل سعد کرنائج
مازو پوست انار کندر افیون
برب به ببرشتند شربتی یکدرم دانگ

مثرودیطوس

مرصاف زعفران غاریقون زنجبیل دارچینی علک البطم
کثرا سنبل کندر ذکر حردل سفید عود بلسان اسطوخودوس
ادخرشامی سسالیوس قسط کافیطوس قیت عصاره بنو فسقندیاس
رانتج دارفلفل جند بیدستر جاوشیر سیو ساید سادج هندی
سلیخه فلفل سپید سورنجان جعده دوقو اسقوردیون
اکلیل الملک قنطوریا ناردی دهن البلسان حب بلسان فوقیون
کرفس مدره فوذون حوانه مقل ازرق سداب اشق ناردین
اقلیطی مصطکی صمغ عربی فطراسالیون قردمانا افیون
تخم رازیانه ورق گل سرخ شکطرامشیع انیسون وج فوه سکبینج
اسارون اقاقیا هوفاریقون سره سقنقور صمغها را در

یا بشر

یا بشراب کهن حل کنند و باقی دارو ها را کوفته بیخته با سه برابر عسل کف گرفته
ترکیب سازند و بعد از شش ماه شربتی یک مثقال بود و قوت آن تا بیست
سال باقی بود **شرفی کبیر از مخترعات مولانا شرف الدین حسن شیرازی**

زنجبیل فلفل دارچینی
حضض الثعلب افیون ورق الخیال
زعفران [illegible] گردمانا
[illegible] بسباسه وزن زنجبیل

تصرفات درین نسخه
از مولانا نجیب الدین عبدالله است

دارچینی فلفل دارفلفل زنجبیل
پوست ملیه حضض الثعلب بادرنجبویه تخم کتان صندلین تودرین
زعفران عود خام سنبل گل سرخ ورق الخیال افیون قرص ملعز
مغز بادام قرنفل سر جلبوزه مشک مصطکی مغز فندق ادویه را
کوفته بیخته بوزن عسل ترکیب سازند **معجون چوب چینی نجهة**
اوجاع مفاصل و نفخ ان و تحلیل بادهای غلیظ و اوجاع
آتشک بغایة مفید بود سورنجان سفید بوزیدان زیره کرمانی

[illegible] کهربا [illegible] زرنباد [illegible]
[illegible] بهمن [illegible] قاقله [illegible]
[illegible] سنبل [illegible]
[illegible] مصطکی [illegible] زرنباد [illegible]
[illegible] زعفران [illegible]
[illegible]

قاتلات دود حب القرع

درمنه ترکی برنگ کابلی بقشر نمک هندی شحم الحنظل قنبیل حب النیل ترمس

تربد مجوف کوفته بیخته حب سازند و فرو برند بعد از آن شیر گاو و خورند نیم

[illegible] زعفران [illegible]

حب جدوار

صندل چوب عود زعفران جدوار مصطکی قرنفل [illegible]

سنبل دارچینی صمغ عربی مشک کوفته بیخته حب سازند بقدر عدس

مجرب درد سر کهنه را سودا [illegible] نافع است

پوست هلیله کابلی پوست بلیله [illegible]
[illegible] افتیمون [illegible]
[illegible]

پوست اترج کشنیز خشک غاریقون افتیمون بسفایج اسطوخودوس

اجزا را بروغن بادام چرب کرده عنبر اشهب بوزن همه عسل [illegible]

سازند شربتی از دو مثقال تا سه مثقال بقدر قوت بیمار

طلا الدود

[illegible]

روغن قسط

قرنفل سنبل ساذج میعه ایرسا قرفه

اشنه قسط راسن سلیخه عود بلسان مرصافی مصطکی [illegible]

حب بلسان جدوار خطایی روغن کنجد صد درم بجوشانند تا نصفه آید

[illegible] دوای

[illegible]

تا خشک شود باز [illegible] بر بدن مالند

سنونی که [illegible] دندان

[illegible] دندان را [illegible]
[illegible]

را انگ از هر یک سه درم قرنفل عود هندی مصطکی مشک از هر دو دم

کوفته بیخته سنون سازند **ایضاً** سنونی که جرک دندان

پاک کند و دندان را جلای تمام دهد شاخ گوزن سوخته نمک سوخته

چینی از هر یک بیرون کرده و قرنفل سوخته کات هندی طباشیر مقشر

حبوب [illegible] **حب بیجی** [illegible]

افیون [illegible] زعفران دارچینی [illegible] قرنفل [illegible]

قرص افیون زعفران دارچینی افیون بقدر فلفل حب زنند **صفت حبی**

که در دهن گیرند قوت مجامعت باه و نعوظ تمام آورد

ایضاً [illegible] مصطکی [illegible] زعفران [illegible] مشک

ورق الخیال کوفته بیخته بقدر نخودی حب سازند

صفت حبی دیگر از اهلیلج واحد منه بقدران یکاسع مره

و از اهلیلج اثنان بقدر مرتین و هکذا الی [illegible] سقنقور

قبل

الذي له رائحة جيدة وهو حار يابس في الثالثة قابض مقو للحشا في الطب

منه تحليل و تقوية [illegible] جيد لاوجاع المفاصل و قيل انه يزيد في الباه و هو يعقل

البطن [illegible] ينفع اوجاع القلب ثم يصلح الراس الحار

[illegible] **ايضاً الغرغرون**

الذي [illegible] الاسنان اذا [illegible] من المعالجات [illegible]

من النورة ومن شب اليماني ومن الملح الاندراني المحرق ومن النوشادر

يسحق جميع ذلك سحقا ناعما ثم يخلط على ضل الآس العتيق خلطا ثخينا و يطلى به

ترکیب [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

نقش پوش [illegible] کشنیز ترنجبین العلب کدو خرفه بادرنگ

پستان [illegible] گل ارمنی لاله [illegible] گلاب صلایه کنند

و [illegible] خشک سازند و استعمال کنند

عطر کردن عود قند را با گلاب حل کنند و عود را پاره کنند
و در آن جلاب بجوشانند تا رطوبت را جذب کند پس مشک و عنبر در آب
نیک بسایند و در آن پاره‌های عود کنند تا خشک شود از عطر کند عود
خام آن کوله آن قصر فنا در وباشد ۱۲ **ایضاً** پوست داخل
سنگدان مرغ خانگی هر گاه جدا کنند و خشک کنند و مقدار یک مثقال از آن
صلایه کنند و با اطریفل یا شربت مورد یا میبه بر شند صاحب ضعف
معده را تقویه کند ۱۲ **فایده** تعلیق حجر یشب بالخاصیة
مقوی جرم معده بود اگر نیم درم از آن با معجون ۱۲ فی بر شند
و بدهند نهایت تقویه کنند ذخیره ۱۲ **ایضاً** دوا مجرب
للاسهال الدم لعلامحمد آمله گلنار تخم مورد پوست بیخ الخنار
کزمازج کوفته بجوشانند و صاف کنند و با رب به بقوام آورند ۱۲

الادویة الموقظة

بزر الورد بزر الجرجیر بزر الخندقوقی سکنجبین
سکر عشرة مع فلفل [illegible] مرکب [illegible] من الماء
خمسة مرتین المطبوخ [illegible] ویطبخ [illegible] علیه
حتی یرجع الی النصف [illegible] ویصفی [illegible] الاسکنجبین
منه [illegible] الاسود [illegible]
[illegible] ردی [illegible] ابیض
الماء ویطبخ بالماء

بادویه

بادویه حتی یذهب الماء ویبقی الدهن ثم یرفع الی اناء من الزجاج ویقطر
منه وقت الحاجة قدر دانق فی الخیشوم فانه یورث الیقظة ۱۲ ک

دواء آخر [illegible]
یوخذ من الکندر [illegible]
[illegible]

سواء ریق ویجعل یعجن بدهن البلادر ویشم عنه عند الحاجة **الادویة المنومة فی الحال**
یوخذ رطل خشخاش الاسود ومثله من البنج الاسود ویستخرج دهنه کما یستخرج
دهن السمسم ویوخذ سرجة فی فخار جدید ویجعل فیها فتیلة من قطن جدید نظیف
ویصب فیها من هذا الدهن ویسرج ویکب علی ذلک السراج طشت
مجلو من الصداء ویشد حوالیه بالطین شداً محکما حتی لایخرج شئ من الدخان
من حوالی الطشت اللهم الا ان یترک ثقبة صغیرة لاجل تنفس السراج
لان الانسداد بالکلیة یوجب الطفاء ویترک السراج یوما ولیلة
فاذا علم ان الدهن قد فنی وحان انطفاء السراج یقلب الطشت
قلیلاً قلیلاً بالرفق لیلا یدخل الطشت شئ من الغبار او التراب فاذا

قلب الطشت اخذ ذلك الدخان مصعداً الى الطشت فليوخذ رثيث نظيفه
ويجمع بها ذلك الدخان ويوخذ منه وزنه افيون مصري ومثل ربعه
كافور رياحي ويوخذ من دهن البنفسج الخالص مقدار نصف رطل
ويطرح فيه الدخان والافيون والكافور ويحرك بعود لطيف
من عيدان الخلاف على النار اللينة حتى يسخن فانه من شم منه نام
في ساعته **غالية منومة** يوخذ جوزماثل وخشخاش اسود وكافور
وبلادر مكد نصف م يدق الجميع ناعماً ويجبل ثم يصير اليه من المسك
التبتي الخالص نصف دانق ويخلط الجميع بدهن البان ويرفع
الى اناء فاذا احتيج اليه اخذ منه وزن دانقين **دواء آخر** يوخذ
بزر الورد ولفاح يابس مكد م افيون مصري دانق كافور دانقان يدق
ويحق ويرفع الى اناء ويستعمل عند الحاجة اليه شماً **بخور ينوم في الحال**
يوخذ بزر البنج واصل اللفاح وصندل ابيض مكد نصف م عود ني
درهم ونصف يدق الجميع ناعماً ويعجن بماء الورد ويحبب كامثال
البندق ويخزن ويبخر بها فانه ينوم من ساعته **شمامة تفعل ذلك**
يوخذ بزر شقايق النعمان وتمر البروج واصل البنج وافيون اسود مكد

ضد علکی که [illegible] تمام آورد و نقوه
چون بکار برند نعوظ تمام آورد و قوه جماع
قوی در منوره [illegible] آورد [illegible]
بر انگیزد و تا این علک در دهان
باشد نعوظ فرو ننشیند مکرر [illegible]
اورد و کیفیت [illegible] آن چنان
است که بگیرند [illegible]
[illegible] بخورند
کنند وبعد از آن [illegible]
ومقدار [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ودر [illegible]
وقت حاجت مقدار [illegible]
وبعد از آن [illegible]
حالت نعوظ آورد [illegible]
سه مرتبه خاصیت [illegible]
بعد از آن [illegible]

١٢١٠

سنند و بر [illegible]
[illegible] سود و اصلاح
روو [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

اجزا سواء يدق الجميع دقاً ناعماً ويخلط ويجبل منه شمامة مرزنجوش ويشم من شيت
فانه ينوم من ساعته فان اردت اليقاظة فاغسل اطرافه بالماء الحار

في الاعيا
التي تخلط بالطلي النطرون
[illegible] الاعيا
[illegible]
آخر
[illegible] الاعيا
[illegible]
[illegible]
١٠

ايضاً البابونج ينفع من الاعيا اكثر من كل دواء ينفع منه ويسكن الوجع
ويرخي الاعضاء المتمددة ويلين الاشياء الصلبة اذا لم يكن صلابتها
كثيرة ويحلل الاشياء الكثيفة ١٢ **آخر** هو الدينار رويه وهو

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

١٠ **جبق** بالعربية هو الفوتنج بالفارسية وفيه مشابهة بالريحان التي تسمى
النمام ويكثر نباته على الماء **ضماد للتربل الحادث بعد الحميات في الوجه**
ماورد ودهن الورد وماء ورق الآس يخلط ويبل به اسفنجه ويوضع على
الموضع ورق الطرفا وورق الآس **معالجات اذن**

[illegible]

بوره ارمنی قردمانا رستار است کوفته با بخر بر سر شسته و در گوش نهند چرک گوش را بشد

روغن استخوان شغال چکانند درد زایل کند پیه روباه در گوش چکانند که آب

گرفته باشد در حال درد ساکن کند **الضيا** اذا طبخ الاشنه

في الشراب وشرب منه ازال العقل وسكر جدا ومتى اريد افاقة

من شرب منه يوخذ طبيخ الشبت او الرازيانج ويشرب منه وربما احتاج

الى اعطاء ترياق الاربعة او ترياق الكبير **في افاقة السكران**

سرکه کهنه با گلاب یا هند با دوغ گاو با برف یا شربت غوره یا رب

سرد کرده **مجملا حموضات مانع سکر است** ۱۲ اگر چهار

روز نان [illegible] ۱۲

فايده

ازوادق ورق الورد الاحمر

ويصدف بمكة جرد ونطبخ

في انف المرأة فانها

تعطس كانت بكرة فلا

تعطس فلا ۱۲

قال بعض الاطباء الدم كالسلطان اذا شوق لقتل

والصفرا

والصفرا عدو كريم تسكن بشربة ماء البارد والبلغم عدو لئيم اذا تمكن

از من وميل الى الاسفل والسوداء كالسارق يسرق من المتاع افضل

اما القلب واما الدماغ ۱۲ **فايده** القمحة ما يوكل باليد

ويكون مقدار اللقمة الشياف اسم لما يجعل في المقعدة ويميل لدواء العين

والذي يجعل قد يسمى الشياف البلوطية والبندقية والفتيلة فان كانت

طويلة جدا سميت شيافا ۱۲ **الضيا** فشكار اردی باشد

[illegible]

قريض ماهی چو شیده بود که در سرکه نهاده باشند نمکسود گوشت نر غاله

وگوساله را گویند که در سرکه نهاده سلاقه آن باشد که دست و پا

به ور رسیده باشد مشعشع شرابی باشد که با آب آمیخته باشد ۱۲

قال بعض الاطباء

[illegible]

فایده هرگاه اول ماهی روز یکشنبه باشد یک شاخ از درخت
کاشنی جدا کنی و چون ماه نو شود آن شاخ بدست گیر و سوگند یاد کن
که درین ماه کاشنی و گوشت اسب نخورم و نظر بر هلال اندازی درد
دندان ماه نه بینی بلکه بالکلیه رفع شود ۱۲ ضماد یقطع اللحم المترهل
من اصول الاسنان حرف ملح اجزا سوا یخلط ویضمد به نافع ۱۲

ایضاً [illegible] جزوین [illegible]
اجزاء به [illegible]
[illegible] الملح ویضمد به نافع ۱۲
سنون ۵ [illegible] تقویت
[illegible] زد لرزد
بیان [illegible]
[illegible] ۱۲

دوای شریف جید للقوة اذا استقطت بتجدا رعدسته بماء الرازیانج و
الشهرانج ویسعط صاحب الصرع وریاح الافرسة الادویة التی
اذا استعملها العاشق فرحت قلبه وزالت عنه العشق یوخذ
من البادرنجبویه ولسان الثور واللولؤ والمامیران والمرما
حوز والمرزنجوش والصعتر والعود والسبد مکه مثاقیل یدق
ناعماً ویعجن بماء التفاح الشامی ویستعمل علی الریق مثقال الادویة
التی استعملها من لیس له فی قلبه عشق اورثه العشق یوخذ طالسفیر

لسان افرو

لسان افروز بزر النمام بزر الکشوث بهمن احمر بزر الفنجنکشت فراسیون مادریانا
تیسوم کندش یکمثقال یدق ویعجن بماء الخبازی الطری ویقرص ویجفف فی الظل
ویستعمل نصف م الصنیا ما یصبغ البهق الابیض یوخذ شیطرج و فوه
بزر الفجل وکندش و مرزنجوش اجزا سوا یسحق الطبخ ویخلط بالخل ویطلی به فی الشمس

ایضاً [illegible]
ویطلی به البهق [illegible]
[illegible]
الملح [illegible]
[illegible] البرص البهق [illegible]
[illegible]
السود [illegible]
البرص [illegible]

فایده خاصیة بزر الکتان اذا ضمد به الظفر الذی فیه نقطة
بیض مع الشمع والزفت والعسل قلعها فافهم ۱۲ وسخ الاسنان اذا
دلک بقوبا الصبیان علی الریق ازاله منقول من خط سید العلامة
و سند الحکما امیر غیاث الدین منصور الشیرازی رحمة الله علیه
مقناطیس من علق علیه مقناطیس شدید الوداد وزاد فی ذهنه ولا ینسی شیاً
ابداً وکان الناس یشتری علیه بالمودة العقیق من علق العقیق الصافی
علی نفسه حسن لونه وقوی قلبه ولم یزل فرحاً تعلیق الزمرد والزبرجد

يوجب طرد كل عارض ردي من جهة روحانية الارض **تعليق** حجر اليماني يسكن
النفس عن الشين الغشة ويورث المحب لكل من راه اي يكون محبوباً لكل من راه
تعليق حجر الطرع يوجب رؤية الاحلام الردية ويكون صاحبه سيء الخلق
ولا يزال يكون مكدرا **طرح حجر** الكركي تعليقه يبطل السحر ويصرف كل عارض
ردي ١٢ **في الحاوي الكبير** دهن سهيل يوخذ شحم الحنظل غير مسحوق ثلثة
اواق فيلقي في رطل دهن خل طري ويشمس ثلث اسبوع ثم يلقي فيه ثلث
اواق آخر افعل ذلك ثلثة مرات ثم صفه ويدهن به الموضع الذي فيه
الوجع وخاصة الورك والظهر والمفاصل فانه يقلع البلغم الخام الموضع الذي
فيه وتم في الشمس ساعة في موضع لا يصيبه ريح **قال** اذا استفرغت
البدن فاياك ان تطلق له ان تتغذى بغذاء كثير لانه يحدث الي بدنه
اخلاط نية يولد عليه فيما بعد امراض بل اعطه الغذا قليلا قليلا
ولا تملا معدة خاصة يوم ذاك البرهان على التجربة **الضيا منه**
الافيتمون اذا اخذ منه خمسة مثاقيل مع تسع اواق لبن فانه اذا اخذ منه
هذا المقدار اسهل اسهالاً اقوي من اسهال ساير الادوية المسهلة للسوداء
الضيا منه من تعود القي فهو اسهل عليه ويمكنه ان يستفرغ به

حاوی
دهن شحم الحنظل

کنیم

من غير ان يناله خطر او مكروه ومن لم يتعود ذلك فاستعماله فيه خطر واشد الناس
خطراً بالقي اصحاب الصدور الضيقة فان القي على هو لاء اعسر منه على جميع الناس
وهم مستعدون للسل والعريض الصدر لذلك اسهلهم عليه وامن فيه

حقنه مسمنه مغذیه علی الطلاع
کله گوسفند فربه با پاچه او پاره ده و نیم
نخود سرخ [illegible] مغز گردکان قرطم [illegible] درم
کرسنه متقشر ۱۰ عدد انجیر زرد ۱۰ عدد
شلغم سرخ حلبه ۱۰ عدد
شلغم ۱۰ م کشنیز نقد
[illegible] و [illegible] با هم بگشنه که بر سر دارو دها با
آب در [illegible] بکل کبیره
[illegible] بشب و [illegible]

نیم گرم نهند تا پخته شود وبعد از آن صاف کنند وپنجاه مثقال از آن باده
مثقال روغن گردکان با روغن بادام با روغن کنجد تازه حقنه کنند وبعد از آن
که این حقنه که مذکور میشود اول حقنه کرده باشند گل خطمی وتخم برگ آن آب
برگ چغندر بجوشانند وصاف کنند ویک پیاله ازین باده درم بوره با یک
و پانزده درم عسل حقنه کنند نافع **حقنه مسمنه مجرب** راس ضان
تيس بعض ما الباب القرطم موز متقشر حنظ وشعير متقشر من حمص
نصف رطل كف نصف رطل نصف رطل
نارجيل ١٠ توت حب البطم مد او قيتين يطبخ الجمع بعشرين رطلا
من الماء الي ان يرجع الي ثلثة ارطال بير سن الصيفي ويوخذ منه نصف رطل

من دهن اللوز و دهن الخروع مکد نصف اوقیة و من سوسن مثله و دهن شیرج
اوقیتین یحتقن به و هو فاتر من اول اللیل و ینام علیه عمل ذلک ثلثة
لیال و یغب اسبوعا و یعاد ثلث لیال آخر فانها مجرب مفید نافعا

حقنه اقوی [illegible] روغن بنفشه [illegible] درم [illegible] بادام [illegible] [illegible]

فایده ضعف [illegible]
اگر خصیه [illegible] و در [illegible] محاذی
و بیضیان در [illegible] از آن ازال شود و [illegible]
فقرات پشت [illegible] و روغن [illegible] ازال
محاذی ناف و [illegible] روغن [illegible] بکند
زاتبع شود و [illegible] کلف [illegible]
خوش [illegible] کند

ایضاً من ضروریات قضا اعلم ان جالینوس و من تابعه من
الحکماء اجمعوا علی ان الدلک الدایم و التمریخ بالزیت و الزفت یعظم کل عضو
فی الجسد السمنة و یزید فی اقطاره و سأذکر من ادویة ما اتفقوا علی صحته
دوار یعظم الذکر و یصلبه و یعین علی الجماع یوخذ بورق ارمنی و سنبل مکد
مثقال علق طوال عشرة اعداد یجفف و یسحق مع الادویة حتی یصیر هباء
ثم یصب علیه لبن حلیب و عسل یکحل اجزا سوا من المطبوخ عشرین مثقال و یمرس

فایده
من الاسرار المخفیه یوخذ [illegible]
[illegible] و الاحجار تبریزی [illegible]
اخذ ان [illegible] ۲۰۹۰۳
[illegible] و [illegible] الزرنیخ
[illegible] و تخلیط [illegible]
الرطبه و [illegible] المطبوخ و [illegible]
[illegible] الصفه [illegible]
و [illegible] ادت [illegible]
اخری ان [illegible]
صفه [illegible] تخرج
من اللا [illegible] ۶۳۰۶۵
[illegible] و فرقه [illegible]
[illegible] باذن الله
اخری [illegible]
عنق [illegible] زنده
[illegible]
ازاو [illegible]
[illegible] ۲۰۱۰
[illegible] ۵

بالید

بالید مرساً جیداً حتی یختلط ثم یطلی الذکر لیلة ثم یغسل بالغد بالماء الحار و یدلک
دلکاً قویاً بالخطمی ثم یغسل ثم یعاد علیه الدلک قبل الدواء و بعده فانه موافق لما ذکرنا
دوا آخر یعظم الذکر و یحسن منظره یوخذ شمع احمر زفت علک البطم مکد خمسة
مثقال عنزروت بورق ارمنی کمد بیزر زیت فلسطینی سبعة م علق طوال عشرة
اعداد یجفف العلق تجفیفاً بالغاً فی الصیف و یسحقها و یلقیها لبن حلیب
ثم یجففها و یذاب الشمع و الزفت بالزیت و یلقی علیه الادویة المسحوقة
و یخلط جیداً و یمد علی الجلد خرقة و یوضع علی الذکر و یبیت لیلة و یدلک قبل ذلک
بالماء حتی یحمر و یعاد علیه الدواء و الدلک الی ان یرضیک عظمه دواء آخر
یعظم الذکر و یحسنه اسقیل مشویا فرفیون عاقرقرحا و دارفلفل مکد جزو یسحق بالمطبوخ
ناعماً و یعجن بعسل و یطلی منه علی القضیب سوا الراس و یترک علیه لیلة
ثم یغسل بالغد بالماء الحار و یدهن بالزنبق فانه یعظم دواء آخر یوخذ
علق طوال طریة فیرش علیها قلیل دهن حتی یصیر کالمراهم و یطلی علی الذکر
بعد الدلک فانه یوافق آخر یدلک الذکر بلبن الحلیب ساعة حلبه
من الضرع دلکاً قویاً ثم یغسل بالماء الحار یفعل ذلک ثلثة ایام فانه یعظم
آخر یوخذ الزفت و یطبخ بقلیل زیت و یمد علی خرقة و یوضع علی الذکر

ثم يعلقها بعد ساعة اذا امسك على العضو ويغسل بالماء الحار ثم يعيد عليه العصاب
يفعل ذلك حتى ينهض عظمه آخر يوخذ سكر سليمان وملح اندراني و
لبن البقر وسمنه مكدمجز ويسحق السكر والملح ثم يذاب السمن ويلقى عليه ثم يصب
اللبن على الجميع ثم اعد عليه العمل ستة ايام متوالية او اكثر فانه يقوى الذكر
وينعظه فان لطخت به المراة فرجها عظم اليضم وباطنه ان الدلك بالماء الحار
وبالادهان المسخنة وباللبن الحليب ينعظم الذكر وكذلك التمريخ بعد الدلك
بالعسل والشمع والدهن وحليب الضان في اليوم عشر مرات فان ذلك
كله ينعظه فان تقرح الذكر من بعض هذه الادوية التي ذكرناها فليمسح بدهن
زنبق او بنفسج او شمع ابيض آخر بزر الفجل يدق دقا جيدا و
يبلغ بالزبد الطري ويلطخ به الذكر فانه يقوى به وشدة ويزيد الجماع

الادوية التي تمنع الحبل
مجرب لاريب ان علق المراة لا تحبل
وان علقوا نابا من الافعى على فخذ
عليها وان تحبل بزر الحماض ان علق على عضد الايسر
المراة منع ان تحبل ما دام عليها وان علق اليد الكس على المراة
من المراة لم تحبل وان خرج كعب ابن العرس مع حي
منع ان تلد وان لم تحبل ما دام عليها وان
وعلق على المراة
قضيبه وشد قطعة جلد

بتل

بلل كان كذلك ودماغ الافعى صلب كالحجر ان علق الى منع ان تلد ان بال
المراة على بول الذيب لم تحبل ابداً واذا احتمت المراة عظم الضفدع البري لم تحبل
بعد ذلك ان تحملت المراة وقت الجماع الملح الاندراني لم تحبل خمته تحمي ايضاً
دواء ان احتمته المراة لم تحبل ابداً بزر الجند قوقي حب الفيل خردل احمر
حب القلقل نوى الزعرور مكدمجز يدق ويحل ويعجن بمية سايلة وتحمل بصوفه فانه
يمنع الحبل وان كانت حاملة في اي شهر كان اسقطت او تحمل المراة قشاح الكرنب
وبزره مع ماء السذاب وقت الجماع او بعده وكذلك تحمل الفحة الارنب او ورق
الغرب او ثمرته او دهن الذكر بالقطران او بالسقمونيا فانها لا تحبل المراة او
يوخذ كعب الخنزير المحرق والماميران وزرع الطمث وأشنان من انيابا نصف م
وتحمل المراة وقيل ان الورد اذا اكلت المراة او علقت على فخذها او عضدها
لم تحبل وقيل ان اسنان الاسد اذا علقت على فخذها لم تحبل بخاصيته فيها
دواء يقطع النسل يوخذ سبعة ايام كل يوم درهمان من الفرفيون ويعجن
بعسل ويبلع واذا تحملت المراة فرزجة من الحنظل ناالرومي اسقطت الجنين
من مجربات مولانا جمال الدين تركتار من ابتلع بزرا واحدا
من الطرخ لم تحبل اربعين يوما بل الى سنة ولكل واحد سنة ولهذا امشع

من ابتلع كل يوم الى اربعين يوكل على التعاقب لم تحبل من العمر **فايدة**
فى اعادة البكارة هو ان ياخذ شحم الخروف ودهن السمسم الغير مقشر والعفص
وجفت البلوط كل جزو يسحق ناعما ويخلط بالدهن ويجعل فى اناء فيه ماء حار
ويستنجى المراة مرتين او ثلثة تعود بكرا الا انه اذا وطيها الرجل لم يخرج الدم
وان دامت عليه ستة ايام خرج منها الدم عند الجماع **آخر** يعيد
بكرا اخف مونة يوخذ من العفص الاخضر جزو ومن الباذنجان اليابس
جزو ومن جفت البلوط جزو واقاقيا جزو ويجمع الادوية ويدق ناعما
ويحمل المراة فى قطنة ثلثة ايام متوالية تعود بكرا وان استنجت به يفعل
ذلك **فرزجة** يمسك الطمث كحل مسحوق جلنار شكار شب يماني
عفص حضض بكد جزو كمون نصف جزو يوخذ صوف اسمانجونية ويغمس
فى ماء الآس ويذر عليه من هذا الدواء ويتحمل فبار **فرزجة يمسك الطمث**

[illegible]

دواء يضيق القبل من اسرار النكاح يوخذ من ورق الاترج

وورق

[illegible]

كتابخانهٔ مجلس شوراى اسلامى
تاسيس ۱۳۰۲ هجرى

عتيق مدقوق قرابادين الصالح ١٢ **معجون بلادر** وهذا دواء يحفظ الشيب
بجالينوس ينفع من غير اذى ومشقة ولا كراهية ينثر الشعر الابيض من الراس
والبدن فى الشهر الاول وفى الثانى ينقص البلغم ويزيد العقل والفهم وفى الثالث
يفيد حفظ كل شىء وفى الرابع يمر عليه وفى الخامس يصحح البدن ويسمن و
فى السادس يزيل البواسير وفى السابع يصح من كل مرض وفى الثامن
يبري من البرص والجذام ان كان به وفى التاسع يبرى ان كان مسلولا
وفى العاشر يبرى من كل برص وريح خلقه الله تعالى وفى الحادى عشر ان
كان شيخا كبيرا قد انحنى ظهره ينتصب وفى الثانى عشر يبري اليرقان **اخلاط**
قشر الاهليلج قشر آمج قشر البليلج سعد هندى عسل بلادر
٨٦ ٨٦ ٨٣٦ ٨٣٦ ٨٣٦
فلفل دار فلفل انيسون نوشادر يدق كل واحد على حدة
٨٦ ٨٢ ٨٢ ط
ويجعل عسل البلادر فانه يذاب بالسمن ويوخذ ستمائة مثقال فانيذ
حرانى ويذاب بنار هادية ويطرح فيه هذه الادوية ويخلط خلطا
ناعما فاذا اختلطت جعل منها ثمانية وستون بندقة ويوكل كل يوم بندقة
بعد الغذاء ولا يحتمى عليه من الطعام والشراب فانه ينظر فايدة فى كل شهر
على ما وصف نافعا **معجون يقوي المعدة** ويكسر الرياح ويقتل الديدان

ویزیل البلغم ویطیب النکهة ویسد اللعاب من الفم **صفت** ناتخواه بزر جزر
بزر اشبت ملح عشرة دراهم بزر الکرفس مثله عاقرقرحا قرنفل ملح دراهم
یدق الادویة ویعجن بثلثة امثاله فانیذ الشربة ثلثة دراهم **معجون حب لیونین نافع للحفظ**

صبر سقوطری م م
ل ساذج هندی زعفران عم عم
افسنتین رومی ریوند چینی م م
دوا [illegible] سنبل [illegible] م م
فلفل دار فلفل زنجبیل م م
زرنباد زعفران دارچینی مصطکی م م
عاقرقرحا [illegible] م م
بادرنجبویه صبر سقوطری [illegible] م م

جند بیدستر مشک خالص یدق الادویة ناعما ویخل ویعجن بالعسل بوزن ...
دوا المسک حلو زرنباد درونج عقربی مروارید ناسفته کهربا بسد
ابریشم مقرض بهمن سفید بهمن سرخ ساذج هندی سنبل قاقله
قرنفل جند بیدستر اشنه زنجبیل فلفل مشک خالص کوفته بیخته
بعسل کف گرفته ترکیب سازند **فایده سفوف آدم** از حضرت
آدم صفی علی نبینا وعلیه السلام منقولست که هر که از حلول شمس بحمل
تا وقت تحویل بسرطان هر روز بر ناشتا یکدرم رازیانه یک درم

قند س

قند سفید سفوف سازند تا دل کنند قطعا مریض نشود و حواس وی ضعیف
نشود اگرچه بسن پیری برسد منفع **معجون السفرجل المسهل نافع من القولنج ویخرج فضول البدن**

بوزن سفرجل مقشر منقی الحبوب
زنجبیل دارفلفل عم
عسل منزوع الرغوه
زعفران مصطکی عم
دارچینی زنجبیل م م
تربد ابیض [illegible] م م
سفوف [illegible]
[illegible]

ردی و وسواس و نسیان را مفید بود و بوی دهن خوش کند و مفرح بود
منقول من الذخیره ساذج هندی مصطکی دانه عود هندی بال
اسارون هلیله کابلی زنجبیل زرشک زیره کرمانی دارچینی
اشنه فلفل دارفلفل زنجبیل قرنفل انار دانه جوز بوا کافور
قاقله عنبر مشک ترکی قند سفید شش وزن ادویه سفوف سازند
شربتی یک درم پیش از طعام و بعد از طعام توان بکار داشت نافع بود

سفوف نافع [illegible]
الرمان [illegible]
[illegible]

ورق [illegible] زرنباد م
سنبل [illegible] افسنتین م
مصطکی عود [illegible] م

بادرنجبویه نارمشک فرنجمشک گاوزبان شاهتره اسطوخودوس
قرفه دارچینی هیل سنبل قرنفل زنجبیل فلفل مایه شتر اعرابی
پوست هلیله کابلی پوست بلیله آمله مقشر حصه الثعلب ورق نقره
کبابه بهمن سرخ بهمن سفید صندل سفید سعد کوفی ساذج هندی
ابریشم مقرض لسان العصافیر جلغوزه مغز بادام فندق فستق
خشخاش مغز بن بزرالبنج پوست اترج نارگیل جوزبوا
بسباسه مروارید حبه سوخته مقل ازرق کوفته بیخته عسل را
باگلاب و رب فواکه بقوام آورند و ادویه در آن ریخته معجون
سازند و اگر افیون خواهند در هر ده مثقال اجزا یک مثقال افیون
نمایند و بعد از سه ماه استعمال کنند شربتی یک مثقال ناهار ۱۲

ایضا
نعت از کهربا کرکره از کتان
خرانه دو دام کرکیت منقضه بر ملجوف
در دو رطل آب بجوشانند تا بیک
رطل آید صاف کنند و دو بار بدهد
بخورد و از نفث خلاص شود ۱۲

مجرب علاج مجرب لنفث الدم
حلیب بزرالفرفخ
[illegible] مثقالا

شراب الصندل عشره مثاقیل صمغ مشوی م دم الاخوین مغسول

کهربا طین ارمنی مکدم بشرب الغذار الاحار المتخذه من دقیق الطلع صفرة
البیض حلیب بزرالخشخاش المقشور علیها بزرالمرد و صمغ عربی مرقوتین **قرص منع**

لسعال الذی کان مع الاسهال و [illegible]
شاهبلوط بریان کرده طباشیر گل ارمنی کل اربع
کلنار از هریک یکدرم کهربا بریان کرده
بریان از هریک دو درم بجابر
ازقطونا [illegible]
یک مثقال ناهار ۱۲

کحل الجواهر لعل فیروزج یکد درهمین لولو ثشه م شادنج مغسول ام
بسد ثشه م توتیه طباشیر مثقال و مثقال الصمغ مرقشیشا درهمین
اقاقیا حضض شیاف مامیثا سرطان بحری اقلیمیا مکد درهم ماالطهرم
خمسة دراهم اسفیداج نشا مکد درهمین انزروت اربعة دراهم کحل
عشرون درهما هلیله اصفر ثشه م کافور دانق زنجبیل دانق طباشیر
دانق حمره **این نسخه بجهت نواب جنت مکان شاه
طهماسب علیه الرحمة والغفران ترتیب شده** یاقوت رمانی
لعل بدخشی مرقشیشا اقلیمیا ذهبی اقلیمیا فضی فیروزه دهنه زنگ
سرمه اصفهانی توتیا کرمانی لاجورد بدخشی مروارید ناسفته

مرجان برنج سادج هندی سرطان بحری زعفران مامیران چینی دارفلفل
شکوفه زکی کوفته بسنگ سماق صلایه کرده ناشتا بخورد ۱۲ من کتاب النعیم و
التمیز للرازی صفة دواء لمسلمة بن عبد الملك وهو الذي سماه
ذو القرنين دواء الملوك وكان يعده ويهديه الى اخوانه ثم استعمله
جميع الملوك من بعده فاستعدوا النسخة اتى زمان مسلمة بن عبد
الملك فجمع الاطباء والفلاسفة وسألهم ان يحتالوا فاحتالوا من النسخة
القديمة واستعمل وهو يصلح لكل ما اصفه يؤخذ من الهليلج الاسود
والاصفر والبليلج والاملج مكد ٦ ٣ ل ومن [illegible] وخيارشنبر مكد لال
ومن البلادر منزوع الاقماع ٦ ل ومن الفلفل والدارفلفل والفلفمويه
والافسنتين مكد ٢ ل يدق كل واحد على حدة وينخل بمنخل ضيق ثم يؤخذ
ستمائة مثقال فانيذ سجزي جيد ويصب عليه من الماء ما يغمره ثم
يوضع تحته نار لينة حتى يذوب ويختلط بعضها ببعض ويجعل فيه
الادوية ويعجن ويجعل ثلثمائة وستين بندقة لتمام سنة كاملة
ويؤكل منها في كل يوم واحدة على الريق تمام سنة محجوبين من ماء
فاتر فمن شربه ودام عليه ينال ما ابيض من شعره رجع الشعر اسود

ایضاً [illegible]
[illegible] زرد پوست بلیلج پوست
[illegible] سیاه ازهر یکی سی وششی
[illegible] دارفلفل زنجبیل
[illegible] فلفلمویه ازهر یک
[illegible] ده مثقال کبابه چینی
عصارهٔ بلادر ازهر یک
مثقال [illegible] قاقله
[illegible] ریوند چینی ازهر یک
مثقال این جمله کوفته
[illegible] نیم بیاید زنند و
[illegible] مثقال فانید جید
[illegible] والله که آید
[illegible] کنند فایده [illegible]
[illegible] وده و نیم را دروی

ق نژ

ایضاً مجرب
مجرب از اطبا [illegible]
[illegible]

في شهر واحد وفي شهرين يزيد في بصره ويطلق لسانه ويصلح ما تغير من خلقه
وينفع عروقه ويشد لحمه وكليته وفي ثلثة اشهر ينقطع عنه وحدث نغفه
وفي اربعة اشهر يزيد في عقله ويتمكن منه حفظه وفي خمسة اشهر يزيل
عنه البواسير وكل ريح يعرض في الاجواف وفي ستة اشهر يحفظ كل حديث
وكلام يسمعه وفي سبعة اشهر يبرأ من كل داء ۱۲ حب ممسك نافع الغم ويقوي
الباه ويطيب النكهة مشک زعفران قرنفل دارفلفل حصی الثعلب
يدق ويجبل بخمرة ويعجن بماء البادرنجبويه ويحبب ويمسك في الفم نهارا ۱۲

[illegible]

کنند و حب معقود حب سازند بقدر نخود فلفل ۱۲ منقول شد که در
بلدهٔ گنجه بجهت شخصی که در معدهٔ او صفرا غیر طبیعی بود و همیشه
دهن او تلخ بود اختراع شده آب لیمو رب انار آب سیب
صد ۲ صد ۸ صد ۲
گلاب آب تفاح تر آب فودنج تر قند سفید عسل [illegible]
صد ۸ [illegible] ده مثقال نیم صد درم

لسان العصافیر
زعفران ۵
صندل سفید
تفاح
ابریشم مقرض
ورق نقره
عنبر
ورق طلا
[illegible]

جوشانیده بقوام آورند و این ادویه را در و بر شنند قرنفل مصطکی

طباشیر آمله مقشر دارچینی هیل صندل سفید عود خام کرد سماق کرد

زرشک پوست اترج کوفته بیخته ترکیب زنند اگر مشک یا عنبر ضافه کنند به

عنبر خام درم زعفران

ایضا

[illegible] قرنفل بنفشه حماما زعفران دارچینی افیون دارفلفل مصطکی

[illegible]

حب اللیل ما فرفیون حماما زعفران قرص افیون مشک ورق الخیال

کوفته بیخته بقدر نخود حب سازند **ایضا منه** حماما قرنفل

قرص افیون دارچینی مصطکی زعفران افیون حب سازند

ایضا

معجون [illegible]

جوزبوا مصطکی حماما مصطکی زعفران دارچینی قرنفل دارفلفل [illegible]

آب لیمو آب سیب گلاب قند سفید بجوشانند و بقوام

رطل رطل رطل رطل

آورند قرنفل مصطکی اشنه زعفران دارچینی عود خام بادرنجبویه

هیل کوفته بیخته ضافه کرده مشک ضافه کرده ترکیب زنند

ایضا

ایضا منقول سالک الدین محمد زمانی پوست اترج عود خام گلنار

غدیه آمله مقشر قرنفل مصطکی فودنه نعناع کرویا فوفل صندل

گل سرخ بادرنجبویه رب انار آب لیمو عسل **معجون یقوی الباه من**

خط مولانا فخرالدین احمد طبیب بده اسطه مروارید ناسفته مرجان احمر

دم الاخوین کهربا مکدم صندل ابیض فوفل درونج عقربی دارچینی مصطکی

زنجبیل خشخاش کبابه قرنفل کزبره یابسه مکدم سعد کوفی لسان الثور

بهمن احمر و ابیض خشک مربی بادرنجبویه شقاقل مکدم م ورد احمر

اربعة م ماء الشاه ماء السفرجل ماء الکمثری الماخوذ یعصر مکدبر مع

سکر من عسل من ماء الورد اوقیة شب درهم ترکیب زنند فبها

دوا لزکام [illegible]

[illegible]

[illegible] قرنفل [illegible] دارچینی [illegible] زنجبیل [illegible] فلفل [illegible]

مقدار فلفل حب سازند و در وقت حاجت استعمال کنند فبها

دوا یقطع الماء الصفرا

و استقط لمحمد ابن زکریا اقاقیا صبر گلنار مغاث طین ارمنی ییق نا عما
وبیل بماء الآس ویطلی بریشه فانه یسکن الوجع ویذهب الحضرة دوا المسک
ایضه منقول من خط الشریف نافع للباه فسک یابس یسحق مثل الکحل رطل
ویصب علیه رطلین ماء ویطبخ حتی یتهرا ثم یصب علیه ثلثه ارطال ماء الحسک
الرطب ویطبخ بنار لینة حتی یصیر مثل اللعوق ثم یوخذ من عاقرقرحا جزء
ومن هذا الطبیخ ثمنه اجزاء فا یذشله یشرب کل لیلة اربعة عند النوم
فانه عجیب فی امر الباه دوا الترنجبین ایضه منه یوخذ رطلین لبن
فیلقی فیه اوقیتین ترنجبین ویطبخ برفق حتی یغلظ مثل عسل ویلعق
منه علی الریق کل یوم مقدار عشرین درهما ویوکل علیه سمک طری مشوی
او کباب فی هواء الصیف ویشرب علیه شرابا لا غلظ بمزاج معتدل نا خیار ۱۲/

ترکیب نافع للضرب
ایضا [illegible]

[illegible] ۲
[illegible] ۲
[illegible] ۱۰
[illegible] ۲
[illegible] ۲

بعل سرشته سه روز متوالی بخورد و در شارق نشیند بعد از هفته تمام بعید انشاالله

منقول

منقول سالک الدین محمد حب اسهال المعدی ورق الخیال گلنار
صمغ عربی رمان گل ارمنی مرجان افیون کوفته بیخته باب برگ خاص
سرشته حب سازند بقدر نخودی ۱۲/ ایضا له لدفع الاسهال

[illegible]

تخم کشوث کاکنج رازیانه افیون روناس شکاعی شیح خار خسک بیخ کاسنی
تخم کاسنی از هر یک سه مثقال بجوشانیده صاف کند ترنجبین ده مثقال اضافه
کرده بخورند مختار ایضا روناس کوفته بزهره گاو سرشته شیاف سازند
وتحمل کنند ایضا بابونه اکلیل الملک قرنفل برنجاسف گل خطمی گل مرغ شکاعی
جوشانیده بر عانه ضماد کنند عند الحرد آب خورند مختار ۱۲/ فایده
اگر آب حرشف تر در چشم کودک ازرق کشند چشم او سیاه شود اگر
با زهره بز کوهی بجوشانند و بر قضیب مالند سستی ببرد و قوی کند و اگر تخم
او را با عاقرقرحا در بکوبند و بر قضیب مالند لذتی عظیم بخشند و اگر کسی

حرشف بجوزد هرچند او را زنند بچوب صبر تواند کرد هرکه سه شب
متعاقب هرشب یکمثقال تخم او را با زرده تخم مرغ بجوزد ذکر قوی کند
و شهوة بیفزاید **فرج نامه** اکر اب سداب در دهان کربه کنند مصروع سود
و بانک کند و اکر فتفس با ب سداب فرزجه کنند بچه بیندازد هرکه بکیمیح
اب سداب بجوزد در وقت هلاک شود **نعناع** خوردن غم و اندوه
ببرد و اکر در میان رخوت نهند از دیوجه ایمن بود خوردن آن
بوی شراب ببرد اکر روغن چراغ در جامه ریزد باب باقلای پخته
بشویند پاک شود اکر جامه باب منی الوده شود بزیره بشویند
پاک شود اکر شوخ عنب الثعلب با خود دارد تا کفتار کرد او نکردد
کا کنج اکر در اندام مالند بیم دیوانکی بود و اکر کردن خروس مالند
و در خانهٔ خالی و کاردی که در هر دو طرفش دم داشته در زمین
فرو برند و آن خروس را در آن جا رها کنند آن خروس خود را
بان کارد بکشد زناقان کندمه **فایده مومیایی** اکر دانکی
مومیایی را بروغن کنجد بکدازند و دو حبه صبر در آن اندازند
و زن فرج خود را بدان بیالاید هر مرد که با او جماع کند بعد از آن بهیج

فرج نامه

زن دیکر جماع نتواند کرد مکر انکه او را بکشایند و کشادن وی چنان بود
که یکدرم مومیایی در روغن کنجد که اخته بجوزد زن دهند بکشاید

ف ۲۰
اکر دوا معنی را اب بیزد ون ا م ان الوده
بیشم پاره بر ابریشم کشته [illegible] حیض بکشاید
سازند و زن بجوزد بردارد حیض بکشاید حیض
اقری اکر تخم نقل دو کرد [illegible]
بکشاید ۱۲ و اکر جامه بیدم [illegible] دود کردن
دزد ما صا ص ا بام [illegible]
تیغ نفسک ۱۲ **اقری**

فرفیون به پنبه پاره بردارند حیض بکشاید **اقری** ثابت ابن قره
میکوید زنی را هفت سال احتباس طمث شده بود این شیاف بکار داشت
حیض کشاده شد پودنه دشتی مرصاف ابهل سداب خشک مویزی از
۸۴ ۸۳ ۸۳ ۸۴ ۸۱۰
کوفته بزهره کاو سرشته شیاف کنند **ابن یوحنا** کوید قضیب
کاو خشک کنند و سحق کنند یکمثقال از ان بجوزد زن دهند شهوة
جماع از و ساقط شود ۱۰ **فایده** رزاوند چون بکوبند و
بعسل سرشند و فرزجه کنند و زن بجوید بر دارد اکر طعم دهان
شیرین یابد حمل پسر است و اکر تلخ یابد دختر بود و اکر متغیر نشود حامله نباشد
فی تعظیم الذکر قال الرازی فی الحاوی فی تعظیم الذکر ان

يسحق البورق ثبلثة دراهم دهن زيبق ويلطخ به الذكر ويدلك كثيرا

فانه اقوى ما يهيج به الانعاظ **جامع ابن بيطار** ١٢ **الصاً مجهول**

اذا سحق البورق ويذيفه بعسل ويطلى به القضيب الشيخ والعاشه

فانه ينعظ انعاظاً تاماً عجيباً **اخرى** يوخذ مرارة الثور وعسل

فيدلك القضيب لكا جيدا انعظ **اخرى** شحم الاسد تمسح به الذكر

وما يليه فانه ينعظ **اخرى** يسحق لب حب القطن بدهن الياسمين

الاصفر ويمزج به الذكر والقطن واسفل القدمين والاطبيع و

المعقده فانه يهيج الانعاظ ا يوخذ شحم الثور ويذاب ويخلط

به شي من اصل السوسن العاقرقرحا والميويزج ويمسح به الذكر وما يليه

دواء اخر يغلظ الذكر

يوخذ من الزفت [illegible] بحار

[illegible] ويجفف في [illegible]

[illegible] ويسحق [illegible]

[illegible] الزيبق [illegible]

فيه [illegible] ودهن من [illegible]

بدهن الزيبق ١٢

اخر كذلك يوخذ دهن الزيت ودهن الزيبق ودهن الطبري

الاصفر ملك عشرة دراهم ومن الزفت الرومي ثلثه دراهم ومن

البورق الارمني نصف درهم يدق الطبع وينخل ويخلط بالادهان

ويدلك

ويدلك القضيب حتى يحمر يفعل ذلك في كل يوم ثلث مرات او ازيد ١٢

دواء اخر

يوخذ من الخطاطيف الاناث عشرة

اعداد ويجفف في الظل ويسحق ناعما

ثم دهن الزيبق والزيت ويوخذ

من الزفت [illegible] ثم من البورق [illegible] درهم

تخلط الجميع ويدلك به [illegible]

ثم دهن الزيبق

حتى يحمر ثم يدلك القضيب في اليوم مرات ما قدرا **دواء اخر**

يوخذ من اللبن الحليب ودهن اللوز المر ودماغ الارنب ومخ ساق

الكركي ويخلط الجميع بعضها ببعض ويدلك به القضيب حتى يحمر فانه ينعظ

دواء اخر يوخذ من دهن القسط ودهن الطبري ودهن الناردين

ملك عشرة دراهم يلقى فيها من البورق الارمني والزفت وعلك الانباط

ملك درهم مسحوقا ويخلط بعضها ببعض ويدلك به القضيب في كل يوم مرات

حتى يحمر ١٢ **اخرى** يوخذ من شحم الماعز والبط والاوز والدب

ويذوب الجميع ويلقى فيه من اللاذن ويحرك حتى يمزج ويدلك

القضيب في اليوم مرات ١٢ **الادوية التي تعين على الحبل**

اگر مقدار دو درم سرگین باز با شراب زنی بخورد و ني اطال بكار

[illegible]

شود حمل گیرد ۱۲ **فرزجة صالح لذلک** زهره شیر زهره گرگ زهره ماهی هر کدام حاضر باشد با روغن بلسان یا روغن ناردین آمیخته به پنبه لطخ علک البطم به پشم پاره بردارند ۱۲ **اخری** سمن البقر زوفا رطب صمغ بادام میعه سایله اکلیل الملک از هر یک دو مثقال روغن ناردین چهار مثقال عفص مصطکی سنبل از هر یک نیم مثقال الجز باید کوفت بکوبند و میعه را با روغن بگدازند و سه روز متوالی تحمل کنند با پشم پاره

معجون [illegible]

دار فلفل فلفل [illegible] ۲
[illegible] ۲ زنجبیل جوز [illegible] ۲
[illegible] زعفران ۲
[illegible] ۲
[illegible] ۲

فی سقی الافیون علاجه القی بماء العسل مع الشب والملح الهندی ویحقن بالحقن الحادة ویسقی الشراب القوی العتیق الذی قد طرح فیه الدارصینی المسحوق سقیاً متواتراً ویعطس بالکندش والجندبیدستر ویمنع من النوم ویعطی من هذا التریاق فی یوم ثلث مرات وهو هذا صفته جندبیدستر فلفل ابهل اجزاء سواء یدق ویعجن بعسل الشربة مثقالان باوقیة شراب ناهار ۱۲ **معجون خیارشنبر**

یحل

یحل القولنج ویلین الطبع وینفع لذوی الامزجة الحارة صفته تربد محکوک اربعین درهما سقمونیا یابس عشرون درهما هلیلج هندی رب السوس کله سبتقم بزر الرازیانج والانیسون والمصطکی کذ ثمنه م لب الخیارشنبر مایة درهم دهن اللوز اربعون درهما یذوب العسل والفانیذ ویحل فیه الخیارشنبر والدهن ویذر علیه باقی الادویة مدقوقة منخولة الشربة سبتقم ناهار **فایده** یک مثقال تخم سفید کوفته بعسل سرشته شیاف سازند حامل این شیاف ببرکت آبستن شود

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

کهربا [illegible] جزء لولو غیر مثقوب نصف جزء مسک سدس جزء ویعجن بسکر طبرزد وماء التفاح الحامض **معجون للدوار** البلغمی والسوداوی ویقوی المعدة وینفع من المالیخولیا صفته هلیلج کابلی سبتقم هلیلج سبتقم املج سبتقم اسطوخودوس ثلثه م بسفایج ثلثه م افتیمون خمسه م

ایضا

[illegible]

فیقرا عشرة دراهم غاریقون خمسة م تربد ابیض ستة دراهم ملح هندی

درهمان یعجن بالعسل الشربة ثلثة م الی خمسة م وینفع من الدوار البلغمی

التی بعد اکل المالح والبقل وحزول ومما شبه ذلک نافع **بجهت تقطیر البول**

وسرعة قطر ندارد آردوشت هبلوط کلنار شونیز زیره کرمانی

نانخواه کردیا مصطکی بسباسه هلیله زرد هلیله سیاه [illegible]

مصا الشب قند سفید سه وزن ادویه نافع **جوارش تلخ**

[illegible]

شراب السفرجل الشربة من درهمین عشرة الی ثلثة بحسب المصلحة نافع

ضماد نافع عظیم من عضض الکلب وغیره من السباع والانسان یوخذ

شمع زفت وبارزد ویتخذ منها درهم بالرسم المعهود ویستعمل **صفته**

طلای که چون از بیج شکم طلا کنند طبع نرم دارد موم زرد

روغن بید انجیر روغن زیت شوغ خانه مگس ز بنور مجموع کرم

[illegible]

[illegible]

کرده تدری عصارهٔ قثاء الحمار با شیر برم یا شونیز یا حنظل با زهره گاو

درین موم روغن سرشته طلا کنند **فایده** زهرهٔ کنجشک عاقرقرحا

بروغن زیت سرشته بر عانه وما یلی طلا کنند قوة عظیم دهد آب ترب

با روغن تازه همین عمل کنند ۱۰ **العنین ودوا اذا استعمل الرجل**

وجامع لم تصبر عنه ساعة ویجب معاودة یوخذ السکبینج ونقل الیهود

وعسل الزنجبیل والشبت المحرق والشیح والرازیانج المحرقین وکعب الخنزیر

المحرق من ایهما شیت وزن مثقال ویعجن بماء الرازیانج عجنا رقیقا مائیا

ویطلی بها الاحلیل ویترک حتی یجف ویجامع ویعاود فی الشهر مرة او یوخذ

من عسل الزنجبیل المربی ویطلی به الذکر ویجامع فانه یفعل ذلک البلیغ

[illegible]

والرازیانج مکدخته م یدق وینخل ویعجن بدهن الناردین ویستعمل

[illegible]

مرة ثم [illegible] المرارة ١٢
ويطلي بها الاحليل وعانه
[illegible] ويدق [illegible]
[illegible] فقط
٥٠ [illegible] ١٢
[illegible]
[illegible] وطلاء [illegible]
[illegible]
[illegible] ١٢
فايق

يطلي على الذكر فانه بالغ الادوية التي تحبب الى الرجل شهوة الجماع حتى
يشغلهم عن الاكل والشرب يوخذ بزر الشبت وبزر البقل وبزر الشلجم
والبلادر والبوزيدان وبزر الكرنب النبطي وبزر الينل وصعتر محرق
وافسنتين رومي مكد عشرة م يدق ويسحق ويرفع الى اناء لطيف ويوخذ
منها وزن نصف م ويطرح في الماء الذي يستحم به الانسان او في
سراويله وفي السراويل ابلغ ١٢ دواء يورث الانتشار

ويوخذ بزر [illegible]
[illegible] الاخضر وقشر [illegible]
القطران [illegible] والقرطم البري [illegible] اجزاء
وحب [illegible] ووضع السذاب [illegible]
سواء يدق وينخل ويطرح في الماء الذي
يستحم به الانسان او في سراويله ١١ الادوية التي تبغض
الى الرجل شهوة الجماع

يوخذ كافور وكزبرة محرقة سماق محرق جلنار محرق وقلقطار وقلقديس
وبزر الخيار وبزر القثاء وبزر القثد بزر الخس محرق بزر البنج
اسپض مكد عشرة م يدق وينخل ويعجن بالماء المعصر من الورد الطري
ويحبب ويجفف في الظل ثم يدق ويسحق مرة اخرى ويعجن بماء الورد

تم با

ثانيا ويجفف في الظل ويرفع في اناء لا تمسه شمس ويتحمل واحدة منها بلعاب
بزر قطونا طلاء على الاحليل في كل شهر ثلثة ايام فایده تحقیق
بدانکه در محاذی فم رحم سه ثقبه در پهلوی هم مخلوق شده و همیشه
مصموم الفم اند و چون نطفه مرد با زن امتزاج یافت و قابل تولید
شد و بفم رحم رسید اگر استیلای منی مرد است و از سوراخی که در طرف
یمین رحم واقعست داخل رحم میشود البته پسر تولید میکند و اگر از سوراخی
که در جانب یسار است برحم در آید هر چند در وی قوة ذکوریت باشد پسری متولد
میشود که صفت نسوان بر او غالب بود و اگر نطفه زن بقوة تر باشد
و بسوراخ یسار آنرا بپذیرد بچه البته دختر باشد و اگر با وجود قوة مادگی
بسوراخ یمین در رود بچه دختری باشد که صفات ذکور درو غالب باشد
و سوراخ وسط را قبول نطفه کم اتفاق افتد و اگر احیانا نطفه پذیرد خنثی
باشد و چون در رحم قرار گیرد بهر طرف که مایل باشد از یمین و یسار منصف
نصف دختر و نصف پسر شود والعلم عند الله تعالى فایده تحقیق
بدانکه رحم را قوة حاسه قوی است و از استلذاذ تمام از جماع مفهوم
میشود و بعضی از محققین ما زعم چنانست که رحم حیوانی است برسر خود

وسبب اسقاط جنین وقتی که بوی شنیده است که رحم از بوییای ملایم نفاید
ملتذ میشود و از اشیای سنتن منتفر میباشد و در وقتی که نطفه در و قرار
یافته بهکی قوی متوجه حفظ جنین می باشد و بقوة تیجزی که واهب الصور
در و موضوع ساخته در ان حال اشتمال تمام بر نطفه میدارد و هرگاه بوی ملایمی
بدو رسیده و در ایصال ان چیز ذی الجثه احتمالی فراتع شد رحم را بمثابه
شخصی که چند وقت طعام نیافته باشد همین که بوی طعام شنید اعیا و سستی
واقع میشود و همچنین رحم را میل ان حالت طاری میشود و از حفظ جنین
غافل می باشد بلکه در طلب ان ملایم متحرک و منزعج میشود و بدان واسطه
اگر جنین بزرگ است زود تر ضایع میشود و اگر هنوز علقه یا مضغه است
باعث حصول اوجاع و تمدد و تشنج میشود و بالاخره منقضی باسقاط
میشود و اگر بوی ناخوش منتن شنید بسبب دشمنی و معادات متنفر و منزوی
میشود و از محافظت جنین باز می ایستد و بمثل حالت اولی سقوط
بفعل می آید هذا ما فهمت من احوال الحکما و آثارهم سالک الدین محمد ۱۲
قال افلاطون الرحم حیوان فی جوف حیوان علاج جهت فربهی
آرد برنج آرد میده آرد تیبال بهمن سرخ بهمن سفید تودری سرخ

تودری

بعضی از ارباب تجارب گفته اند وقوع
جماع از روز اول یا یکی از حیض
تا پنج روز ... پسر و بعد
از ان تا روز هشتم دختر
و روز ... از ان تا روز
... پسر آورد و بعد از ان
... فرزندی که ... خنثی بود
... سالک الدین محمد

[illegible]

کتابخانهٔ
مجلس شورای
اسلامی
۲۰۹